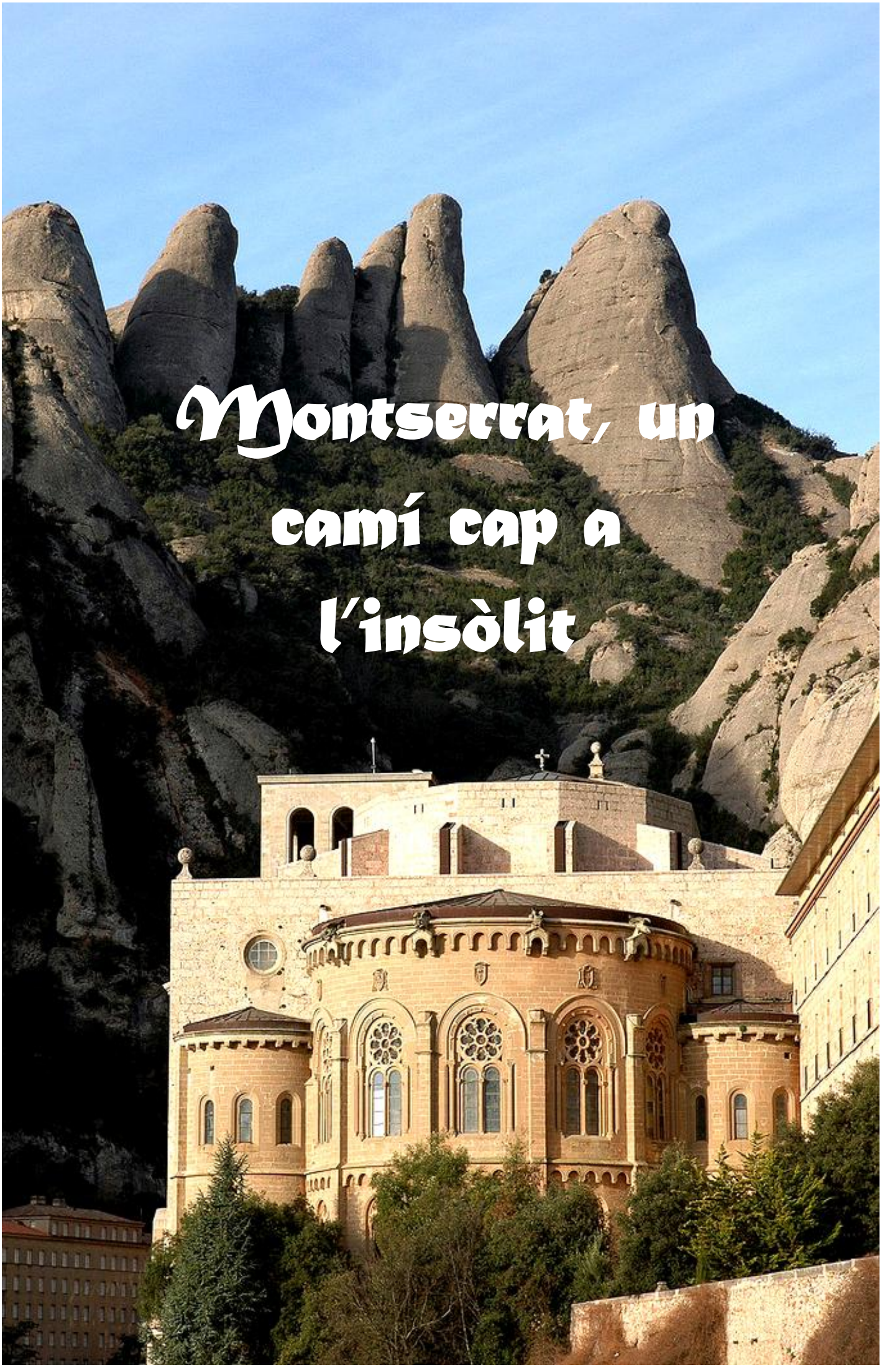
Montserrat, un
camí cap a
l'insòlit

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ

1. CARACTERÍSTIQUES GENERALS DE MONTSERRAT 7
   1.1. SITUACIÓ GEOGRÀFICA 7
      1.1.1. MUNICIPIS VEÏNS 8
   1.2. MORFOLOGIA 10
   1.3. FLORA 12
   1.4. FAUNA 15
   1.5. HISTÒRIA DE MONTSERRAT 18
   1.6. MONTSERRAT EN L'ACTUALITAT 25
   1.7. PATRIMONI 26
      1.7.1. PATRIMONI ARQUITECTÒNIC 26
      1.7.2. JACIMENTS ARQUEOLÒGICS 27
      1.7.3. ENGINYERIA CIVIL 28
   1.8. MONTSERRAT VIST EN PRIMERA PERSONA 29

2. IMPORTÀNCIA DE MONTSERRAT 34
   2.1. RELIGIOSA: LA MARE DE DÉU DE MONTSERRAT 35
      2.1.1. CARACTERÍSTIQUES DE LA TALLA 35
      2.1.2. ORÍGENS DE LA MORENETA 37
      2.1.3. FUNDACIÓ DEL MONESTIR DE SANTA MARIA DE MONTSERRAT 40
      2.1.4. MIRACLES MARIANS 42
      2.1.5. EVOLUCIÓ DE LA SANTA IMATGE 44
      2.1.6. CONCLUSIONS I HIPÒTESIS 47
   2.2. LITERÀRIA: LLEGENDES, RONDALLES I POEMES 49
      2.2.1. LLEGENDES 49
         2.2.1.1. D'AGULLES I DE ROQUES 50
         2.2.1.2. DE COVES I D'AVENCS 54
         2.2.1.3. DE PLANS 55

2.2.1.4. DE FONTS I DE RIUS 56
2.2.1.5. D'EREMITES, DE MONJOS I DE FRARES 57
2.2.1.6. DE PERSONATGES "HISTÒRICS" 62
2.2.1.7. D'ÉSSERS FANTÀSTICS 65
2.2.1.8. LLEGENDES ANÒNIMES 69
2.2.1.9. CONCLUSIONS I HIPÒTESIS 71
2.2.2. POEMES 72
2.2.2.1. DEDICATS A LA MORENETA 73
2.2.2.2. SOBRE FRA JOAN GARÍ 81
2.2.2.3. SOBRE EL CAVALL BERNAT 88
2.2.2.4. SOBRE ÉSSERS IMAGINARIS 94
2.2.2.5. DEDICATS A LA MUNTANYA 99
2.2.2.6. COMPARACIONS DELS POEMES I CONCLUSIONS 106
2.3. HISTORICOLITERÀRIA: EL SANT GREAL 111
2.3.1. QUÈ ÉS EL SANT GREAL? 112
2.3.2. ORÍGENS HISTÒRICS I CORRENTS LITERARIS 113
2.3.3. ON ES TROBA? 114
2.3.4. EL SANT GREAL EN LA LITERATURA 116
2.3.5. CONCLUSIONS I HIPÒTESIS 118
2.3.6. NAZIS A LA RECERCA DEL SANT GREAL 119
2.3.6.1. QUI ERA HIMMLER? 119
2.3.6.2. IDEOLOGIA NAZI 120
2.3.6.3. ESOTERISME 122

2.3.6.4. LA SOCIETAT THULE 123
2.3.6.5. PER QUÈ MONTSERRAT? 124
2.3.6.6. HIMMLER VISITA MONTSERRAT 124
2.4. UFOLÒGICA: ELS OVNIS 127
2.4.1. CONCEPTE 127
2.4.2. GÈNESI DEL FENOMEN OVNI 128
2.4.3. OVNIS A LA VISTA DURANT LA GUERRA FREDA 130
2.4.4. EVOLUCIÓ DEL FENOMEN OVNI 131
2.4.5. EXEMPLES DEL FENOMEN OVNI 131
2.4.6. LUÍS JOSÉ GRÍFOL, UN HOME SINGULAR 136
2.4.7. CAN MASSANA 138
2.4.8. ENTREVISTA AL SENYOR GRÍFOL 140
2.4.9. ONADA OVNI A MONTSERRAT 142
2.4.10. SABIES QUE...? 149
2.4.11. CONCLUSIONS I HIPÒTESIS 150
3. ANÀLISI D'ENQUESTES 151
3.1. MONISTROL DE MONTSERRAT 151
3.2. COLLBATÓ 155
3.3. EL BRUC 158
3.4. COMPARACIONS D'ENQUESTES 161
3.5. CONCLUSIONS 168

CONCLUSIONS I RECOMANACIONS
AGRAÏMENTS
LLISTA DE REFERÈNCIES
BIBLIOGRAFIA
WEBGRAFIA

INTRODUCCIÓ

Inicialment volia fer un treball sobre evidències d'extraterrestres a Montserrat. Havia sentit a parlar d'aquest tema a classe i m'hi vaig interessar, ja que sempre m'han agradat els temes de misteri i d'esoterisme, i tot el que està relacionat amb l'astronomia i la ufologia. A més a més, considero que Montserrat és una muntanya molt enigmàtica, on han passat i passen coses estranyes, i per la seva morfologia té un encant encara més especial; i, encara més, per estar en territori català.

Així, doncs, vaig començar a llegir un llibre titulat *Civilizaciones extraterrestres* (1979), d'Isaac Asimov, i *50 años de ovnis: las mejores evidencias* (1997), de Bruno Cardeñosa. A mesura que anaven passant les setmanes estava cada vegada menys convençuda de fer el treball de recerca sobre aquest tema. Vaig pensar que una part hauria de ser científica, cosa que em resultaria una tasca complicada, ja que la meva branca és la humanística. Per tant, vaig deixar de llegir-me els dos llibres que he esmentat, però el segon el tornaria a llegir novament per a la vessant ufològica de les llegendes de Montserrat.

Cada vegada estava més a prop el dia que s'havia de tenir pensat el tema del treball. Jo vacil·lava constantment i se m'acudien diferents temes com, per exemple, la recerca del Sant Greal per part dels nazis; investigar els enigmàtics missatge dels oracles antics; descobrir els poblaments ibèrics a les Terres de l'Ebre; o bé fer una construcció del meu arbre genealògic. No obstant, en cadascuna d'aquestes propostes tenia algun desavantatge. En el cas de la primera, disposava de molt poca informació; pel que fa a la segona i a la tercera, no disposava de cap professor d'història que em pogués assessorar i, al capdavall, tampoc em van acabar agradant; i quant a l'última, resultava una tasca complicada i força monòtona.

Més tard vaig pensar que seria millor fer una recopilació dels diferents mites que hi havia a Montserrat, com ara el cavall Bernat, el timbaler del Bruc, fra Joan Garí o l'hipotètic gran riu subterrani de Montserrat. De totes maneres, hi havia documentació superficial d'aquestes llegendes en pàgines web i molt sintètica en llibres folklòrics i mitològics.

Al final vaig decidir centrar-me en tres pilars: les llegendes i rondalles inspirades en Montserrat, d'entre les quals faig especial èmfasi en la de la Moreneta; els nazis i la recerca del Sant Greal; i les visites d'ovnis a la muntanya. Segurament deuen haver-hi més temes sobre els quals podria parlar, però em limito a aquests perquè crec que disposo de suficient informació (excepte en el tema ufològic) i són els que considero més interessants i recòndits. Per tant, el meu treball de recerca inclou quatre vessants: un religiós, sobre la Mare de Déu; un literari, sobre les llegendes i rondalles (literatura popular) i poemes (literatura culta); un historicoliterari, sobre el Sant Greal; i un ufològic, sobre els ovnis.

Encara que Montserrat sigui una muntanya molt coneguda pel gran nombre de turistes que la visiten durant tot l'any i pel fet que hagi estat objecte d'estudi sobre especialistes en matèries com el folklore, la rondallística, l'esoterisme, etc., crec que segurament mai abans ningú no havia fet un treball que englobés tots els aspectes que jo he unificat en la meva recerca. A més a més, molta gent no sap que a Montserrat passen coses insòlites, per això el títol que vaig elegir és il·lustratiu del contingut del meu estudi. Precisament, la meva intenció és tenir una visió panoràmica de Montserrat. Els objectius que vull aconseguir són:

- Explicar les característiques generals de la muntanya per a tenir-ne una idea bàsica i una bona explicació teòrica.

- Intentar esbrinar la importància de Montserrat i per què ha estat considerada un centre de misteri, fascinació i atracció de persones ideològicament tan diferents, des de la seva creació fins als nostres dies.

- Presentar els quatre grans pilars que se sostindran gràcies a aquesta primera base teòrica, i establir quina relació hi ha entre els quatre eixos, tot i que siguin molt diferents entre ells i aparentment no tinguin cap relació.

- Comparar la percepció que els diferents pobles propers a la muntanya tenen de Montserrat, així com també esbrinar les opinions, les sensacions o el grau de coneixement general que tenen de la muntanya.

Per tant, el meu treball de recerca consta de dues parts: una part teòrica o explicativa, en la qual m'he dedicat a fer una recerca d'informació general sobre Montserrat, i una part pràctica, concretament analiticocomparativa, en la qual he analitzat, per una banda, textos poètics i enquestes i, per l'altra banda, he comparat les diferents obres literàries entre elles, així com també les enquestes. La última part, de fet, és la meva aportació personal al treball. Per tant, he emprat un mètode empiricoanalític: parteixo d'una idea general sobre Montserrat (concepte, situació geogràfica, clima, fauna i flora...) i, després, explico els quatre vessants del meu estudi que, alhora, estan força vinculats.

Les fonts que he emprat per al treball són: directes (bibliografia de llibres i revistes i bibliografia web) i indirectes (enquestes als pobles veïns de Montserrat).

Aquest treball consta d'una bibliografia i d'una webgrafia: he consultat llibres sobre rondallística, llegendes, llibres folklòrics i antologies poètiques, i de la web he extret informació de les pàgines oficials sobre la muntanya i el monestir, sobre aspectes científics i ufològics, sobre personatges que estan relacionats amb la muntanya (directament o indirecta), sobre objectes sagrats, sobre autors de la literatura culta, etc., i he consultat diccionaris i enciclopèdies per aclarir conceptes i dubtes ortogràfics.

1. CARACTERÍSTIQUES GENERALS DE MONTSERRAT

El massís de Montserrat té una situació geogràfica privilegiada i unes vistes espectaculars: es pot veure Barcelona i fins i tot les Illes Balears des del punt més alt els dies en què no hi ha boira. El fet que es trobi a prop de Barcelona la fa ser un especial punt d'arribada de milions de turistes, tant nacionals com d'altres països del món. Abans d'explicar les llegendes, cal saber les característiques bàsiques de la muntanya per a comprendre una mica millor el meu estudi.

1.1. SITUACIÓ GEOGRÀFICA

Montserrat és un massís muntanyós de més de mil metres d'altitud, coronat amb el cim de Sant Jeroni, de 1.236 metres, que s'alça a l'oest del riu Llobregat. La muntanya té 10 quilòmetres de llargada i 5 d'amplada, i les coordenades següents: 41° 35' 49.05'' N, 1° 49 51.38'' E. Està situada a la Serralada Prelitoral Catalana, concretament a les comarques del Bages, de l'Anoia i del Baix Llobregat. Alhora, pertany a quatre municipis: el Bruc (Anoia), Collbató (Baix Llobregat), Marganell i Monistrol de Montserrat (Bages). Al terme municipal de Marganell es troba el monestir de Santa Maria de Montserrat.

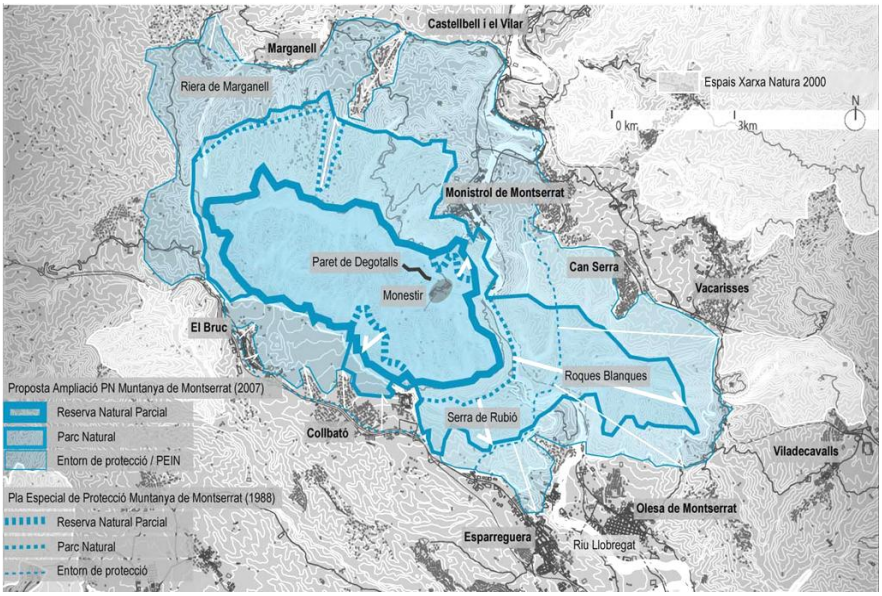

Imatge 1: Mapa del Parc Natural de Montserrat amb els llocs més importants. BASORA, Xavier[1]

1.1.1. MUNICIPIS VEÏNS

El Bruc, Collbató, Monistrol de Montserrat i Marganell són els quatre municipis que estan dins del Parc Natural de Montserrat. A continuació passarem a esmentar algunes de les característiques bàsiques dels tres primers pobles[2] i els seus llocs d'interès:

Els bruquetans i les bruquetanes són els habitants del Bruc, un municipi de la comarca de l'Anoia de 2.029 habitants que està situat a una altitud de 489 metres. Els llocs d'interès són la parròquia de Santa Maria del Bruc del segle XVIII, el Monument del Timbaler del Bruc i el museu de la Muntanya de Montserrat del Bruc.

[1] http://territori.scot.cat/cat/notices/2009/09/parc_natural_de_la_muntanya_de_montserrat_ampliacIO_2007_287.php (Data de consulta: 2 de gener de 2014).

[2] Obviarem Marganell pel fet que és un poble que no té cap lloc d'interès.

Imatge 2: El Bruc. *El pont de la Parròquia del Bruc*. NUET, J.[3]

A Monistrol de Montserrat viuen els monistrolencs i les monistrolenques. Monistrol és un poble de la comarca del Bages de 2.993 habitants i està situat a 161 metres d'altitud. Quant als llocs d'interès, cal destacar el Museu de Montserrat i la parròquia de Sant Pere.

Imatge 3: Monistrol de Montserrat. *Monistrol*. REGIDORIA DE COMERÇ I TURISME[4]

[3] http://www20.gencat.cat/docs/patronatmontserrat/temes/El_parc/Itineraris/Arxius/Ruta%207/Ruta_7_4_album_fotografies.pdf (Data de consulta: 9 de novembre de 2013).

Els collbatonins i les collbatonines viuen a Collbató, és un municipi de la comarca del Baix Llobregat de 4.287 habitants que està ubicat a 388 metres d'altitud. Els seus llocs d'interès són les Coves del Salnitre, l'església de Sant Corneli, l'ermita de la Salut i el Castell de Collbató.

Imatge 4: Collbató. *Pujolet de Collbató*. PLANAS, X.[5]

1.2. MORFOLOGIA

Geològicament, Montserrat es caracteritza per l'erosió dels agents atmosfèrics sobre una roca de conglomerat i diàclasis, és a dir, fractures en roques rígides sense el desplaçament dels dos fragments que les formen. A l'interior d'aquestes fractures ha crescut la vegetació i s'han format coves i avencs[6]. Les seves roques són grisenques i enormes, i tenen formes arrodonides i retorçades. El relleu montserratí, d'aspecte columnar, està caracteritzat per la presència d'espadats[7], canals[8], agulles[9] i monòlits, i els seus cims reben el nom d'agulles

[4] http://www.monistroldemontserrat.cat/default.php?idcanal=2&idcategory=84&idsubcategory=0&idgroup=0&idevent=4330 (Data de consulta: 9 de novembre de 2013).

[5] http://ca.wikipedia.org/wiki/Fitxer:Collbat%C3%B3_Pujolet_2011_Xavier_Planas_Vi%C3%B1as.jpg (Data de consulta: 9 de novembre de 2013).

[6] Cavitats naturals que contenen un pou o diversos pous de parets verticals.

[7] Roca vertical.

[8] Escletxa o fissura de grans dimensions oberta de dalt a baix d'una cinglera.

per la seva morfologia digitiforme. Els camins que ressegueixen la muntanya són estrets i abruptes.

Curiosament, els llocs de Montserrat que reben el nom del diable formen part d'una toponímia antiga: l'escala de Jacob, el serrat dels Patriarques, la Tebaida i el Tabor, i Tebes. Altres designacions provenen del que abunda en aquell lloc: canals dels Avellaners, pla i cova de les Arnes, pla de la Sajolida, roca dels Falcons, la cova de les Cabres... També hi ha noms d'agulles molt pintorescs: el Lloro, la Mòmia, la Panxa del Bisbe, l'Elefant... Altres dels noms que bategen les roques són: Cap de Mort, Plecs del Llibre, Roca Plana dels Llamps, Agulles o Frares. Sens dubte, són topònims molt originals i connotatius.

Imatge 5: En una nit de lluna plena com aquesta es pot contemplar millor el perfil montserratí; les roques mostren un aspecte fantasmagòric, amb les seves formes arrodonides i retorçades. TADEO, Albert[10]

[9] Roca acabada en punta.

[10] http://www20.gencat.cat/portal/site/patronatmontserrat/menuitem.b24d27ab7cd8f6e94ed7fe10b0c0e1a0/?vgnextoid=903f488868e00210VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnextchannel=903f488

A la muntanya de Montserrat, en el territori que forma part de Collbató, entre els 500 – 600 metres, hi ha més de cent coves subterrànies. Les més populars i grans són les de Collbató, especialment la del Salnitre. Les coves del Salnitre es troben al nord del castell de Collbató i al peu del massís de Montserrat. Són un conjunt de concavitats, naus, passadissos i galeries subterrànies, les més visitades de Catalunya i la segona cova catalana en importància topogràfica. El seu recorregut interior és de 530 metres.

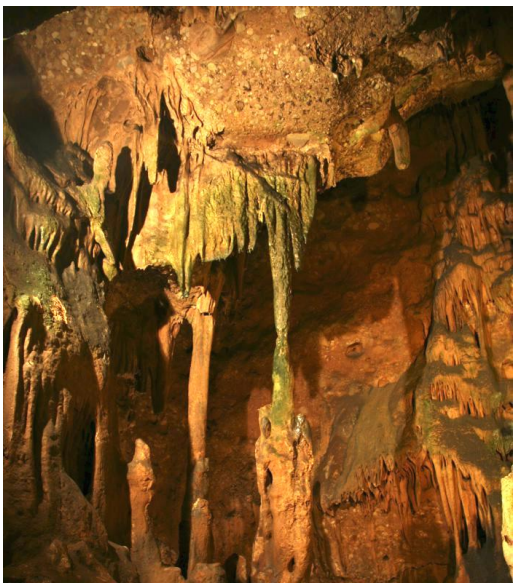

Imatge 6: Interior de la Cova del Salnitre (Collbató). *Coves del Salnitre, Montserrat*. MONTSERRAT, Abadia de[11]

Una altra cavitat igualment important és la Santa Cova, on es va trobar la imatge de la Mare de Déu de Montserrat el 880. Gràcies a la seva troballa, aquell lloc es va convertir en un centre de pelegrinatge. A la Santa Cova es pot accedir pel Camí de la Santa Cova, també anomenat Camí del Rosari, que és el més resseguit pels pelegrins a Montserrat.

868e00210VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnextfmt=default (Data de consulta: 11 de novembre de 2013).

[11]http://www20.gencat.cat/portal/site/patronatmontserrat/menuitem.b24d27ab7cd8f6e94ed7fe10b0c0e1a0/?vgnextoid=f70b26e650f00210VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnextchannel=f70b26e650f00210VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnextfmt=default&pag_col=&idGaleria=&bigId=000007448&googleoff=1 (Data de consulta: 23 de novembre de 2013).

1.3. FLORA

Quant a la flora, hi ha més de 1.300 varietats de plantes, que representen més de la meitat de les espècies catalogades a Catalunya. Sobretot hi abunden les alzines (*Quercus ilex*), espècie que cobreix gran part de la muntanya. A les parts baixes, fins als 600 – 700 metres als obacs[12] i gairebé fins els 1.000 metres al solell[13], es troba l'alzinar amb marfull (*Viburno tini-Quercetum ilicis* subass.[14] *pistacietosum*). A la part més alta, per damunt de la cota dels 600 metres, hi ha alzinar amb boix (*Viburno tini-Quercetum ilicis* subass. *viburnetosum lantanae*). Gairebé no es troben alzinars muntanyencs, només als altiplans situats entre 800 i 1.200 metres, com ara a la zona de Sant Jeroni. En aquest lloc els arbustos són escassos i predominen herbes com la vara d'or (*Solidago virgauera*), la betònica (*Stachys officinalis*), la maduixera (*Fragaria vesca*), etc.

[12] Vessant de la muntanya més ombrívol, menys calorós i més humit.

[13] Vessant de la muntanya més assolellat, oposat a l'obac.

[14] Subassociació.

Imatge 7: Alzinar montserratí. *Alzinar Muntanyenc a Montserrat*. CORRAL, S.[15]

La densitat de l'alzinar proporciona un sotabosc més aviat humit, cosa que permet que hi proliferin arbustos i lianes, com ara el marfull (*Viburnum tinus*), el lligabosc (*Lonicera implexa*), l'aladern fals (*Phillyrea latifolia*) o l'arboç (*Arbutus unedo*). A la part més alta s'hi podem trobar arbres caducifolis, com els teixos (*Taxus baccata*) o els avellaners (*Corylus avellana*). Quant als perennifolis, s'hi poden trobar extensions reduïdes de pi blanc (*Pinus halepensis*) i de pinassa (*Pinus nigra ssp. salzmannii*).

Imatge 8: Marfull. *Viburnun Tinus o Marfull o Llorer Salvatge*. Joan[16]

[15] http://meteosantandreu.blogspot.com.es/2006/03/alzinars-catalunya.html (Data de consulta: 8 de desembre de 2013).

Als solells, on es troba l'alzinar amb marfull, creix romaní (*Rosmarinus officinalis*), acompanyat de la farigola (*Thymus vulgaris*) i del bruc d'hivern (*Erica multiflora*). També es pot trobar te de roca (*Jasonia glutinosa*) als cingles de migjorn.

Imatge 9: Bruc d'hivern. *El medi natural de Montserrat: la vegetació*. IES Bisbe Sivilla[17]

Quant a la zona d'alzinar amb boix, s'hi troben poblacions de corona de reina (*Saxifraga callosa ssp. catalaunica*) i d'orella d'ós (*Ramonda myconi*). A les cornises i als replans obacs destaquen petits prats de seslèria (*Sesleria sp.*).

[16] http://muntanyademontserrat.blogspot.com.es/2013/02/flora-de-montserrat.html (Data de consulta: 8 de desembre de 2013).

[17] http://www.cienciesnaturals.com/eso.tercer/mednatmont.pdf (Data de consulta: 8 de desembre de 2013).

Imatge 10: Orella d'ós. *L'orella d'ós (Ramonda Myconi)*. BADIA, J.[18]

1.4. FAUNA

La fauna, igual que la flora, també és força diversa. A causa de l'abundant presència humana a la muntanya, sobretot la fauna vertebrada va començar un procés de desaparició, que es va agreujar després dels greus incendis de 1986. La majoria d'espècies que hi viuen són mediterrànies, encara que en certes zones de la serra conviuen amb d'altres d'origen centreeuropeu.

Pel que fa als mamífers, el porc senglar (*Sus scrofa*) és l'animal per excel·lència de la muntanya. Posteriorment, en la introducció de la cabra salvatge (*Capra pyrenaica*) el 1995, els dos es van convertir en protagonistes. Altres espècies que predominen a les zones més abruptes, com les canals, són l'esquirol (*Sciurus vulgaris*), la fagina (*Martes foina*), el gat mesquer (*Genetta genetta*), la guineu (*Vulpes vulpes*) o el ratolí de bosc (*Apodemus sylvaticus*).

[18] http://ichn.iec.cat/bages/roques/Imatges%20grans/ramonda.htm (Data de consulta: 8 de desembre de 2013).

Imatge 11: Cabra salvatge. *Cabra femella*. MONTSERRAT, Patronat de[19]

Entre els rèptils, hi predominen el dragó comú (*Tarentola mauritanica*), l'escurçó ibèric (*Vipera latasti*), el llangardaix comú o ocel·lat (*Lacerta lepida*) i el sargantaner gros (*Psammodromus algirus*). No obstant, d'amfibis n'hi ha pocs a causa de la manca de recursos hídrics. Cal esmentar el gripauet (*Pelodytes punctatus*) i la salamandra (*Salamandra salamandra*).

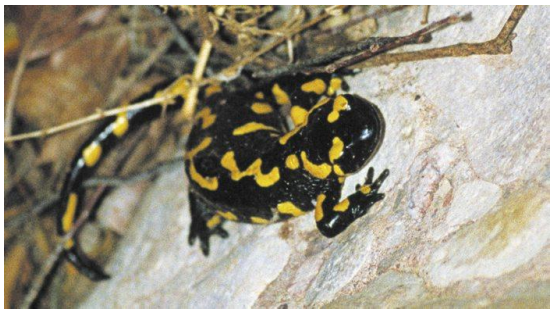

Imatge 12: Salamandra. *Salamandra salamandra*. MONTSERRAT, Patronat de[20]

[19] http://www20.gencat.cat/portal/site/patronatmontserrat/menuitem.8be8491fc055048ce8940efcb0c0e1a0/?vgnextoid=0b2160e6cfdac110VgnVCM1000000b0c1e0aRCRD&vgnextchannel=0b2160e6cfdac110VgnVCM1000000b0c1e0aRCRD&vgnextfmt=default (Data de consulta: 8 de desembre de 2013).

[20] Íd.

Imatge 13: Escurçó a Montserrat. *Vipera aspis*. Anònim[21]

Per acabar, els ocells rupícoles són l'espècie més nombrosa. Hi podem trobar el ballester (*Apus melba*) i el roquerol (*Ptyonoprogne rupestris*). Entre els ocells de bosc, destaquen el picot verd (*Picus viridis*) i el tord (*Turdus philomelos*). De rapinyaires n'hi ha pocs: l'àguila cuabarrada (*Hieraetus fasciatus*) i el falcó pelegrí (*Falco peregrinus*) són els més nombrosos.

Imatge 14: Àguila. *Àguila*. MONTSERRAT, Patronat de[22]

[21] http://ichn.iec.cat/bages/roques/Imatges%20grans/Vipera.htm (Data de consulta: 5 de gener de 2014).

[22] Íd.

1.5. HISTÒRIA DE MONTSERRAT

Durant la Prehistòria l'home es va establir a la muntanya de Montserrat i va habitar en coves. A l'Antiguitat, durant l'Imperi romà, hi va haver, suposadament, un temple dedicat a la deessa Venus, on actualment es troba l'ermita de Sant Miquel Arcàngel. Durant l'Edat mitjana, fins i tot abans de la invasió sarraïna, a Montserrat es van establir homes sants per dur una vida contemplativa.

El monestir benedictí de Santa Maria de Montserrat està situat a 720 metres, a la part est de la muntanya montserratina. Gaudeix de la basílica, del santuari i de les seves dependències, així com també d'un museu, on es troben pintures importants de Ramon Casas, Josep Llimona o Isidre Nonell, entre altres. L'arquitecte del monestir fou Josep Puig i Cadafalch el 1918.

Els orígens del santuari de Montserrat cal buscar-los en l'ermita de Santa Maria, que Guifré donà al monestir de Ripoll el 888, vuit anys després que la Verge de Montserrat fos trobada a la Santa Cova. Els monjos van començar a fer vida al monestir al segle IX, quan Guifré el Pilós (840 – 897), comte de Barcelona, va reconquerir el territori. El monestir de Santa Maria de Montserrat es fa fundar el 1025.

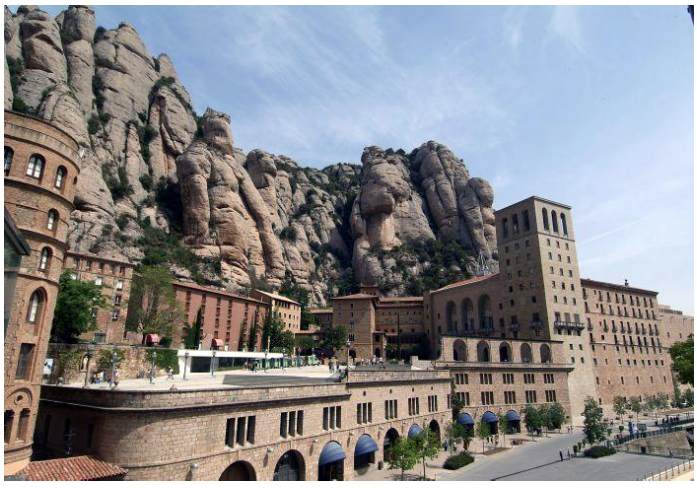

Imatge 15: Monestir de Santa Maria de Montserrat. *Montserrat*. BALDIRI, B.[23]

[23] http://www.monestirs.cat/monst/bages/ba19mont.htm (Data de consulta: 9 de desembre de 2013).

El primer monestir que es va fundar va ser el de Santa Cecília (945), situat a Marganell, on actualment es troba l'església romànica de l'antiga abadia de Santa Cecília. L'altre monestir benedictí és el de Sant Benet (segle XVI), també situat a Marganell, així com també l'església de Sant Esteve.

Imatge 16: Ermita de Santa Cecília. *Santa Cecília de Montserrat*. BALDIRI, B.[24]

A més de monestirs, a Montserrat han existit un gran nombre d'ermites, però van ser destruïdes el 1811 durant les guerres napoleòniques. A Monistrol de Montserrat es troba l'ermita de Sant Jeroni, situada a 1.130 metres d'altitud. És l'ermita més alta del massís de Montserrat i la més allunyada del monestir.

Imatge 17: Ermita de Sant Jeroni, la més alta de Montserrat. *Ermita de Sant Jeroni*. MONTSERRAT, Abadia de[25]

[24] http://www.monestirs.cat/monst/bages/ba16ceci.htm (Data de consulta: 9 de desembre de 2013).

Altres capelles de construcció moderna són la de Sant Miquel (1870), la de Sant Dimes (1893), la de Sant Joan (1899) i la de la Soledat (1916).

Imatge 18: L'ermita més perillosa de Montserrat. *Ermita de Sant Dimes*. MONTSERRAT, Abadia de[26]

La comunitat benedictina està constituïda per una vuitantena de monjos, que estan al servei del santuari des de fa uns mil anys i, des de llavors, han exercit una infinitat de càrrecs: cal·lígrafs, miniaturistes, escriptors, historiadors, predicadors, retòrics, autors de sermonaris, excitatoris, poetes èpics, botànics que exploraven la muntanya, estudiosos de farmàcia i medicina, espeleòlegs, compositors, instrumentistes i organistes experts de l'escolania, escultors, pintors... Els monjos, a més, es dediquen a resar, al treball i a acollir pelegrins.

A partir del 1082, el monestir de Santa Maria va deixar de dependre del de Ripoll i va passar a tenir abat propi. Montserrat es va convertir en abadia a partir del 1409, quan Marc de Vilalba (1409 – 1440) va ser nomenat primer abat de Montserrat. Entre el període 1070 – 1408, quan el monestir de Santa Maria encara depenia del monestir de Santa Maria de Ripoll, hi va haver priors que governaven en nom de l'abat de Ripoll, entre els quals cal destacar Ramon de Vilaragut (1334 – 1348).

[25]http://www.abadiamontserrat.net/(S(itqrioer5oirsz5uiyqnls0b))/Espiritualitat/Catala/ermites.aspx?newsid=12 (Data de consulta: 9 de desembre de 2013).

[26]http://www.abadiamontserrat.net/(S(itqrioer5oirsz5uiyqnls0b))/Espiritualitat/Catala/ermites.aspx?newsid=12 (Data de consulta: 9 de desembre de 2013).

Un altre període va ser el que va comprendre entre el 1409 i el 1493, quan el monestir estava en la Congregació Claustral Tarraconense, durant el qual hi va haver un altre abat gairebé llegendari: Antoni Pere Ferrer (1450 – 1471/1472), que va establir-hi ordinacions[27] i va impulsar la glòria del monestir.

El període 1493 – 1835 comença quan el monestir estava en la Congregació de San Benito de Valladolid fins a la desamortització de Mendizábal[28]. Gràcies a la iniciativa de Garsias de Cisneros, prior i abat de 1499 a 1510, es va revitalitzar el nivell de la institució monacal. En primer lloc, la seva tasca va estar dirigida a les necessitats espirituals: va dictar les constitucions dels monjos, els ermitans, els donats, els pelegrins, per als quals va establir serveis d'allotjament i d'hospitalitat; va reconstruir el convent, l'oratori i la biblioteca, i va fer instal·lar la impremta per primera vegada; va escriure llibres d'espiritualitat i va deixar camí per als successors, especialment a l'abat Pere Burgos (1512 – 1536), historiador de Montserrat que va revelar la llista de miracles marians registrats durant 300 anys.

[27] Conjunt de regles, de disposicions, etc. establertes per al bon funcionament d'una institució, d'una comunitat, etc.

[28] Procés econòmic promogut per Juan Álvarez Mendizábal, ministre d'Hisenda d'Espanya, durant el govern liberal de la regència de Maria Cristina (1833 – 1840). La desamortització consistia en l'expropiació dels béns eclesiàstics de "mans mortes", és a dir, terres i béns no productius, per a posteriorment posar-los a subhasta pública, amb l'objectiu que els grans propietaris o burgesos (les classes més acomodades i benestants) les compressin i, així, invertir els diners a millorar el dèficit de la Hisenda espanyola i per fer front a la Primera Guerra Carlina (1833 – 1840).

Imatge 19: Abat Garsias de Cisneros. *Benedictine Abbot*. Moretto, 1520.[29]

En temps del pare Burgos, un pagès del poble de Pinós (Solsonès) va portar a Montserrat un nen de deu anys, cosa que sorprengué gratament els monjos. Van acollir l'infant, que es va convertir en el primer escolà, va exercir de monjo i amb el temps va assolir l'abadiat. I així es va fer gran l'abat Bartomeu Garriga (1559 – 1562 / 1568 – 1570), que va ordenar de construir un temple, una gran església que encara es conserva actualment i es pot visitar. L'últim abat constructor de Montserrat va ser Benet Argerich (1753 – 1757 / 1761 – 1764), que va emprendre l'edificació del claustre davant l'església.

Després de l'11 de setembre de 1714, quan Barcelona caigué després de catorze mesos de setge, els francesos van tancar-se al santuari tres mesos; posteriorment hi van calar foc i van abandonar-lo. Montserrat es va quedar desolat i els monjos van portar una vida precària. El govern va expropiar els pocs objectes de valor que hi quedaven: la corona i les joies que portava la santa imatge, que va ser traslladada a Barcelona. Alguns monjos van ser empresonats a Barcelona, i va ser assassinat l'únic ermità que hi restava. L'abat Josep Blanch va fer retirar la imatge, que va ser guardada a la masia de Can Jorba, situada al Bruc. Després d'un període pacífic, van sol·licitar el retorn i així va començar de nou la vida de Montserrat.

[29] http://www.ldysinger.com/@texts2/1500_cisner_osb/00a_start.htm (Data de consulta: 9 de desembre de 2013).

El monestir va ser destruït durant la Guerra del Francès (1808 – 1814), encara que conserva l'ermita romànica de Sant Iscle, el claustre i la sala gòtica del segle XV, i la basílica del segle XVI, obra de l'abat Garriga. Les posteriors obres són el claustre i refetor, de Puig i Cadafalch, i la façana monumental, de Folguera i Rebull.

Imatge 20: Masia de Can Jorba (El Bruc). *El Bruc – Can Jorba*. ESTEVES, A.[30]

L'abat Josep Blanch (1824 – 1828 / 1832 – 1851) va ser el responsable de la restauració de la vida monacal i del santuari de Montserrat, que es va reobrir al culte el 1844, després de la destrucció i decadència que van portar les guerres napoleòniques (1808 – 1811) i la ja esmentada desamortització de 1835. El seu successor fou Miquel Muntadas, abat entre el 1858 i el 1885, durant l'últim període, que va començar a partir del 1844. En els primers anys del seu abadiat, va començar la restauració material del temple. A més a més, retornà el culte a algunes ermites. Pocs anys després ja funcionaven les habitacions per als pelegrins i un hostal. El 1862 la comunitat montserratina passà a pertànyer a la Congregació de Subiaco de l'Orde de Sant Benet, a la qual continua pertanyent actualment.

[30] http://www.poblesdecatalunya.cat/element.php?e=4382 (Data de consulta: 9 de desembre de 2013).

També, en l'últim període, cal destacar l'abat Antoni Maria Marcet (1921 – 1946) i Aureli Maria Escarré (1946 – 1966), que van rebre una visita inesperada en els anys quaranta del segle XX, la qual s'explicarà més endavant, en l'apartat del misteri del Sant Greal.

Aquests dos abats van haver de fer front a la guerra civil (1936 – 1939), que va arribar amb duresa i Montserrat no se'n va salvar pas. El monestir, els monjos, els escolans, la gent que es trobava fent oci o treball a la muntanya van ser evacuats, gràcies al Govern de la Generalitat. La solitud regnà en la muntanya durant tres anys: l'església es va tancar i la resta d'edificis servien per atendre malalts o ferits de la guerra.

Imatge 21: Abat Antoni Maria Marcet. *L'abat Antoni M. Marcet quan comprava pintura italiana a Roma i Nàpols*. LAPLANA, J.[31]

[31] http://larebotigamdm.blogspot.com.es/2013/01/writings-and-lectures-13.html (Data de consulta: 9 de desembre de 2013).

Imatge 22: Abat Aureli Maria Escarré. *Aureli Maria Escarré*. Fundació Monestir de Montserrat.[32]

El 1939 la imatge tornava a ser lloada i van ser restablerts i millorats els museus de pintura i el museu bíblic.

L'actual abat de Montserrat, des del maig del 2000, és Josep Maria Soler i Canals.

Imatge 23: L'actual abat de Montserrat, Josep Maria Soler. *Aromes de Montserrat*. URBINA, S.[33]

[32] http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0229744.xml#.Us1997KXuso (Data de consulta: 9 de desembre de 2013).

[33] http://sebastianurbina.blogspot.com.es/2013/04/aromas-de-monserrat.html (Data de consulta: 9 de desembre de 2013).

1.6. MONTSERRAT EN L'ACTUALITAT

La muntanya de Montserrat s'ha convertit en un símbol religiós de Catalunya i és una de les serralades més peculiars del Principat, sobretot per la seva morfologia. És visitada des de fa molts d'anys per milions de persones que es concentren, especialment, al voltant del monestir. També hi ha una gran activitat excursionista i d'escalada que exerceix una important pressió sobre els ecosistemes. Actualment, Montserrat és un punt d'atracció per a moltes persones de gairebé tots els continents i rep més de dos milions i mig de visitants a l'any.

La basílica del segle XVI, el claustre gòtic del segle XV i el Museu de Montserrat són els tres punts principals que atreuen més visitants.

Imatge 24: Interior del Museu de Montserrat (secció de pintura). MONTSERRAT, Abadia de[34]

L'any 1987, Montserrat va ser declarat Parc Natural per conservar la biodiversitat, arran dels incendis que van arrabassar els boscos d'alzines i pins el 1986. El Parc Natural té una extensió de 3.650 hectàrees i té un entorn de protecció d'unes 8.000 hectàrees més. Comprèn territoris de les comarques del Baix Llobregat, de l'Anoia i del Bages.

[34] http://www.museudemontserrat.com/img/edifici/pictures/3.jpg (Data de consulta: 9 de desembre de 2013).

1.7. PATRIMONI

El Patronat de la Muntanya de Montserrat és l'organisme gestor i rector del Parc Natural des del decret de creació de la figura de protecció el 1987. La participació i implicació dels municipis, l'Abadia de Montserrat i altres entitats fan possible la conservació, protecció i millora d'aquest Parc Natural tan especial.

1.7.1. PATRIMONI ARQUITECTÒNIC

Al llarg de la història, a la muntanya de Montserrat s'han construït diversos edificis que són un bon exemple d'art català:

- L'ermita Sant Pau Vell (El Bruc).
- L'ermita de la Salut (Collbató).
- El monestir de Sant Benet (Marganell).
- La plaça dels Apòstols (Monistrol de Montserrat).

Imatge 25: Ermita de la Salut. *L'Ermita de la Salut a Montserrat*. GRACIÀ, O.[35]

[35] http://www.descobrir.cat/ca/rutes/rutes/de-cami-a-l-ermita-de-la-salut-045.php (Data de consulta: 9 de desembre de 2013).

1.7.2. JACIMENTS ARQUEOLÒGICS

A les rodalies del monestir hi ha importants jaciments arqueològics que ens ajuden a entendre la història de Montserrat:

- El Castell de la Guàrdia (El Bruc).
- Les Coves del Salnitre (Collbató).
- L'ermita de Sant Pere (Marganell).
- La Bestorre (Monistrol de Montserrat).

Imatge 26: La Bestorre. *La Bestorre – Monistrol de Montserrat (El Bages)*. SANS, P.[36]

1.7.3. ENGINYERA CIVIL

El cremallera i el funicular han estat les dues obres d'enginyeria civil que han permès l'accés dels pelegrins i dels visitants al Santuari de la Mare de Déu:

- Funicular
- Cremallera
- Telefèric

[36] http://pepsans.blogspot.com.es/2009_02_01_archive.html (Data de consulta: 9 de desembre de 2013).

Imatge 27: Funicular de Sant Joan. *Els Funiculars de Montserrat*. FGC[37]

Imatge 28: Telefèric. *Aeri de Montserrat*. Anna[38]

1.8. MONTSERRAT VIST EN PRIMERA PERSONA

Com no podia ser altrament, vaig veure Montserrat en primera persona, per primera vegada, el 5 de juliol de 2013. Em vaig llevar ben d'hora, ja que havia d'aprofitar el dia per fer moltes coses: primer vaig anar a Monistrol, on vaig realitzar enquestes durant una bona estona. El més destacat del poble és l'església de Sant Pere, en la qual vaig enquestar el capellà.

[37] http://www.cremalleradem ontserrat.com/website_cremallera/cat/funicular_santjoan.asp (Data de consulta: 9 de desembre de 2013).

[38] http://www.friendlyrentals.com/blog/es/barcelona/sugerencias/monserratenbarcelona-posts-1-4_1324.htm (Data de consulta: 9 de desembre de 2013).

Imatge 29: Església de Sant Pere (Monistrol de Montserrat). Font: elaboració pròpia (5 de juliol de 2013).

De pujada al monestir de Santa Maria, vaig anar a visitar el monestir de Sant Benet. Després vaig pujar una mica més amunt, fins arribar als aparcaments, on el meu pare va deixar el cotxe; des d'allí vam anar caminant fins arribar a la plaça principal que dóna accés al monestir, la de Santa Maria, des de la qual es poden contemplar les meravelloses vistes de tota la muntanya. Abans, però, vam anar a veure un documental molt breu que tractava de Montserrat i una exposició de quadres i figures relacionats amb la muntanya.

Imatge 30: Monestir de Sant Benet (Marganell). Font: elaboració pròpia (5 de juliol de 2013).

Imatge 31: Jo a la plaça de Santa Maria. Font: JUAN, R. (el meu pare). 5 de juliol de 2013.

El més espectacular és l'interior de la basílica, on veus visitants per tot arreu que volen escoltar la missa o fer fotografies a les diferents escultures, vitralls, quadres, etc. I el que més sorprèn no és això, sinó les infinites cues de gent que vol contemplar la Moreneta, i que pot arribar, sense exagerar, gairebé fins a fora de la basílica. Certament és esgotador estar dret una hora o fins i tot més, però també és gratificant veure la famosa Verge que, en el seu cambril, corona l'altar major de l'església.

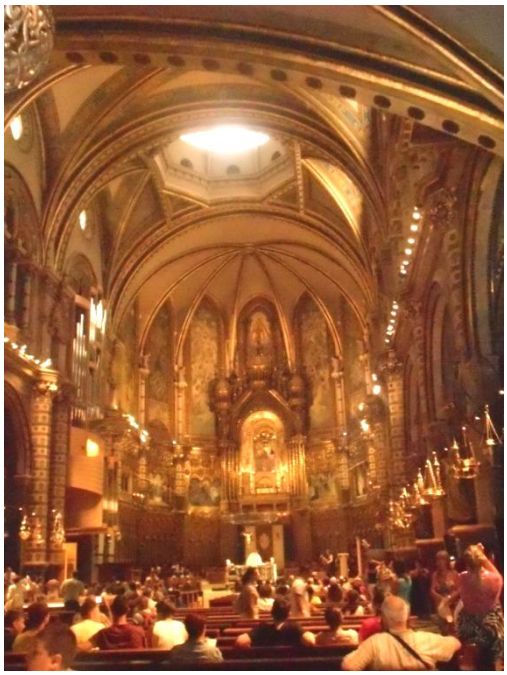

Imatge 32: Interior de la basílica. Font: elaboració pròpia (5 de juliol de 2013).

Per últim, abans d'anar a dinar, vam anar a la biblioteca de Montserrat, concretament la que està oberta al públic (n'hi ha una altra que admet visites excepcionals i concertades) per buscar llibres que em proporcionessin més informació per al meu treball. La veritat, aquella biblioteca era molt acollidora i molt petita, tan petita que semblava que no tingués els llibres que jo buscava, però tot al contrari: en vaig trobar moltíssims i de ben interessants. Ara bé, no els podia agafar i em vaig apuntar el títol i l'autor de cadascun d'ells per buscar-los a la biblioteca de la meva comarca. Després de dinar i abans de baixar de la muntanya, vam caminar pel Camí dels Degotalls, on hi ha una placa dedicada a Jacint Verdaguer i a Josep Rodoreda, una escultura de Verdaguer i un gravat a la paret on s'observa el rostre de Joan Maragall.

Imatge 33: Placa en record a Josep Rodoreda (compositor) i Jacint Verdaguer (poeta), al Camí dels Degotalls. Font: elaboració pròpia (5 de juliol de 2013).

A la tarda vam anar a Collbató, però com que ja era força tard, no vaig poder fer tantes enquestes com volia. Vaig tenir la sort de trobar una historiadora que em va recomanar el web del Patronat de Montserrat per buscar informació. I aquí va acabar el meu primer viatge.

El segon viatge el vaig realitzar el 13 de setembre de 2013. Aquest cop no vaig pujar de nou a la muntanya perquè ja l'altra vegada ja havia fet totes les fotos. Aquesta vegada vaig anar a Collbató, on vaig fer enquestes durant tot el matí. En acabar, vaig anar a veure el monument del Timbaler del Bruc, que està al final del poble; dins del poble havia anat a veure l'església de Santa Maria. Vaig anar a dinar a Marganell, un poblet diminut, on no hi ha cap lloc d'interès, però sí uns restaurants on es menja deliciosament; és per això que no vaig realitzar cap enquesta. A la tarda vaig anar a Monistrol, el qual té, al nord, l'estació del tren cremallera que s'anomena Monistrol Vila. Per acabar la jornada, vaig anar a Collbató per fer les últimes enquestes.

Imatge 34: Jo a l'església de Santa Maria del Bruc. Font: elaboració pròpia (13 de setembre de 2013).

La meva experiència a Montserrat és indescriptible. És un lloc del qual sempre havia sentit parlar, però al qual no vaig donar importància fins que no vaig pensar fer el treball sobre la seva història i les seves llegendes. Potser si no l'hagués fet sobre Montserrat no hi hagués anat mai. Per sort, vaig tenir-ne l'oportunitat, ja que un lloc d'aquests no es pot veure cada dia i és, també, un dels paratges més emblemàtics de Catalunya. Amb tot, puc dir que Montserrat sembla un autèntic somni fet realitat.

2. IMPORTÀNCIA DE MONTSERRAT

Montserrat és una muntanya especial en molts aspectes: és un símbol del patrimoni català i un lloc de devoció a la Mare de Déu. Ara bé, la seva importància va més enllà: Montserrat també és una muntanya que té un poder meravellós, ja que atreu persones de totes classes i condicions. Des d'antany ha atret anacoretes que buscaven la tranquil·litat natural de la muntanya per a viure en solitud i en pau amb ells mateixos; peregrins que anaven de romiatge a la muntanya per oferir-li exvots[39] a la Moreneta; i reis i reines, devots fervorosos.

Des del segle XII existeixen documents sobre els miracles a Montserrat: la Verge els concedeix cura i ajuda als malalts i als pobres que li demanen ajuda i li fan ofrenes. Però en realitat es tracta d'una curació espiritual que es manifesta sobre el físic i que potser té a veure amb l'energia tel·lúrica que desprèn la muntanya. Segons els biòlegs, els monòlits i les agulles de Montserrat actuen com un potent imant que emet magnetisme, que es transforma en aquesta energia tel·lúrica positiva.

Més endavant, en el segle XIX, els poetes van compondre poemes inspirats en Montserrat, encisats per les seves formes extraordinàries i per la Moreneta, la mirada de la qual amaga un altre misteri que haurem de descobrir. La muntanya, en el segle XX, també va atreure personatges enigmàtics que van venir a la recerca d'un objecte sagrat que encara és buscat per molta gent avui en dia. I si ens apropem en els nostres dies, Montserrat és testimoni de visites aparentment sobrenaturals, a les quals, de moment, encara no s'ha donat cap explicació científica convincent.

És cert que Montserrat, sota la seva aparença inofensiva i atractiva, amaga alguna cosa en el seu interior, alguna cosa que no es pot veure a simple vista, ja que ens ho amaga aquest halo de misteri que l'envolta. Així, doncs, Montserrat té dos costats: un de lluminós i un altre d'obscur. En aquest apartat pretenc, doncs, intentar aclarir el costat més obscur.

[39] Do fet a la Mare de Déu en compliment d'un vot o en record d'un benefici rebut, consistent en un objecte (llànties, ciris, fotografies...) que la gent penja al sostre del monestir.

2.1. RELIGIOSA: LA MARE DE DÉU DE MONTSERRAT

La Mare de Déu de Montserrat és l'element sagrat que dóna una essència purament religiosa al santuari, que no seria el mateix sense la seva imatge i, segurament, potser no rebria tants de turistes.

M'agradaria aclarir que no he triat aquest tema perquè sigui devota o creient, sinó perquè, com ja he comentat a la introducció d'aquest treball, Montserrat sempre ha estat envoltat de misteri, i aquest misteri l'intensifica, en gran part, la figura de la Verge. Els meus objectius, doncs, són descobrir els enigmes que amaga: en primer lloc, vull conèixer amb exactitud la llegenda relacionada amb la imatge; en segon lloc, vull saber si la seva talla ha estat sempre negra o bé des d'un principi era blanca i, en el cas que no ha etat sempre negra, vull saber les diferents hipòtesis que apunten a la seva morenor; i en tercer lloc, em proposo investigar l'evolució de la talla al llarg dels segles.

2.1.1. CARACTERÍSTIQUES DE LA TALLA

La Mare de Déu de Montserrat, coneguda popularment amb el nom de 'la Moreneta', és una talla romànica de la segona meitat del segle XII i les primeres dècades del segle XIII, de fusta d'àlber (*Populus alba*) i de faig (*Fagus sylvatica*) policromada. Pel que fa a les seves dimensions, té una alçada de 92,2 cm., una fondària de 39,4 cm., una amplària de 29 cm. i pesa 17,1 kg. Segueix el model de la «Mare de Déu en Majestat» o *Sedes Sapientiae* (Tron de la Saviesa), patró bizantí (*Kyriotissa*) que no mostra cap expressió de sofriment en actitud frontal. Ara bé, si la mirem de perfil, des d'una banda la seva expressió és seriosa i fins i tot trista, mentre que si la mirem des de l'altre costat, mostra un subtil somriure. La part inferior de la seva cara deixa entreveure característiques gòtiques i la resta del cos és completament romànic. La Verge sol estar asseguda en un tron sostingut per quatre columnes, que simbolitza la Jerusalem celestial.

La imatge mostra una expressió hieràtica, solemne, amb una serena elegància d'expressió del rostre. A la mà dreta sosté una esfera que simbolitza l'univers. Amb la mà esquerra fa

el gest de posar l'orbe sobre l'espatlla de Jesús per indicar que és el seu fill omnipresent. El fet de sostenir l'orbe significa posseir el poder sobre el món, però no només les coses materials o terrenals. L'infant Jesús està assegut a la seva falda, al centre, i té la mà dreta alçada en senyal de benedicció. A la mà esquerra agafa una pinya, símbol de fecunditat i vida perenne. La túnica i el mantell de la Verge i del nen són daurats i els dos porten una corona i estan ricament enjoiats, amb les joies de la Coronació. La verge, a més, porta una toca[40] policromada sota la corona. El seu tron està fet amb muntants[41] cilíndrics i a sobre hi ha uns poms amb forma de pinya. Els peus de la Verge, que estan coberts amb sabates acabades en punta, descansen sobre un coixí. Les úniques parts del cos que no tenen cobertes són el rostre i les mans. La policromia de les dues mans de la Verge, sobretot la dreta, està molt gastada, a causa dels continus besaments dels visitants i pelegrins.

[40] Lligadura femenina de tela que cobreix el cap i les espatlles.

[41] Peces de fusta, de pedra, de ferro, etc. posades verticalment sobre les quals es posen altres peces.

Imatge 35: La Mare de Déu de Montserrat, popularment coneguda amb el nom de 'la Moreneta'. Anònim[42]

2.1.2. ORÍGENS DE LA MORENETA

Segons la llegenda, la història de la Mare de Déu de Montserrat es remunta a Jerusalem en temps dels apòstols, quan van viatjar per terres llunyanes amb l'objectiu de predicar el cristianisme. Sant Pere, un dels apòstols, va encarregar a Sant Lluc que li fes un retaule de fusta que representés la Mare de Déu. Quan ja va estar acabada, Sant Pere es va dirigir a Roma. Allí, la Mare de Déu va ser donada a Sant Pau, que va portar-la a Tarragona. Posteriorment va ser traslladada a la parròquia dels Sants Just i Pastor (Barcelona). Va romandre allí fins al segle VIII, coincidint amb la invasió sarraïna.

Els barcelonins van haver de lluitar contra l'ocupació i van encarregar al bisbe i a un capità de l'exèrcit got que s'emportessin la Mare de Déu en un lloc on ningú no la pogués trobar

[42] http://latinamericangrid.org/elgg/xabriel.mojica/files/141/3979/LaMoreneta_Small (Data de consulta: 9 de desembre de 2013).

mai. Després d'hores d'haver caminat, van arribar a la muntanya de Montserrat i van amagar la Mare de Déu en una cova. Van passar anys després de la invasió dels musulmans i ningú no va saber mai més res sobre la Verge.

Imatge 36: Església dels Sants Just i Pastor (Barcelona). *Basílica dels Sants Just i Pastor*. VINZIA, C.[43]

A les darreries del mes d'abril de l'any 880, set[44] pastors vinguts d'Olesa de Montserrat[45] es van aturar en un prat a la riba del riu Sec amb els ramats. De seguida van veure unes llums i van sentir uns cants celestials que provenien de la muntanya. Aquest fenomen es va anar repetint diversos dissabtes. Al quart dissabte, van decidir anar a Monistrol per contar-ho al rector[46], però no s'ho va creure, així que van anar a contar-ho al bisbe de Vic, que es trobava a Manresa.

[43] http://barcelonaconnoisseur.wordpress.com/2012/07/08/los-privilegios-del-altar-de-san-felix-en-la-basilica-dels-sants-just-i-pastor/ (Data de consulta: 9 de desembre de 2013)

[44] Hi ha variants d'aquesta llegenda que apunten que hi havia menys pastors.

[45] Segons altres versions, eren de Monistrol.

[46] Altres variants diuen que ho van comunicar al senyor de Riu Sec, el seu amo.

Imatge 37: Pastors que han descobert la imatge mariana, que està al centre del dibuix, tota il·luminada. *Els pastors troben la imatge de la Mare de Déu a la Santa Cova*. Dibuixos originals de ANGLADA, L., llapis i aiguada, 35 x 40 cms. 1947/1948. N.R.200.628-200.629.[47]

El següent dissabte els van acompanyar la gent del poble i el bisbe de Vic. La comitiva es va enfilar per la muntanya fins arribar a una cova, d'on sortien la llum i els cants. I allí dins van trobar la imatge de la Mare de Déu, que encara romania allí des de feia un segle. El bisbe de Vic va ordenar portar-la a Manresa i construir un altar en honor seu. Mentre la processó anava avançant, cada vegada la figura pesava més. Llavors van pensar que era un senyal de la Mare de Déu, que volia quedar-se al lloc on havia estat trobada.

47 http://books.google.es/books?id=rKSiR_mr-2sC&pg=PA64&lpg=PA64&dq=Els+pastors+troben+la+imatge+de+la+Mare+de+D%C3%A9u+a+la+Santa+Cova&source=bl&ots=o_rHPrvQTH&sig=OV_eSS4zjYa2hI7nJ1uTzA10tfc&hl=ca&sa=X&ei=GjOmUpWdFu6Y0AWR5IHADw&ved=0CFgQ6AEwBw#v=onepage&q=Els%20pastors%20troben%20la%20imatge%20de%20la%20Mare%20de%20D%C3%A9u%20a%20la%20Santa%20Cova&f=false (Data de consulta: 9 de desembre de 2013).

Imatge 38: La Santa Cova, on suposadament va ésser trobada la Moreneta. *La Santa Cova*. MONTSERRAT, Abadia de[48]

El bisbe va ordenar construir una capella i, així, va començar la construcció de l'ermita de Santa Maria, que cal situar-la cap al 888, vuit anys després que la imatge mariana fos trobada.

La llegenda de la Moreneta manté moltes similituds amb la d'altres maredeéus trobades:

En primer lloc, s'explica emprant *tòpics comuns i recurrents, (...) tot utilitzant elements narratius del model llegendari anomenat «dels miracles»*[49], tal com apareix en el llibre *La imatge de la Mare de Déu de Montserrat*.

En segon lloc, la imatge de Maria s'acostuma a trobar en una cova molt amagada de la muntanya, i que ha estat feta per algú que no és d'aquest món, que l'havia deixat allí des de temps immemorables, fins que es revela la seva presència amb senyals miraculosos, normalment, amb llum celestial (o teofànica), de manera que és descoberta un dissabte, que durant la baixa Edat mitjana era el dia d'adoració a la Mare de Déu.

[48] http://www.abadiamontserrat.net/(S(415gil3ekaswvhtddgpjo3s5))/Espiritualitat/Catala/exteriors.aspx?newsid=13 (Data de consulta: 9 de desembre de 2013).

[49] XAVIER ALTÉS, F.; CAMPS, J.; LAPLANA, J. de; i PAGÈS, M. *La imatge de la Mare de Déu de Montserrat*. Barcelona: Ed. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2003. Pàg. 95. (Col. Biblioteca Abat Oliba Sèrie Il·lustrada).

Ara bé, aquesta llegenda cristiana contrasta amb una altra de caràcter historicista i pagana, que afirma que la imatge mariana va ser amagada per anacoretes per protegir-la de la invasió sarraïna. De fet, aquesta última hipòtesi fou la més acceptada, ja que la gent atribuïa la mateixa versió a d'altres marededéus trobades.

2.1.3. FUNDACIÓ DEL MONESTIR DE SANTA MARIA DE MONTSERRAT

Als volts de 1025 un petit grup de monjos (uns sis o vuit) procedents del monestir de Ripoll, d'on depenien, es va establir a l'església de Santa Maria de Montserrat per ordres d'Oliba (Besalú, 971 – El Conflent, 1046), comte de Berga i Ripoll, bisbe de Vic i abat de Santa Maria de Ripoll i de Sant Miquel de Cuixà, fill del príncep Miró II i, per tant, besnét de Guifré el Pilós.

La primera decisió que van prendre va ser construir una nova església d'estil romànic, per celebrar les festes litúrgiques monacals. Després d'aquesta esglesiola, l'abat Oliba va fundar el monestir-santuari, lloc de culte cristià i de dedicació a la Moreneta, que, més tard, al segle XVI va passar a ser un monestir-santuari benedictí d'estil gòtic, al mateix lloc on hi havia l'ermita dedicada a Santa Maria.

Imatge 39: L'abat Oliba, fundador del monestir montserratí. *Imatge d'una estàtua de l'Abat Oliba*. El Ter[50]

[50] http://www.elter.net/noticia/4050/osona-acollira-part-duna-nova-ruta-dedicada-labat-oliba (Data de consulta: 9 de desembre de 2013)

El 27 d'abril de 1947, la Moreneta va ser entronitzada en un retaule d'argent a la part superior de l'absis de la basílica, en un cambril[51], coronant l'altar major. La Verge i l'Infant estan dins d'una obertura protegida per dues portelles d'argent.

Imatge 40: Entronització de la Moreneta, que està a la dreta de la fotografia. *Fotos dels actes d'entronització de la Mare de Déu de Montserrat – 1947*. Anònim[52]

L'11 de setembre de 1881 va ser proclamada patrona oficial de Catalunya pel papa Lleó XIII, el mateix dia i any en què es va celebrar la festa de la Coronació. Cada 27 d'abril se celebra la seva festivitat, coincidint amb les festes de l'Entronització, i cada 8 de setembre la seva nativitat.

Cal fer especial èmfasi en el que significava que fos proclamada patrona dels catalans. Segons el llibre *La imatge de la Mare de Déu de Montserrat, la nova tipologia*, és a dir, la de 'patrona de Catalunya', *prengué una gran significació sociocultural (...) perquè explicitava els tres grans eixos del Mil·lenari montserratí: l'oficialització del sentiment religiós i patriòtic que des de l'any 1808 considerava la Verge de Montserrat com la celestial defensora de la Catalunya; la vinculació històrica dels orígens de Montserrat als*

[51] Cambra elevada i accessible que hi ha sovint darrere els altars coronats per una imatge que rep una especial veneració, la qual és visible des de la nau de l'església a través d'una obertura.

[52] http://www.todocoleccion.net/3-fotos-dels-actes-d%E2%80%99entronitzacio-mare-deu-montserrat-1947~x27630313 (Data de consulta: 9 de desembre de 2013).

de Catalunya naixent de l'època comtal; i la reinserció de Montserrat en el moviment social i emergent del catalanisme[53], que nasqué en el context de la Renaixença, cap a als anys trenta del segle XIX, i que era conservador i, fins i tot en algunes vessants ideològiques, com la que encarnava el bisbe de Vic, Josep Torras i Bages, totalment catòlic.

2.1.4. MIRACLES MARIANS

Mentre la petita comunitat monacal anava fent tranquil·lament la seva vida al monestir, un dia van començar a arribar notícies de cures i gràcies inhabituals que els devots obtenien per haver demanat ajuda de la Moreneta. Al llibre *La imatge de la Mare de Déu de Montserrat* posen l'exemple de Berenguer de Rocafort[54] i de la seva muller, que van penjar una llàntia perquè cremés davant de l'altar de la Verge, ja que la seva filla, Berenguera, s'havia salvat d'una malaltia molt greu gràcies a la intervenció de la Verge. El 1176 es va fer cremar una altra llàntia per un cas semblant.

Des de mitjan segle XII també es produïen miracles marians que, òbviament, tenien a veure amb les guaricions dels malalts, igual que en els casos anteriors. El 1218 els miracles eren pràcticament coneguts a tot arreu, en temps del rei Jaume I d'Aragó (1208 – 1276).

Un altre miracle destacat va tenir lloc la nit del 9 de novembre d'un any inexacte del segle XIV, coincidint amb la festa de la *Passio Imaginis* ('la Passió de la Imatge'), mentre els pelegrins vetllaven per Maria, cap a les dotze de la nit, van veure una gran resplendor que baixava del cel, fins col·locar-se damunt la corona de la imatge, on es va dividir en tres raigs que van cobrir tota la Moreneta. Els pelegrins, tement que la imatge es pogués cremar, van tocar la campana per avisar els monjos que dormien; però de seguida aquells rajos de llum es van reduir en un de sol, i la llum desaparegué, deixant la imatge il·lesa.

[53] XAVIER ALTÉS, Francesc; CAMPS, Jordi; LAPLANA, Josep; PAGÈS, Montserrat. Op. Cit. Pàg. 163.

[54] Berenguer de Rocafort (m. 1309), militar valencià o català i cabdill dels almogàvers, els quals eren, en els territoris cristians d'Espanya, guerrers d'ofici que, des del segle XIII, feien incursions en territori musulmà.

Finalment, explicaré un altre miracle que tracta sobre la condemna i el càstig que Maria imposa a aquell que s'atreveixi a restaurar la seva imatge, ja que és una obra divina i no pas humana:

Un dia, el prior del monestir volia fer pintar la imatge, i va fer venir un pintor que, mentre estava pintant-la, es va tornar cec. Llavors, el pintor vetllava la Mare de Déu perquè li tornés la vista, fins que un dia, mentre cantava l'himne *Ave Maris Stella* ('Salve Estel del Mar'), en el moment que va dir el vers *Solve vincla reis profer lumen cecis* ('Deslliga les cadenes dels pecadors, dóna als cecs la llum') va recuperar la vista.

El miracle del pintor cec que va recuperar la vista i el dels tres raigs de llum que van cobrir la Verge amb flames s'integren dins del miracologi de l'any 1336 del *Llibre Vermell de Montserrat*[55].

2.1.5. HIPÒTESIS DEL SEU ENNEGRIMENT

En el llibre *La imatge de la Mare de Déu de Montserrat* es fa una anàlisi de la talla i de les modificacions d'aquesta i de la seva policromia. L'estudi físic i l'anàlisi radiològica de la imatge els van dur a terme els tècnics del Servei de Restauració de Béns Mobles, de la Direcció General de Patrimoni Cultural (Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya), el febrer i el març de 2001. Aquest procés el va seguir amb molt d'entusiasme la premsa catalana i els mitjan audiovisuals com TV3.

Originàriament, la talla romànica era d'un cromatisme clar, amb una subtil pigmentació, però al llarg del temps ha sofert transformacions. La seva policromia es va ennegrir molt

[55] Còdex miscel·lani del segle XIV que deu el nom al color de les seves cobertes. Està integrat sobretot per textos religiosos i devocionals, i inclou una explicació dels miracles marians. Actualment es conserva a la Biblioteca de l'Abadia de Montserrat.

després de la seva realització, com passa amb totes les marededéus negres. Tenint en compte que, aproximadament, la imatge de la Moreneta es va realitzar a les primeres dècades del segle XIII, molt aviat la talla es va començar a ennegrir. Les hipòtesis que apunten el seu ennegriment són diverses:

1) Per l'oxidació i l'enfosquiment del plom contingut a les pintures.
2) Per l'alè i les mans dels peregrins que han anat a venerar-la.
3) Per la fum i la pols de les espelmes, els ciris, els encens i les llànties d'oli que li han anat col·locant als peus durant segles.
4) Pel desgast que va patir durant els 162 anys que va restar amagada a la Santa Cova, a causa de les aigües que s'hi filtraven, per la neu, les boires i la gebre.
5) Per haver quedat enganxades, en la seva cara, partícules de pols i de fum, ja que la talla es conservava amb una mena d'oli o amb vi ranci.

Però hi ha altres hipòtesis no tan científiques, sinó més aviat llegendàries, que apunten que la imatge ja va començar a ennegrir-se molt abans, *des que els primers comtes de Barcelona la duien com a estendard al capdavant de les seves expedicions militars contra els sarraïns. Fou llavors –en aquesta lluita als inicis cristians de la nació catalana– que la imatge hauria emmorenit*[56]. Per tant, la Verge es va ennegrir cap a l'any 711, coincidint amb la invasió sarraïna. De fet, en el primer capítol d'un llibre de l'Antic Testament, el *Càntic dels Càntics* (1, 5-6), ja s'explicava que la causa de la seva negror era per les inclemències meteorològiques, sobretot per restar sota el sol, durant les campanyes militars dels comtes catalans: *Nigra sum sed fermosa; fusca sim quia decoloravit me sol*[57] ('Sóc negra, però bonica; és el sol que m'ha emmorenit'). Aquesta cita fa referència a totes les marededéus que tenen la talla negra perquè el sol les ha enfosquit. Aquesta és, doncs, una

[56] XAVIER ALTÉS, Francesc; CAMPS, Jordi; LAPLANA, Josep; PAGÈS, Montserrat. Op. Cit., pàg. 141.

[57] XAVIER ALTÉS, Francesc; CAMPS, Jordi; LAPLANA, Josep; PAGÈS, Montserrat. Op. Cit., pàg. 155.

explicació que anomenen *mística* o *ètnica*, perquè relacionen el pigment de la Mare de Déu amb el de la població de l'Orient Mitjà.

Imatge 41: La Mare de Déu de Montserrat en els seus orígens, quan era blanca. *Santa Maria de Montserrat,* TERME, d'A. Finals del segle XV.[58]

58 http://books.google.es/books?id=rKSiR_mr-2sC&pg=PA64&lpg=PA64&dq=Els+pastors+troben+la+imatge+de+la+Mare+de+D%C3%A9u+a+la+Santa+Cova&source=bl&ots=o_rHPrvQTH&sig=OV_eSS4zjYa2hI7nJ1uTzA10tfc&hl=ca&sa=X&ei=GjOmUpWdFu6Y0AWR5IHADw&ved=0CFgQ6AEwBw#v=onepage&q=Els%20pastors%20troben%20la%20imatge%20de%20la%20Mare%20de%20D%C3%A9u%20a%20la%20Santa%20Cova&f=false (Data de consulta: 9 de desembre de 2013).

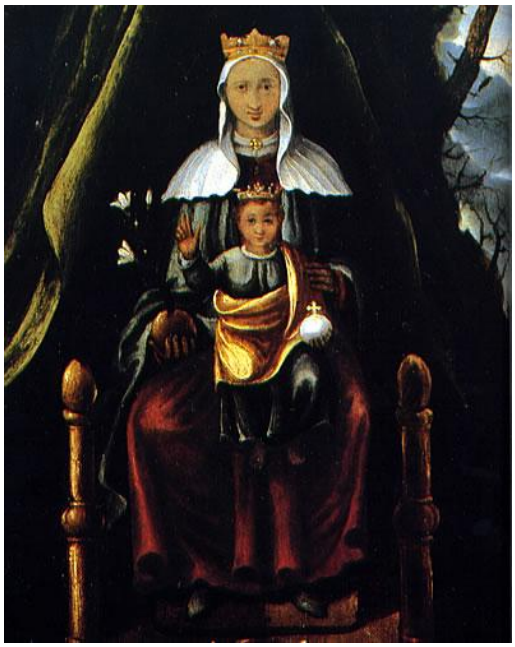

Imatge 42: La imatge mariana ja comença a mostrar un blanc esgrogueït, tirant a castany. *Retrat de la Mare de Déu de Montserrat*. Oli sobre taula de 1599. 44,2 x 31 cms. Finals del segle XVI. Museu de Montserrat. N.R. 200.113.[59]

Imatge 43: La Mare de Déu emmorenida. *Mare de Déu de Montserrat amb la corona mexicana*. Oli sobre coure, 19,5 x 16 cms. Segle XVII. Museu de Montserrat, N.R. 200.274.[60]

[59] http://www.festes.org/articles.php?id=817 (Data de consulta: 9 de desembre de 2013).

[60] http://www.festes.org/articles.php?id=817 (Data de consulta: 9 de desembre de 2013).

Imatge 44: Mare de Déu de Montserrat totalment ennegrida. *Estampa del patronatge de la Mare de Déu de Montserrat*, 1881. Cromolitografia, 75 x 53,5 cms. Abadia de Montserrat, llegat J. Buch.[61]

Com es pot observar en les quatre pintures, al llarg d'uns tres-cents segles la imatge mariana es va enfosquir progressivament, fins que es va ennegrir per complet a finals del segle XIX.

2.1.6. CONCLUSIONS I HIPÒTESIS

Finalment, pel que fa a les anàlisis i proves tècniques realitzades a la imatge mariana per part del Servei de Restauració de Béns Mobles de la Generalitat de Catalunya, que ja ha aparegut esmentat a l'inici d'aquest apartat, a principis del 2001, va concloure en un informe del 25 d'abril de 2001 que originàriament era blanca, posteriorment es va emmorenir i recentment s'ha ennegrit. Els autors també exposen, d'una banda, que, segons les dades que tenen des de principis del segle XIX sobre l'evolució de la imatge, la talla gairebé no va ser remodelada i només en destaca una realitzada el 1599, quan la imatge va

[61] http://www.festes.org/articles.php?id=817 (Data de consulta: 10 de desembre de 2013).

ser traslladada de l'antiga església montserratina fins a l'actual o bé per l'aparició de la imatge barroca; i d'una altra banda, l'evolució del color negre al color blanc no és només propi de la Verge de Montserrat, sinó també d'altres imatges negres. En última instància, constaten que la hipòtesi química sobre l'ennegriment de la imatge, és a dir, que la imatge s'hagi ennegrit per l'oxidació del blanc del plom, s'ha descartat completament, ja que aquest emmoreniment només té lloc en imatges marianes. Per últim, també s'exposa que l'embruniment de la imatge se situa a principis del segle XIV, quan feia uns cents anys de la seva existència. Ara bé, encara queda una pregunta a l'aire referent a les marededéus negres: per què realment es van embrunir? Sens dubte, però, la imatge mariana és tan autèntica com ho és la devoció cap a ella i, segurament, no hagués despertat tantes expectatives si al llarg del temps s'hagués ennegrit.

Ara bé, els miracles que s'han documentat de la Mare de Déu, així com també la seva aparició, ja resulten més dubtosos. Segurament les persones que són creients o aquelles que van testimoniar els prodigis marians, estaran convençudes que la Moreneta, encara que sigui una simple imatge, amb la seva penetrant mirada, vetlla per ells. Altres, els agnòstics (en el meu cas) o ateus, potser pensaran que aquests documents són falsos o bé se'ls ha inventat algú. Ara bé, crec que sí que és possible que Maria hagués demanat a un dels apòstols fer un retaule de la seva imatge i que, després, fos portat fins a Catalunya. També podria ser que la imatge fos amagada a una cova per preservar-la de la invasió sarraïna, però costa molt de creure que quan van decidir portar-la en processó, la imatge s'hagués fet cada vegada més pesant (és físicament impossible que un cos augmenti sobtadament la seva massa). Segurament la llum celestial que sortia de la cova on la imatge estava amagada no eren ni més ni menys que la llum del sol. A més a més, si la llegenda fos realitat, no hi hauria tantes versions.

2.2. LITERÀRIA: LLEGENDES, RONDALLES I POEMES

El perfil psicodèlic de la muntanya és una font d'inspiració per a la gent de totes les èpoques, que ha anat transmetent de forma oral les diferents històries de generació en generació, fins als nostres dies. D'aquesta manera han aparegut un seguit de llegendes i rondalles que han romàs fins als nostres dies.

Els poetes cultes, per una altra banda, no han ignorat, ni de bon tros, aquesta muntanya, que els ha permès deixar anar la imaginació i composar poemes molt ben aconseguits. Cal afegir que molts d'ells s'han centrat en llegendes, tot i que altres, com més tard explicarem, també han fet poemes sobre la Verge de Montserrat.

En primer lloc explicarem les llegendes i rondalles més rellevants sobre Montserrat, i comentarem quins elements o personatges tenen en comú. Finalment, farem un breu resum de la vida i de l'obra d'aquells autors que han fet poemes sobre Montserrat, analitzarem les seves composicions i esmentarem les semblances i les diferències de la temàtica i de l'estil dels seus poemes.

2.2.1. LLEGENDES I RONDALLES

Les quatre llegendes més conegudes de Montserrat són la del Cavall Bernat, la de Fra Garí, la del Timbaler del Bruc i la que explica la troballa de la imatge de la Moreneta. A continuació explicarem les principals llegendes i rondalles, i les dividirem segons quin és l'element comú en el qual se centren (en una cova, en un ermità...).

2.2.1.1. D'AGULLES I DE ROQUES

El Cavall Bernat, el cavall del Diable

Fa molts anys, en un poblet prop de Montserrat, hi vivia un llenyataire molt pobre que es deia Ton. Es guanyava la vida tallant i venent llenya que recollia dels boscos. Era una feina molt dura, ja que cada dia havia de baixar i pujar de la muntanya i li resultava complicat. Ton estava trist per la seva dissort i desitjava poder tenir un dia un cavall que l'ajudés a fer la feina més ràpid, però no tenia diners per a comprar un cavall.

La sort li somrigué quan un dia, mentre feia la seva feina dalt de la muntanya, se li va aparèixer un cavall majestuós i gran, que muntava un cavaller vestit de roig. Ton va pensar que era el cavall que necessitava. Acte seguit, el cavaller va baixar i es va dirigir a en Ton. Aquell home li va oferir el seu cavall durant deu anys. Transcorregut aquest període de temps, en Ton li havia de tornar el cavall més gran i més fort. Si no complia la seva promesa, hauria d'anar a viure amb el cavaller per sempre.

Van passar els anys i així va arribar el dia en què havia de complir amb la seva part del tracte, però encara no havia comprat el cavall. L'innocent llenyataire no sabia que el cavaller era Satanàs. La casa on aniria a viure no seria pas un castell de príncep, sinó l'infern. En Ton, en veure que no tenia escapatòria, va resar a la Mare de Déu de Montserrat. Acte seguit, es va sentir un fort soroll que va espantar el cavall, el qual va fugir a dalt de la muntanya. Quan va arribar dalt del cim, el cavall va fer un crit i es va convertir en una pedra.

En Ton li va dir al Diable que no podia complir el seu tracte, ja que el cavall s'havia convertit en un roc, i que podia emportar-se qualsevol de les pedres que hi havia a la muntanya. El dimoni, enfadat, va maleir el cavall perquè ningú pogués pujar al seu cim. Si mai algú ho feia, es convertiria en el sexe oposat.

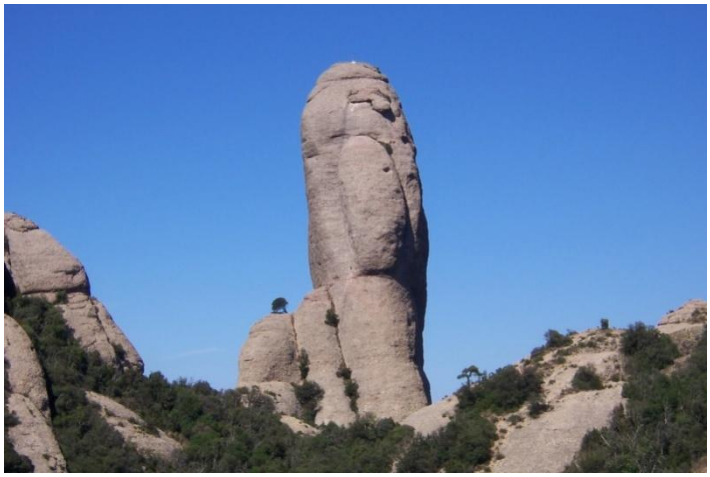

Imatge 45: El Cavall Bernat. *Escalada al Cavall Bernat, Montserrat*. Carlos[62]

[62] http://kikaapoa.wordpress.com/2011/01/12/escalada-al-cavall-bernat-montserrat/ (Data de consulta: 11 de desembre de 2013).

La roca Foradada de Montserrat

Molt de temps enrere el Diable era el senyor de Montserrat i, com és propi d'ell, feia coses malintencionades i cruels. La Mare de Déu, cansada per la seva presència, va sortir un dia a empaitar-lo. El Diable, atemorit en ser perseguit, va donar un cop al cap amb una roca, la va foradar, va passar pel forat que havia fet i, al mig, hi va obrir un forat amb un cop de pota, i per allí va baixar a l'infern, i mai més ha tornat a Montserrat.

Imatge 46: La Roca Foradada, que té forma de triangle. *Foradada*. Anònim[63]

[63] http://ichn.iec.cat/bages/geologia/Imatges%20Grans/Roca%20Foradada.htm (Data de consulta: 11 de desembre de 2013).

El Cap de Mort

Aquesta roca té forma de calavera a causa de les entremaliadures de les bruixes quan rondaven pel país. La reina de les bruixes de les Guilleries tenia la competència d'un animal ferotge, un drac, que era més malvat que ella.

Els dissabtes, les bruixes es reunien en aquelarre amb el diable, el qual les aconsellava i els ensenyava més accions malvades. Les bruixes preparaven ungüents d'herbes metzinoses que bullien en una gran caldera juntament amb l'os de la cuixa d'una criatura. Amb aquesta pasta s'untaven les aixelles i així podien volar sobre les escombres màgiques. **E**l dimoni va aconsellar a la reina de les Guilleries que podria acabar amb el temut drac si li tirava un os d'un cristià i, quan el drac se'l mengés, desapareixeria.

La reina intentava trobar un cristià i en un aquelarre va interrompre les seves germanes per advertir-les que algú estava espiant-les. Les bruixes van buscar l'espia: un geperut amagat entre els matolls que volia veure-les ballar nues. Les bruixes el van portar a la reina, que el va encantar, el va pujar a l'escombra al darrere d'ella i van anar en busca del drac.

En sobrevolar per Montserrat, les campanes del monestir repicaven a Missa Major i la bruixa, en sentir l'alegre repic, va perdre els seus poders i es va estimbar amb el geperut. El cap d'aquell home va quedar sobre una penya i actualment és la roca que sembla una calavera, la seva calavera. Així, doncs, el repicar de les campanes havia vençut el mal de nou.

Imatge 47: Cap de Mort. *Cap de mort (a Montserrat)*. VERDAGUER, R.[64]

2.2.1.2. DE COVES I D'AVENCS

L'avenc dels Pouetons

Diu la tradició que l'avenc dels Pouetons és una de les moltes boques de l'infern, i molta gent del Bruc i de les rodalies n'han vist sortir el Dimoni amb la cua tota dreta i rígida, sobretot en dies de vent, perquè diuen que quan en Banyeta puja a la terra, abans provoca grans ventades per tal que ningú no l'empaiti quan surt i no li descobreixin la porta de l'infern.

També es creu que l'avenc dels Pouetons són caus de bruixots i de bruixes. També diuen que va servir de fossa als Regirarocs, gegantons malfactors que vivien per aquells indrets i que van ser els qui van fer els pallers de pedra de Montserrat.

[64] http://blocs.mesvilaweb.cat/node/view/id/173835 (Data de consulta: 11 de desembre de 2013).

Imatge 48: L'Avenc dels Pouetons, una altra porta que duu a l'infern. *Avenc dels Pouetons*. ALARCÓN, F.[65]

2.2.1.3. DE PLANS

El Pla dels Ocells

La gent gran de Montserrat deia que els ocells van a visitar la Verge i mentre estan al seu voltant perden la seva feredat i es tornen mansois i es deixen tocar fàcilment. Tradicionalment, els ermitans de l'ermita de Santa Caterina gaudien de la manyaguesa d'aquests ocells, però només en els rodals de l'ermita i no pas més enllà.

[65] http://www.panoramio.com/user/1431684/tags/Avenc%20dels%20Pouetons (Data de consulta: 11 de desembre de 2013).

Imatge 49: Pla dels Ocells. *Pla Ocells*. Anònim[66]

2.2.1.4. DE FONTS I DE RIUS

[66] file:///D:/Documents/10994046.jpg (Data de consulta: 11 de desembre de 2013).

L'hipotètic gran riu subterrani de Montserrat

Segons la llegenda, a Montserrat hi ha un riu subterrani al qual és impossible accedir, almenys avui en dia.

A principis del segle XIX, el Pare Gerard Joana (1769 – 1841), que tenia un esperit d'aventurer i d'explorador, va anar a explorar les Coves del Salnitre i va arribar fins a un profund barranc, on fluïa un gran riu subterrani.

Els geòlegs han arribat a especular que existeix un gran llac subterrani perquè a l'exterior de Montserrat, a prop de Collbató i de Monistrol, hi ha dos grans fonts, 'Les Mentiroses', de les quals emana molta aigua els dies de pluges intenses. Però actualment les galeries de les Coves del Salnitre estan bloquejades i no s'hi pot accedir, però es creu que sí que era possible observar els corrents fluvials dos segles enrere.

Imatge 50: 'Les Mentiroses' de Monistrol. *Mentirosa*. BADIA, J.[67]

2.2.1.5. D'EREMITES, DE MONJOS I DE FRARES

Fra Joan Garí

Fra Joan Garí era un home sant, català, segons alguns, i valencià, segons els altres, que vivia a Montserrat abans que la Mare de Déu fos descoberta. Feia una gran penitència, només s'alimentava d'herbes i d'aigua i, en general, portava una vida molt austera. El seu habitatge era una cova, que encara es conserva actualment. Cada vegada que entrava o sortia de la seva cova, la campana de l'ermita de Sant Iscle tocava sola i el seu soroll ressonava per tota la muntanya i anunciava arreu l'acció del penitent.

[67] http://ichn.iec.cat/bages/aquatic/Imatges%20grans/Mentirosa.htm (Data de consulta: 11 de desembre de 2013).

En les seves oracions, demanava tres gràcies al Cel: no caure en temptació de luxúria, ser guardat de pecat de crim i no caure en falsedat. El sant home anava cada any a visitar el Papa a Roma, que el conduïa fins al Vaticà i l'allotjava en una cambra fins i tot millor que la d'ell.

Set anys després de portar una vida santa i totalment ascètica, el diable tenia enveja de fra Garí i va sortir de dins de les coves del Salnitre, i va maquinar un dels seus perversos plans per desempallegar-se'n: es va vestir d'ermità i va fer estada en una cova propera a l'ermita de Sant Dimes.

Joan Garí es va estranyar de no haver vist mai, durant set anys que portava a la muntanya, aquell ermità, el qual li va explicar que només sortia una vegada cada deu anys, per això era molt difícil que l'hagués pogut veure. D'ençà aquell dia, el penitent es va convertir en mestre i rector del diable. Però ben aviat el fals ermità va superar les virtuts del seu mestre i Garí va acabar sent el seu deixeble.

L'objectiu del diable era fer pecar el frare, però la seva fe era massa ferma per a caure en la temptació. Llavors el diable va planejar un estratagema: va endimoniar una donzella, Riquilda, filla del comte de Barcelona, aleshores Jofre el Pilós.

Riquilda cridava que només es podria curar si Fra Garí li feia un exorcisme. Llavors, el seu pare la va portar a Montserrat. Garí, abans d'acollir la noia, va demanar consell al seu "amic". Garí va acceptar que la donzella s'hi estigués durant nou dies.

El frare no podia resistir la seva temptació, per això s'allunyava d'ella al més possible, tot i que era perillós, ja que el diable podria tornar-la a posseir novament. Per oblidar la seva passió, anava a casa del seu "amic" a demanar-li consell i a descansar-s'hi. Però el diable el va instigar a complir els seus desitjos, i així fou com el frare va violar la noia. Horroritzat, va anar de nou a demanar consell al Diable, que li va donar un ganivet perquè la matés.

Un cop va matar la donzella, va sortir fora de la cova per enterrar-la. Quan va sortir, la campana del miracle de Sant Iscle va tocar a morts. Tothom va tenir notícia d'aquell pecat capital. Garí va enterrar la donzella al peu d'un arbre, justament al mateix lloc on avui s'aixeca el monestir.

Un cop va matar la donzella, va sortir fora de la cova per enterrar-la. Quan va sortir, la campana del miracle de Sant Iscle va tocar a morts. Tothom va tenir notícia d'aquell pecat capital. Garí va enterrar la donzella al peu d'un arbre, justament al mateix lloc on avui s'aixeca el monestir.

L'endemà, passada la novena, van venir els patges i servents del comte a buscar la princesa. Garí els va enganyar dient que se n'havia anat caminant muntanya avall. En acabar de dir aquesta mentida, va sentir una riallada molt forta, tan forta que va fer ressonar per tota la muntanya. Era el diable, satisfet d'haver fet pecar Garí, dels tres pecats més greus per al frare: la luxúria, l'assassinat i la falsedat. Llavors Garí va descobrir l'engany del Maligne i va anar a Roma a demanar perdó i a confessar-se. El Papa es va horroritzar del seu crim i li va dictar la penitència. Així, fra Garí va tornar a Montserrat i va viure a la seva cova durant set anys, sense alçar-se per a res ni parlar mai a ningú, tal com li havia ordenat el Sant Pare. I amb el temps, el pèl li va créixer tant que semblava una bèstia.

Passats molts anys, el comte Jofre va fer un gran convit en ocasió del bateig del seu fill, el príncep Miró, de sis mesos. Durant el convit, el comte va fer portar la bèstia per saber si algú sabia de quin tipus d'animal es tractava. Aleshores, un cop l'infant Miró va ser batejat, va dirigir-se a la gàbia caminant i va dir: «Alça't, alça't, fra Garí, que Déu ja t'ha perdonat!». Tot seguit, fra Garí es va posar dret. Llavors, el comte va preguntar a Garí qui era i per què es comportava com un animal si era un home. El frare li ho va explicar i es va disculpar. Per sort, el comte el va perdonar, tal com havia fet Déu.

Fra Joan Garí va morir el 898 i el seu cos va ser traslladat a la capella de la Verge. En honor seu, la cova "on ell vivia" rep el nom de Cova de Fra Garí. La princesa Riquilda es va voler quedar a viure per sempre a Montserrat i el seu pare va ordenar que es construís un monestir de monges, el de Santa Cecília de Montserrat, on Riquilda seria la primera abadessa. Va ser el primer monestir que es va erigir al peu de la muntanya de Montserrat.

Imatge 51: Fra Garí, amb el cos pelut, és exhibit com una fera a la cort de Guifré el Pilós, durant el bateig del seu fill, el comte Miró. *Fra Joan Garí al bateig del comte Miró*. MORENO, V.[68]

[68] http://blogs.sapiens.cat/socialsenxarxa/2012/03/25/guifre-el-pelos-fra-joan-gari-i-montserrat/ (Data de consulta: 11 de desembre de 2013).

Els Frares Encantats

Temps era temps, existien uns frares que no mereixien la condició de servidors del bon Déu i la justícia divina els va convertir en roques com a càstig. Des de fa centenars d'anys, les seves mirades petrificades vetllen per la seguretat dels caminants, escaladors i muntanyencs que s'aventuren pels camins de Montserrat.

Imatge 52: Els Frares Encantats, els "penitents de pedra". *Montserrat - Els Frares Encantats des de l'aire*. FERRER, Manel[69]

[69] http://www.panoramio.com/photo/63083642 (Data de consulta: 11 de desembre de 2013).

2.2.1.6. DE PERSONATGES "HISTÒRICS"

El Timbaler del Bruc

El Timbaler del Bruc és una llegenda inspirada en fets històrics: la Guerra del Francès (1808 – 1814). El mite es basa en un personatge real, Isidre Lluçà i Casanoves (Santpedor, Bages, 1791 – íd., 1809), un patriota català que va lluitar contra l'ocupació francesa prop de la muntanya de Montserrat. Segons alguns cronistes, va ser el timbaler que sembrà el pànic entre els francesos a la primera batalla del Bruc (6 – 14 de juny 1808), enfrontaments entre tropes catalanes i franceses que va tenir lloc al Bruc (Anoia).

La llegenda conta que els habitants del Bruc estaven desesperats, a punt de ser atacats per les tropes napoleòniques durant la Guerra del Francès, l'any 1808. La gent del poble es va armar, i un noi que sempre tocava el timbal va preguntar en què els podia ajudar. Els homes del poble li van dir que no els havia d'ajudar i que es quedés a casa. Ell ho va tornar a preguntar de nou, però li van donar la mateixa resposta.

El noi se'n va anar a casa frustrat i, per apaivagar la seva ràbia, es va posar a tocar el timbal, encara que va ser en va. Llavors, va decidir agafar el seu timbal i anar-se'n a les muntanyes de Montserrat. Quan va arribar-hi, va veure des de dalt de les muntanyes que els francesos avançaven, i va començar a tocar el timbal, que va ressonar per tot l'indret. El nen va decidir tocar cada vegada més fort perquè els francesos es pensessin que hi havia milers de timbals. Els francesos, efectivament, es van espantar, ja que creien que s'havien d'enfrontar a molts d'homes, així que van fugir.

La gent del poble va agrair la gesta del petit heroi i ,després del temps, li van fer una estàtua en honor seu.

Imatge 53: Jo al peu del monument dedicat al Timbaler del Bruc. Font: JUAN, R. 13 de setembre de 2013.

El Mansuet

En Mansuet Boxó, de Collbató, va ser un valent heroi en la Guerra del Francès: va salvar els collbatonins de l'enemic francès.

En Mansuet era ferrer i quan va saber que l'enemic s'acostava, va reunir la gent del poble i els va ordenar que el seguissin fins a les coves del Salnitre, que coneixia molt bé. Un cop allí, en Mansuet els va ordenar que s'instal·lessin en una gran sala, que els serviria de refugi. Mentre passaven els dies, en Mansuet feia armes perquè els indefensos poguessin defensar-se millor en cas d'atac de l'enemic.

Un dia, un escamot de francesos va entrar a les coves i van descobrir que allí vivia gent, tot i que els soldats no van veure ningú, ja que en Mansuet va replegar tots els refugiats a la sala gran. Quan els francesos estaven girant cua, el crit d'una dona va delatar l'amagatall i en Mansuet, des de l'altura, els va plantar cara, amenaçant-los que no se n'anessin perquè podien córrer perill.

Els francesos es van reunir per a deliberar i en Mansuet, per espantar-los, va tirar la gran caldera d'aram en la qual cuinaven el menjar avenc avall, i el soroll va ser molt fort. Els francesos es pensaven que allí dins hi havia un exèrcit amagat. Espantat, l'escamot, en sortir de les coves, es va estimbar. Els collbatonencs van agrair-ho eternament a l'heroi que els havia salvat la vida.

Pel que fa a Mansuet Boxó, existeixen referències històriques que un bandoler de Collbató que durant la Guerra del Francès va lluitar amb el sometent contra els francesos i va tenir un gran protagonisme.

2.2.1.7. D'ÉSSERS FANTÀSTICS

El gegant Encantat, senyor de Montserrat

El gegant Encantat era rei i senyor de la muntanya de Montserrat, de la qual n'estava molt gelós, per això mai no volia que ningú s'hi acostés. Cada dia, quan sortia el sol i abans de pondre's, feia una volta sencera per tota la muntanya per veure si algú s'havia atrevit a pujar-hi o si algú havia construït algun camí o algun pont per travessar el riu. Si trobava algú se l'empassava i si veia alguna obra començada, l'aixafava.

Montserrat estava destinat per Déu Nostre Senyor a ésser lloc d'oració i de penitència, i havia de ser-hi reina i senyora la Mare de Déu. Heus ací que un dia el gegant es va adormir i el va despertar un brogit de gent, que formaven la processó que portava la imatge de la Mare de Déu des de la cova on va ser trobada fins a un altre lloc. El gegant, quan va veure tota aquella gentada que envaïa la muntanya, va tenir un sotrac tan fort que va quedar-se encantat i tornat pedra.

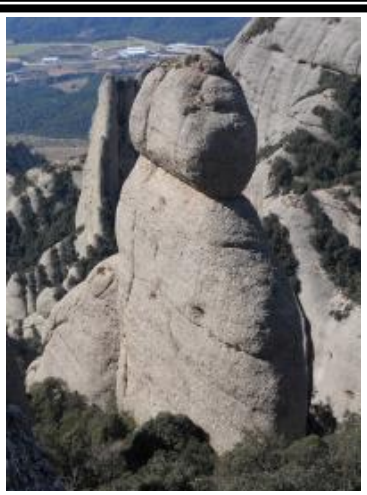

Imatge 54: El gegant Encantat. *El senyor de Montserrat*. Grup de pelegrins del Camí de Sant Jaume.[70]

[70] http://postsantjaume13.wordpress.com/2013/04/12/llegendes-de-montserrat-el-gegant-encantat/ (Data de consulta: 12 de desembre de 2013).

Montserrat i els àngels

Vet aquí que una vegada els angelets del cel volien fer-se una joguina molt bonica. Van agafar pedres, els van untar amb saliva, els van amuntegar els uns damunt dels altres de qualsevol manera i van fer una muntanya molt grossa. En una de les roques van fer un forat i van començar a jugar al carril amb aquella muntanyota.

Però aquella muntanya era tan gran i feixuga que feia trontollar tot el cel, i, com que els feia tanta gràcia, els angelets la feien córrer tot el dia amunt i avall, i movien un gran enrenou, fins que un dia Nostre Senyor els va renyar i els va prohibir de jugar-hi més. Els angelets van baixar la muntanya a la terra amb el cordill amb què l'estiraven, i en aquest nou món terrenal continuaven jugant amb la muntanya.

Però un dia, mentre es trobaven entre el Vallès i el Berguedà, se'ls va trencar el fil al mateix moment que Nostre Senyor i la Mare de Déu es van adonar que al cel no hi havia cap angelet, perquè tots havien baixat a jugar amb els homes de la terra. Aleshores els van cridar, els angelets van pujar al cel i van deixar la seva joguina allà, per sempre més, a la terra.

Alguns opinen que la forma de la muntanya és així perquè aquests àngels juganers que baixaven del cel retallaven la muntanya amb una serra. Per això en diuen el "Mont Serrat dels Àngels", expressió que posteriorment recollirien alguns poetes, com Verdaguer a *Virolai*. Uns altres encara li posen més imaginació i apunten que té forma d'orgue, un orgue baixat del cel. És per aquest motiu, doncs, que els àngels sempre han tingut un interès especial en tot allò que està relacionat amb Montserrat, ja que és una obra seva.

Les Encantades

Temps enrere, a la muntanya de Montserrat vivien unes encantades, éssers femenins molt bells de la mitologia catalana a les quals no agradava que la gent pugés a visitar la muntanya.

Per evitar la presència dels visitants, a les vores dels camins van plantar pomeres, que feien uns fruits temptadors per als excursionistes, els quals no podien evitar de menjar-ne. Quan algú en menjava, apareixien les encantades, l'encisaven i el convertien en pedra. Segons la llegenda, les peculiars roques de Montserrat són persones petrificades per les encantades, ja que van caure en la temptació d'empassar-se una poma.

Heus aquí que un dia, una parella de nuvis van anar a contemplar la imatge de la Mare de Déu. En passar per davant d'una de les pomeres, cadascú va agafar una poma i tant bon punt van mossegar-la es va aparèixer la mare de les Encantades, que va sentir pena per la parella i els va deixar triar quina mena d'encanteri volien: convertir-se en pedra, en una poma o bé en un rellotge que funcionaria sense haver de donar-li corda. Si es volien convertir en aquest últim, s'haurien d'estar sempre al riu i només sortirien per tocar les hores. Si un dia passés algú que no els fes cas, serien desencantats.

Els nuvis van decidir convertir-se en rellotge. Seguidament, es van submergir en les aigües del riu Llobregat. Eren tan grans que feien un tic-tac molt fort. Casualment, quan arribava el moment de tocar les hores, els rellotges sortien i espantaven al personal que per allí passava.

Un dia, un home que era sord va passar per allí, però no va sentir el soroll del rellotge. Així va ser com els va desencantar, encara que no se'n va adonar i va fer la seva via. El matrimoni va sortir de l'aigua i van veure que aquell ancià agafava una poma. De lluny li van fer un gran crit perquè no se la mengés. Els tres es van posar a conversar i li el matrimoni ho contà tot a aquell home. Quan van tornar a la seva llar, el matrimoni es va trobar a la mare de les Encantades penjada. Aquell ancià, en desfer l'encanteri, també la va matar simultàniament.

Els tres, furiosos, van garrotejar el cos de l'Encantada. A continuació, l'ancià sord va ficar dins d'un sac la mare i se l'endugué a Montserrat, a la casa de les Encantades. L'homenet els va dir que els portava un present. Quan les encantades van veure la seva mare morta, amb el cap per un cantó i el cos per un altre, van desesperar-se: ploraven i s'estiraven els cabells. Acte seguit, l'homenet va sortir i va calar foc a la casa. Totes van morir: unes cremades dins la casa i altres esclafades.

Imatge 55: Les Encantades. *Les encantades, des dels camps de la Móra*. QUERALT, Marta[71]

[71] http://ichn.iec.cat/Bages/Espai%20sortides%20ICHN%20Bages/19_oden_13_06_09_main.htm (Data de consulta: 12 de desembre de 2013).

2.2.1.8. LLEGENDES ANÒNIMES

El Mal Caçador

Molt de temps enrere algun dels reis catalans va pujar a la muntanya per a la caça del senglar. Un d'aquests, acompanyat per gossos, era el Mal Caçador. No obstant, no se sap amb certesa si va passar a Montserrat.

Un any va anar a les matines de Nadal al Santuari de Montserrat. Hi havia molta gent i com que el caçador portava molts de gossos, no va poder entrar dins del santuari. Just quan el sacerdot aixecava el Santíssim va passar per allí davant una llebre blanca que corria molt ràpid. El caçador, quan la va veure, li va disparar amb l'escopeta. De cop, la muntanya sencera va ressonar i va trontollar. El caçador va córrer de seguida darrere de la llebre amb l'objectiu d'atrapar-la.

El caçador, però, no sabia quin pecat havia comès: abans va preferir atrapar una llebre que acabar d'escoltar la Santa Missa, fent soroll al mateix moment que el sacerdot aixecava l'hòstia sagrada. Per això el caçador i els seus gossos van ser castigats per sempre a córrer darrere de la llebre, sense deturar-se, i mai la podran atrapar.

El Mal Caçador no corre només per la muntanya de Montserrat, sinó per tot el món, i triga set anys a donar tota la volta. Per això cada set anys la gent el sent passar com una ventada. Ara bé, no se sap si algú els ha vist mai i tothom ho defuig, ja que és creença que el qui el veiés també correria darrere d'ell per sempre més. Diuen, per una altra banda, que la llebre blanca era el dimoni, que va voler temptar i castigar el caçador.

Imatge 56: El Mal Caçador. *El Mal Caçador*. SAGARRA, J. M. de[72]

[72] http://prestige.delcampe.net/page/main/action,catalog,catalog,2346,Soler-y-Llach,Ancient-Books-Auction,category,310258,var,CATALONIA,language,E.html (Data de consulta: 12 de desembre de 2013).

2.2.1.9. CONCLUSIONS I HIPÒTESIS

En resum, les llegendes de Montserrat, tenen tres elements ineludibles: les agulles, els miracles i els éssers extraordinaris. L'objectiu de la majoria de llegendes és donar una explicació lògica i original, mesclada amb elements fantàstics, de la morfologia dels monòlits i agulles de Montserrat.

Per una altra banda, el diable, les bruixes i les fades, i altres éssers sobrenaturals, propis de la mitologia catalana, com les Encantades ('dones d'aigua'), lluiten per corrompre l'ésser humà i, al final, els homes i les dones són salvats dels poders malèfics per la intercessió de Déu o de la Verge Maria. Significa, doncs, que moltes llegendes són maniquees, és a dir, apareix un dualisme entre el bé i el mal, que sempre estan en constant lluita però que, a la vegada, es complementen; i és un dualisme que ja forma part del caràcter màgic de la muntanya (recordem que té dues cares, una de lluminosa i una altra de fosca). A més a més, també apareix en algunes llegendes el canvi de sexe, com en la del Cavall Bernat o en la de la roca Foradada.

Quant a les dues rondalles, igual que les llegendes, també intenten donar una explicació a fets verídics i/o versemblants, però ho fan d'una manera original i enginyosa. Per exemple, la de *Marganeeell, Montserrat d'ell (x2)* per justificar que Montserrat pertany al terme municipal de Marganell i no pas a Monistrol, El Bruc, Olesa de Montserrat o qualsevol altre poble veí, es posa la figura de Déu Omnipotent, el qual va anunciar que Montserrat havia de pertànyer a Marganell i, així, en una època en què segurament la major part de la població era analfabeta, tenia tota mena de prejudicis i tabús, i només podien aferrar-se a la divinitat, van acceptar que Montserrat formés part de Marganell. Ara bé, la lectura que s'ha de fer d'aquesta rondalla és, simplement, que Montserrat pertany a Marganell perquè potser es va arribar en aquest acord; però no crec que sigui per què la major part de la muntanya està a Marganell, ans al contrari, ja que és el poble més allunyat.

I l'altra rondalla, la de *A Montserrat, col i nap*, ja no sembla tan irreal, tot i que no explica per què només se'ls permetia aquest plat i no un altre.

2.2.2. POEMES

A part de literatura popular, com és el cas de les llegendes i rondalles, també trobem literatura culta. En els segles XIX i XX hi va haver poetes que, com molts turistes, pelegrins, romeus, escaladors o muntanyencs, així com també personatges històrics, com reis, es van sentir atrets per la gran força tel·lúrica que emana de la muntanya, tot i ser de corrents estètics i literaris totalment oposats. I així fou com van compondre poemes inspirats en Montserrat.

En primer lloc, farem un petit resum de la biografia de l'obra d'aquests poetes cultes; en segon lloc, analitzarem els seus poemes; i, en tercer lloc, farem una comparació dels seus corrents artístics, del contingut dels poemes i de l'estil.

2.2.2.1. DEDICATS A LA MORENETA

VIROLAI

Virolai és un himne dedicat a la Mare de Déu de Montserrat, escrit per Jacint Verdaguer i publicat al programa del certamen literari celebrat a Montserrat amb motiu de les festes del Mil·lenari (1880). És una de les *Cançons de Montserrat* (1880) que es troba dins del poemari *Montserrat* (1898).

VIDA

- Jacint Verdaguer (1845 – 1902), poeta més important de la Renaixença.

- La seva vida estudiantil es divideix en tres etapes: 1) humanitats i retòrica; 2) filosofia i teologia; i 3) moral, dret canònic i pràctica.

- El 1870 va ser ordenat sacerdot.

- Va practicar exorcismes i va estar tancat a la presó.

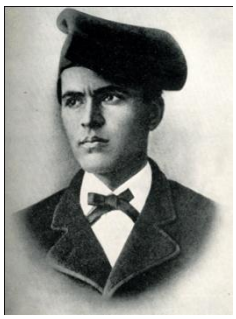

Imatge 57: Jacint Verdaguer quan era jove.

OBRA

- Es va sentir atret pels clàssics grecollatins, com Virgili, Ovidi o Plató; pels clàssics italians; per autors castellans de diverses èpoques; per autors romàntics francesos; i per autors catalans antics i moderns.

- Obres més importants:

  - ***L'Atlàntida*** **(1877)**
  - ***Canigó*** **(1886)**
  - ***Virolai*** **(1880)**

VIROLAI
A
NTRA. SENYORA DE MONTSERRAT

Imatge 58: *Virolai*. LAUDO, S.

Rosa d'abril, / Morena de la serra, 4+6 A'

de Montserrat estel, 6 b

il·lumineu / la catalana terra, 4+6 A'

guieu-nos cap al Cel. 6 b

Amb serra d'or / els angelets serraren 4+6 C′

eixos turons / per fer-vos un palau; 4+6 D

Reina del Cel / que els Serafins baixaren, 4+6 C′

deu-nos abric / dins vostre mantell blau. 4+6 D

Alba naixent / d'estrelles coronada, 4+6 E′

Ciutat de Déu / que somnià David, 4+6 F

a vostres peus / la lluna s'és posada, 4+6 E′

el sol sos raigs / vos dóna per vestit. 4+6 F

Dels catalans / sempre sereu Princesa, 4+6 G′

dels espanyols / Estrella d'Orient, 4+6 H

sigueu pels bons / pilar de fortalesa, 4+6 G′

pels pecadors / el port de salvament. 4+6 H

Doneu consol / a qui la pàtria enyora, 4+6 I′

sens veure mai / els cims de Montserrat; 4+6 J

en terra i mar / oïu a qui us implora, 4+6 I′

torneu a Déu / els cors que l'han deixat. 4+6 J

Mística Font / de l'aigua de la vida, 4+6 K'

rageu del Cel / al cor de mon país; 4+6 L

dons i virtuts / deixeu-li per florida; 4+6 K'

feu-ne, si us plau, / el vostre paradís. 4+6 L

Ditxosos ulls, / Maria, els que us vegin! 4+6 M'

ditxós el cor / que s'obri a vostra llum! 4+6 N

Roser del Cel, / que els serafins voltegen, 4+6 M'

a ma oració / doneu vostre perfum. 4+6 N

Cedre gentil, / del Líbano corona, 4+6 O'

Arbre d'encens, / Palmera de Sion, 4+6 P

el fruit sagrat / que vostre amor ens dóna 4+6 O'

és Jesucrist, / el Redemptor del món. 4+6 P

Amb vostre nom / comença nostra història 4+6 Q'

i és Montserrat / el nostre Sinaí: 4+6 R

sient per tots / l'escala de la glòria 4+6 Q'

eixos penyals / coberts de romaní. 4+6 R

Rosa d'abril, / Morena de la serra, 4+6 A′

de Montserrat estel, 6 b

il·lumineu / la catalana terra, 4+6 A′

guieu-nos cap al Cel. 6 b

Virolai remet al terme 'virolai', un gènere poeticomusical format per refrany i estrofes, les quals estan formades, generalment, per dos peus, que es divideixen en dos o més versos cadascun, i per la volta, que repeteix l'estructura del refrany. Tot el poema, pràcticament, és una metàfora que enalteix la Mare de Déu de Montserrat.

Mètricament, l'himne està format per quaranta versos decasíl·labs agrupats en deu quartets. L'estrofa que es repeteix (la primera i l'última, que són el refrany) alternen versos decasíl·labs i hexasíl·labs. La rima és encadenada, consonant i s'alterna la rima femenina amb la masculina. Els versos decasíl·labs presenten cesura masculina a la quarta síl·laba.

Aquest himne es pot dividir en quatre parts:

- 1a part [primera estrofa]: Comença amb un apòstrofe que invoca la Mare de Déu de Montserrat ("Rosa d'abril, / Morena de la serra"). Alhora, es tracta d'una metàfora, en què la Moreneta és el terme real i la "rosa d'abril" és el terme imaginari. L'autor enalteix la perfecció i la puresa de la Verge, i li mana que ens orienti, que ens protegeixi ("il·lumineu / la catalana terra", "guieu-nos cap al Cel"). "Morena" i "Cel", elements omnipotents, apareixen escrits amb majúscula.

- 2a part [quatre quartets següents]: En el segon quartet, l'autor retrocedeix en el temps i se situa a l'Edat mitjana, quan va ser construït el monestir per venerar la Moreneta ("els angelets serraren / eixos turons / per fer-vos un palau"). Torna a aparèixer un apòstrofe per fer referència a la Verge, al·ludint a la seva naturalesa celestial ("Reina del Cel"), ja que va ser baixada pels serafins, àngels que pertanyen a la jerarquia angèlica més elevada. El seu

cap és d'infant, el seu rostre és bell i posseeixen sis ales. A més a més, Verdaguer li demana protecció ("deu-nos abric / dins vostre mantell blau").

En el tercer quartet apareix una metàfora referent a la Moreneta: "Alba naixent / d'estrelles coronada". A la vegada, l'"alba naixent, és a dir, el dia, pot fer referència a la Nativitat de la Mare de Déu, celebrada el 8 de setembre. En el segon vers, fa servir una altra metàfora: la Verge és la "ciutat de Déu / que somnià David", és a dir, el Cel. El culte a la Mare de Déu és constant ("a vostres peus / la lluna s'és posada"). En l'últim vers es descriu la indumentària de la Verge, que suposadament és daurada, ja que "el sol sos raigs / vos dóna per vestit".

El quart quartet és tota una metàfora: la Verge, per a cadascú, depenent d'on són o si són bons o dolents, té una funció diferent ("Dels catalans / sempre sereu Princesa", "sigueu pels bons / pilar de fortalesa"). Ara bé, sempre vetlla per tothom, independentment si són moralment correctes o no ("pels pecadors / el port de salvament").

La Verge, en el cinquè quartet, consolarà aquells que hagin abandonat Catalunya, els quals la invoquen, ja que la troben a faltar ("Doneu consol / a qui la pàtria enyora", "en terra i mar / oïu qui us implora"). La metonímia de "cors" fa referència als catalans, que han hagut d'emigrar o bé han mort ("torneu a Déu / els cors que l'han deixat").

- 3a part [quatre quartets següents]: En el sisè quartet, la "Mística Font" és una metàfora que fa referència a la Moreneta. "L'aigua de la vida" és la que surt d'aquesta font, que raja del Cel "al cor de mon país". Significa, doncs, que de la mateixa manera que la mística permet la unió de l'home amb la divinitat, la Moreneta també s'uneix amb els catalans per a protegir-los. La Verge és aquesta "Font" en majúscula que dóna sentit a la vida dels patriotes catalans i converteix Catalunya en un lloc idíl·lic, amè (*locus amoenus*): "feu-ne, si us plau, / el vostre paradís".

El setè quartet fa referència a les virtuts i als trets físics de la Moreneta, que apareix amb el nom de "Maria" ("Ditxosos ulls, / Maria, els que us vegin!", "ditxós el cor / que s'obri a vostra llum!") La Verge està personificada amb un "Roser del Cel", que dóna sentit a les pregàries del poeta. O, com ell diu, "a ma oració / doneu vostre perfum".

En el vuitè quartet, la Mare de Déu es personifica amb plantes i arbres ("Cedre gentil, / del Líbano corona", "Arbre d'encens, / Palmera de Sion"). El fill que porta a la seva falda "és Jesucrist", el que ens allibera dels pecats o vicis i ens guia per bon camí ("el Redemptor del món").

Segons Verdaguer, "nostra història" comença amb la Moreneta, ja que se li va dedicar un temple que posteriorment passaria a ser el símbol del cristianisme català i, cap a finals del segle XIX, del nacionalisme. Montserrat, muntanya màgica, té un encís religiós gràcies a la Verge i, a més, és un lloc sagrat, ja que Montserrat, per als catalans, és el Mont Sinaí, igual que ho era per als israelites.

- 4a part [última estrofa]: És la volta, estructura exactament igual que el refrany, que és la primera estrofa. Serveix de clausura de la composició i de sentència final.

En resum, el tema principal del poema és la invocació del poeta a la Mare de Déu de Montserrat. Fa una subtil descripció de la seva imatge, explica on està situada, narra els seus orígens i li demana ajuda perquè ens protegeixi.

Pel que fa a la veu poètica, pràcticament es fa servir la segona persona del singular, ja que apareixen molts d'apòstrofes fent referència a la Moreneta ("il·lumineu", "guieu-nos", "sigueu", "doneu"...). També apareix amb freqüència la tercera persona "sigueu", "serraren", "baixaren", "comença", "dóna"...). Els verbs, que són força abundants, estan en present: "oïu", "torneu", "deixeu-li"; i també n'hi ha en passat, per fer referència als orígens de la muntanya: "baixaren, "somnià", "han deixat". També apareix un únic verb en futur: "sereu". És un verb copulatiu amb el qual l'autor vol donar continuïtat a què la Verge sigui sempre la benefactora de tothom, no només dels catalans.

Els noms i els adjectius també són abundants: "rosa", "serra", "estel", "catalana", "d'or", "cors", "mística"...

Finalment, pel que fa a l'estil de Verdaguer, és culte, elaborat, grandiloqüent i arcaic. Els recursos expressius que abunden són:

- Metàfores: "Rosa d'abril", "Reina del Cel", "Alba naixent", "Estrella d'Orient"... Alhora poden ser apòstrofes o, fins i tot, personificacions.

- Camp semàntic de la religió: "Cel", "angelets", "Serafins", "Déu", "David", "Maria", "Jesucrist".

- Camp semàntic d'elements de la natura: "Rosa", "lluna", "sol", "terra", "mar", "Cedre", "Arbre d'encens", "Palmera de Sion", "romaní".

- Hipèrbatons: "Amb serra d'or / els angelets serraren", "a vostres peus / la lluna s'és posada", "el fruit sagrat / que vostre amor ens dóna és Jesucrist, / el Redemptor del món".

- Mots arcaics: "eixos", "deu-nos", "sos", "sens", "oïu", "mon", "ditxós".

CONCLUSIÓ

En conclusió, *Virolai* s'ha convertit en un símbol espiritual i patriòtic dels catalans, que exalta la imatge mariana. Hi apareixen les característiques pròpies de la Renaixença, entre les quals destaquen: el rebuig de les normes literàries clàssiques i l'individualisme; l'exaltació nacional i el marcat patriotisme; la recuperació de la llengua catalana; i la valoració d'èpoques passades, especialment del medievalisme. A més, intenta aconseguir la perfecció, tant de la forma com del contingut.

2.2.2.2. SOBRE FRA JOAN GARÍ

JOAN GARÍ

Aquest poema es titula *Joan Garí* (1880), del poeta Joan Maragall, i es troba inclòs dintre de *Visions & Cants* (1900).

VIDA

- Joan Maragall (1860 – 1911), escriptor, periodista i pensador modernista.

- Provinent d'una família burgesa, que desitjava que el seu fill continués amb el negoci empresarial, però ell s'hi oposà perquè la seva vocació era ser escriptor.

OBRA

- Com tots els modernistes, va criticar la societat burgesa de l'època, preocupada pels aspectes materials.

- Es va sentir atret per la literatures catalana i castellana, i també es va apassionar pels autors romàntics alemanys, especialment per Goethe.

- Publicà cinc llibres de poemes:

  - ***Poesies*** **(1895)**
  - ***Visions & Cants*** **(1900)**
  - ***Les Disperses*** **(1904)**
  - ***Enllà*** **(1906)**
  - ***Seqüències*** **(1911), obra pòstuma**

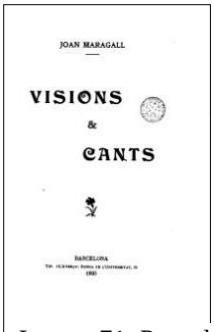

Imatge 71: Portada de *Visions & Cants*.

I

A la muntanya miracle 7 a′
una llegenda ha florit: 7 b
la llegenda del diable 7 a′
i de Fra Joan Garí. 7 b
Fra Joan fa penitència 7 c′
enfilat a dalt d'un cim. 7 d
Li duien una donzella 7 e′
que tenia els mals esperits. 7 f

Montserrat, muntanya santa, 7 g′
la muntanya de cent cims. 7 f

II

Fra Joan dintre la cova 7 h′
estava fent oració: 7 i
Riquilda se li presenta 7 c′

vestida de temptació. 7 i
Fra Joan clou les parpelles, 7 j′
mes la veu contraclaror. 7 i
Fra Joan clou les parpelles, 7 j′
mes la veu contraclaror. 7 i

Montserrat és ple de boira: 7 k′
Riquilda és un raig de sol. 7 l

III

Després del pecat tan gran 7 m
ell resta bocaterrosa. 7 n′
Riquilda estimbes avall, 7 o
Montserrat és net de boira. 7 p′
Fra Garí veu els abims 7 f
i les cames li tremolen. 7 q′
Si prova de redreçar-se, 7 r′
cau de mans una altra volta. 7 s′
Joan Garí ja no és un sant, 7 m
Joan Garí ja no és un home, 7 t′
que és una fera dels camps 7 u
que per Montserrat pastora. 7 h′

IV

Al cap d'anys de terrejar 7 v
sent una veu d'innocència: 7′
"Aixeca't, Joan Garí: 7
la teva sort és complerta: 7′
ja pots alçar els ulls al cel, 7
que ja els tens prou plens de terra; 7′

ja pots alçar els ulls al cel, 7
que ja els tens prou plens de terra". 7′

Joan Garí s'alça de mans 7
com un ós quan es redreça. 7′

Mètricament, és un poema format per quaranta-dos versos heptasíl·labs, estructurats en vuit estrofes. Les estrofes senars són de vuit versos, excepte la cinquena, que és de dotze; i les parells són de dos versos, excepte la sisena, que és una quarteta. La rima és molt irregular, dispersa, i gairebé tots els versos estan solts. En algunes ocasions és consonant, però més aviat mostra una certa assonància. S'alterna una rima masculina amb una altra femenina, seguint un patró gairebé perfecte. En la tercera i setena estrofa apareix la tornada.

Pel que fa a l'estructura, el poema es pot dividir en quatre parts:

- 1a part [primera estrofa]: es fa una introducció de la llegenda de fra Joan Garí, que era un anacoreta que havia de fer un exorcisme a Riquilda, la filla del comte Guifré el Pelós, al cos de la qual havia entrat el dimoni: "una llegenda a florit: / la llegenda del diable / i de Fra Joan Garí", "Fra Joan fa penitència", "una donzella / que tenia els mals esperits".

- 2a part [tres estrofes següents]: la segona estrofa serveix de separació de la primera amb la tercera i fa una mena de sentència de la muntanya de Montserrat, descrita com a element purament religiós i màgic: "Montserrat, muntanya santa, / la muntanya de cent cims".

En la tercera estrofa, s'explica que Riquilda anà a la cova on estava fra Garí per demanar-li que només es curaria si era ell el que l'ajudava a desfer-se dels mals esperits. Quan l'ermità la veu, no pot evitar la temptació ("Riquilda se li presenta / vestida de temptació. / Fra Joan clou les parpelles"), ja que Riquilda és com "un raig de sol" enmig de la típica boira

montserratina, que l'enlluerna. Les temptacions del diable el portaran a fer una mala acció: violar la donzella.

- 3a part [dues estrofes següents]: Fra Garí es penedeix del que ha fet i va a Roma a confessar-se. El Papa li dicta penitència: ha de tornar a Montserrat "bocaterrosa". Per desfer-se del cos de la noia, la llença des de dalt d'un precipici de la muntanya, allí on ell viu: "Riquilda estimbes avall".

Com que ha de caminar a quatre grapes durant tant de temps, al final s'hi acostuma, i quan "prova de redreçar-se / cau de mans una altra volta". Els anys van passar, el pèl li havia anat creixent i "Joan Garí ja no és un sant, / Joan Garí ja no és un home", sinó una bèstia peluda.

- 4a part [dues últimes estrofes]: Anys més tard es va celebrar el bateig del comte Miró, fill de Guifré el Pilós, a la cort del qual s'exhibia fra Garí com una animal salvatge. Llavors, el nen es va dirigir al sant home i li va dir que ja podia alçar-se perquè Déu l'havia perdonat. Fra Garí, "ja pots alçar els ulls al cel". Fins aleshores l'ermità només havia pogut veure el terra perquè el Papa el va considerar una persona indigna de contemplar el cel després del pecat que havia comès.

Al final, el poema acaba amb una comparació força graciosa: "Joan Garí s'alça de mans / com un ós quan es redreça".

El tema del poema és l'antítesi entre la maldat del dimoni que sempre tempta i la bondat de fra Joan Garí, que acaba caient en el parany que en Banyeta li para. Altres temes podrien ser la fe religiosa, la temptació, l'essència especial de la muntanya de Montserrat...

Quant a la veu poètica, només s'empra la tercera persona, ja que el poeta no mostra els seus sentiments, només es limita a explicar la història des de la distància, amb una subtil ironia: "ha florit", "veu", "és", "tremolen", "s'alça"... En tan sols dues ocasió es fa servir la

segona persona per fer un mandat: "Aixeca't", "pots". Els verbs estan pràcticament en present o pretèrit perfet: "fa", "presenta", "clou", "resta", "ha florit"...

Els noms i els adjectius no són tan abundants perquè es tracta d'un poema en prosa, és a dir, la forma és de poema, però es narra una llegenda.

L'estil és senzill, intel·ligible, antiretòric, antisentimental i col·loquial. Els recursos expressius més abundants són:

- Personificacions: "una llegenda ha florit".

- Concatenacions: "una llegenda [...] / la llegenda del diable / i de Fra Joan Garí. / Fra Joan [...]".

- Paral·lelismes: "Fra Joan clou les parpelles, mes la veu de contraclaror. / Fra Joan clou les parpelles, mes la veu de contraclaror", "Fra Garí veu els abims / i les cames li tremolen. / Fra Garí veu els abims / i les cames li tremolen", "ja pots alçar els ulls al cel, / que ja els tens prou plens de terra; / ja pots alçar els ulls al cel, / que ja els tens prou plens de terra", "Joan Garí ja no és un sant. / Joan Garí ja no és un home"

- Comparació: "Joan Garí s'alça de mans / com un ós quan es redreça".

- Apòstrofe: "Montserrat, muntanya santa [...]".

- Metàfora: "Riquilda és un raig de sol".

CONCLUSIÓ

En conclusió, *Joan Garí* és un poema ple de ritme, en què s'explica amb la màxima concisió possible segurament la més llarga llegenda de Montserrat. Utilitza un llenguatge senzill, sí, però l'argument no és fàcil de comprendre si hom no coneix la llegenda de fra Garí, que reflecteix la interminable lluita entre el bé i el mal.

2.2.2.3. SOBRE EL CAVALL BERNAT

EL CAVALL BERNAT

El poeta Apel·les Mestres, enamorat de la muntanya i de Montserrat, ens explica la llegenda del Cavall Bernat, condemnat per tota l'eternitat, en els seu poema titulat *El Cavall Bernat*, que forma part del llibre de poemes *Montserratines* (1930).

VIDA

- Apel·les Mestres (1854 – 1936), escriptor, dibuixant i músic.
- Sobretot destaca com a dibuixant.
- Entre els premis que va rebre destaquen el de Mestre en Gai Saber dels Jocs Florals de Barcelona (1908).

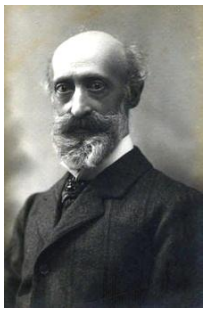

Imatge 72: Apel·les Mestres.
Anònim.

OBRA

- Generacionalment s'inscriu entre els autors de la Renaixença, però se'l considera iniciador del modernisme i un neoromàntic.

- Les seves obres més destacades van ser:

  - ***Vobiscum*** **(1892)**
  - ***Liliana*** **(1907)**

Imatge 73: Portada de *Montserratines*.

I

El món encantat 5 a
de nou ressuscita, 5 b′
el Cavall Bernat 5 a
tot d'una s'agita, 5 b′
fa un bot de costat 5 a
frisós s'encabrita 5 b′
i en la immensitat 5 a
foll se precipita. 5 b′

II

Al llarg del serrat 5 a
emprèn la carrera, 5 c′
galopa afollat 5 a
saltant la cinglera; 5 c′
l'altiu Montserrat 5 a
ja deixa endarrera, 5 c′
el vell Llobregat, 5 a
veient-lo, s'esvera. 5 c′

III

Furient se rebat 5 a
en la mar salada, 5 d′
la mar on és nat 5 a
i mai l'ha oblidada. 5 d′
Renilla embriagat 5 a
per la marinada, 5 d′
salta enjogassat 5 a
d'una a altra onada... 5 d′

IV

Mes l'hora ha sonat, 5 a
va a apuntar l'albada, 5 d′
i el Cavall Bernat, 5 a
d'una galopada, 5 d′
torna a Montserrat 5 a
encara acotxat 5 a
sota la boirada. 5 d′

Mètricament, el poema té trenta-un versos pentasíl·labs, estructurats en quatre estrofes, de vuit versos cadascuna, excepte l'última, que en té set. La rima és consonant, encadenada i s'alterna una rima masculina amb una d'altra femenina. La rima 'a' és present en tot el poema i es va alternant, en cada estrofa, en una rima 'b', 'c' i 'd', respectivament. La rima masculina pertany a la lletra 'a' i les altres tres lletres ('b', 'c' i 'd') tenen una rima femenina. Els últims quatre versos de la darrera estrofa tenen una rima creuada.

Quant a l'estructura, el poema es divideix en quatre parts, coincidint cadascuna amb les quatre seccions que divideixen el poema:

- 1a part [primera estrofa]: El Cavall Bernat, el cavall del Diable, que s'havia convertit en pedra a causa d'un terratrèmol produït pel miracle de la Mare de Déu de Montserrat, ja no resta més petrificat, ja que "el món encantat / de nou ressuscita". Tant de temps estant ert, ara "s'encabrita / i en la immensitat / foll se precipita": se'n va muntanya avall, impacient per descobrir el món que fins llavors no havia pogut veure.

- 2a part [segona estrofa]: comença a córrer a través de la serralada, com si estigués fent una cursa ("Al llarg del serrat / emprèn la carrera"). Va abandonant Montserrat i

s'apropa al riu Llobregat, que s'alarma quan veu venir, boig, el Cavall Bernat ("el vell Llobregat, / veient-lo, s'esvera.").

- 3a part [tercera estrofa]: Al final arriba al mar Mediterrani, el lloc on va néixer, és a dir, el lloc on la muntanya es va formar ("la mar on és nat / i mai l'ha oblidada"). Suposadament ha degut seguir tot el curs del riu fins arribar-hi. S'ho passa molt bé jugant amb les onades de la mar, després de tant de temps veient un paisatge sec, erm i feréstec. La rebel·lia de les ones es pot comparar amb l'esperit intrèpid, inquiet, del cavall ("Renilla embriagat / per la marinada, / salta enjogassat / d'una a altra onada...").

- 4a part [última estrofa]: però ja es fa fent de dia i el Cavall Bernat haurà de tornar a la muntanya per tornar-se a convertir en pedra ("Mes l'hora ha sonat, va a apuntar l'albada"). No li agrada pas**,** la idea, ja que pel camí torna "acotxat / sota la boirada".

L'eix temàtic del poema és la salvació o el desencantament temporal del Cavall Bernat. Però la felicitat no dura eternament, ja que l'equí haurà de tornar a Montserrat quan surt el sol. Els temes secundaris podrien ser la felicitat poc duradora, momentània o temporal; la dualitat de la muntanya (o camp) i mar, sent predilecta pel cavall aquesta última; i la tristesa o resignació perquè les coses bones sempre duren poc.

Per tant, el poema podria ser una gradació negativa, ja que va de la felicitat dels primers versos, quan el cavall s'ha desencantat, fins a la frustració dels últims, quan el cavall ha de tornar, encara que no vulgui, a la muntanya.

Pel que fa a la veu poètica, s'empra la tercera persona: "ressuscita", "s'agita", "fa", "s'encabrita", "se precipita", "emprèn", "galopa", "deixa", "s'esvera", "se rebat", "és", "l'ha oblidada", "renilla", "salta", "ha sonat", "torna"... Com es pot observar, molts de verbs són pronominals i la majoria estan en present, excepte dos verbs, que estan en pretèrit perfet ("l'ha oblidada" i "ha sonat"), per a designar accions d'un passat proper.

Finalment, passarem a enumerar els recursos estilístics més freqüents de la composició:

- Personificacions: "El món encantat / de nou ressuscita", "el vell Llobregat, / veient-lo, s'esvera."

- Asíndeton: "Al llarg del serrat / emprèn la carrera, / galopa afollat, / saltant la cinglera", "Mes l'hora ha sonat, / va a apuntar l'albada, / i el Cavall Bernat, / d'una galopada [...]".

- Paral·lelismes: "El món encantat / de nou ressuscita, / el Cavall Bernat / tot d'una s'agita.", "frisós s'encabrita / [...] foll se precipita."

- Adjectivació: "encantat", "frisós", "foll", "afollat", "l'altiu", "vell", "furient", "salada", "embriagat", "enjogassat", "acotxat"...

- Redundàncies: "en la mar salada, / la mar on és nat [...]"

- Pleonasme: "la mar salada".

- Camp semàntic d'elements de la natura: "serrat", "cinglera", "Montserrat", "Llobregat", "mar", "onada", "boirada".

- Topònims: "Montserrat" i "Llobregat".

- Al·literació (són molt freqüents les lletres 'a', 't' i 'd'): "encantat", "serrat", "Montserrat", "Llobregat", "oblidada", "marinada", "onada", "albada"...

CONCLUSIÓ

En conclusió, es tracta d'un poema molt dinàmic, amb un llenguatge senzill, antiretòric, que contribueix a un ritme molt ràpid, segurament per imitar la follia i la cursa que emprèn el cavall quan torna a la llibertat. Una llibertat, però, poc duradora, ja que està predeterminat a romandre petrificat. El poema m'ha permès conèixer una nova versió de la llegenda més original i amb un nou argument.

2.2.2.4. SOBRE ÉSSERS IMAGINARIS

ELFS A MONTSERRAT

El poema que passarem a comentar es titula *Elfs a Montserrat*, inclòs dins del poemari *La ciutat del temps* (1964), de Marià Manent.

VIDA

- Marià Manent (1898 – 1988), poeta, traductor, crític literari i autor de memòries.
- Cal destacar les seves traduccions de poesia anglesa i les versions i interpretacions de poesia xinesa.
- El 1985 va rebre el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes.

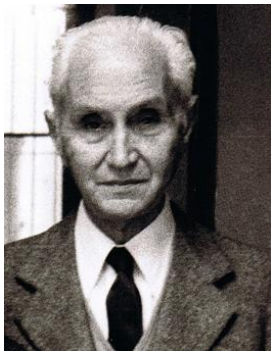

Imatge 74: Marià Manent.

OBRA

- Es va formar en el noucentisme, encara que la seva poesia evoluciona cap al simbolisme i la poesia pura.

- La seva obra està influïda per la poesia nòrdica, caracteritzada per un gran dinamisme. Alhora, també mescla aspectes de la poesia anglesa moderna i xinesa.

- Obres més importants:

  - ***La collita en la boira*** **(1920)**
  - ***A flor d'oblit*** **(1978)**
  - ***El vel de maia*** **(1975)**

Imatge 59: Portada de *La ciutat del temps*. Anònim.[98]

[77] http://www.escriptors.cat/autors/manentm/ (Data de consulta: 8 de gener de 2014).

[78] http://bvpb.mcu.es/es/consulta/registro.cmd?control=BVPB20100041307 (Data de consulta: 8 de gener de 2014).

Cada fulla dels boixos és un petit mirall 12 A
brunyit per la rosada, i en gerd amagatall 12 A
el rossinyol sospira. Una flor malva 10 B′
tremola, inclina el tany, repica a missa d'alba. 12 B′
Hi ha un polsim de lluna als olivers. 10 C
Els elfs passen, amb ales subtils. Duen lleugers 12 C
capells de lligabosc i una faldilla 10 D′
de flor de bruc. La boira irisada, com brilla 12 D′
quan volen entre alzines i roses de pastor! 12 E
Tímids, s'atansen, miren. Escolten la dolçor 12 E
del cant que surt de l'ombra, confós amb les campanes. 12 F′
Les serres semblen núvols entre clarors llunyanes. 12 F′
Els elfs s'han abocat al finestral. Els venç 12 G
la por i fugen, i duen al bosc olor d'encens. 12 G

Mètricament, el poema s'estructura en una sola estrofa de catorze versos majoritàriament dodecasíl·labs. Altres versos (el tres, el cinc i el set) són decasíl·labs. La rima és apariada, consonant i s'alterna, cada dos versos, una rima masculina amb una d'altra femenina.

La composició es pot dividir en tres parts:

- 1a part [cinc primers versos]: Sembla que el poeta situa l'acció en un bosc de la muntanya de Montserrat, on predominen els boixos. Possiblement sigui l'hivern o bé algun dia de l'any en què faci fred, ja que les fulles dels boixos estan banyades "per la rosada". En aquest lloc tan idíl·lic, i a la vegada tan "gerd", és a dir, fresc, hi ha un rossinyol que "sospira". Per una altra banda, del fred, "una flor malva / [...] inclina el tany". Sembla ser que l'acció se situa a la matinada, quan encara hi és present "un polsim de lluna", ja que la "flor malva" [...] / repica a missa d'alba".

- 2a part [set versos següents]: ja comencen a sortir els elfs, éssers màgics i antropomorfes de la mitologia germànica que tenen una gran connexió amb la natura. Van vestits amb espècies vegetals típiques de Montserrat: "duen lleugers / capells de lligabosc i una faldilla / de flor de bruc". Apareix un fenomen atmosfèric molt comú de les muntanyes de Montserrat: "la boira irisada", que brilla quan els elfs van volant per la flora montserratina ("alzines" i "les roses de pastor"). Els elfs només es dediquen a mirar el seu voltant i a escoltar el cant dels ocells ("Tímids, s'atansen, miren. Escolten la dolçor / del cant que surt de l'ombra").

- 3a part [últims dos versos]: Els elfs "s'han abocat al finestral", però estan espantats i decideixen fugir, deixant "olor d'encens" per tot el bosc.

El tema del poema és un cant a la natura: a la fauna i a la flora de Montserrat, així com també l'al·lusió a éssers fantàstics, sobrenaturals, amb propietats màgiques (els elfs), les mateixes que la muntanya posseeix.

Quant a la veu poètica, s'empra la tercera persona: "és", "sospira", "tremola", "repica", "passen", "Duen", "volen", "s'atansen", "miren", "s'han abocat"... Tots ells, com es pot comprovar, estan en present, perquè l'autor explica el que veu, en el mateix instant que ho observa. També són importants els noms, que apareixen en major mesura que els adjectius ("lluna", "olivers", "ombra", "serres", "núvols"...).

La seva poesia és sumptuosa però simple, impregnada, a més, de trets trobadorescs; es caracteritza, a més, pel realisme esteticista i per la riquesa d'elements esotèrics, tals com fades, follets o elfs. El llenguatge és més aviat senzill, intel·ligible i antisentimental. El ritme és força dinàmic. Els recursos expressius usats són:

- Encavalcaments: "un petit mirall / brunyit", "Una flor malva / tremola", "Duen lleugers / capells", "una faldilla / de flor de bruc".

- Metàfora: "Cada fulla dels boixos és un petit mirall", "Hi ha un polsim de lluna als olivers".

- Asíndeton: "tremola, inclina el tany, repica a missa d'alba", "Tímids, s'atansen, miren".

- Vocabulari referent al món natural: "boixos", "rosada", "rossinyol", "flor malva", "tany", "olivers", "lligabosc", "flor de bruc", "boira", "serres", "núvols"...

- Exclamació retòrica: "La boira irisada, com brilla / [...]!".

- Sinestèsia: "Escolten la dolçor / del cant".

- Personificació: "del cant que surt de l'ombra, confós amb les campanes".

- Polisíndeton: "Els venç / la por i fugen, i duen al bosc olor d'encens".

CONCLUSIÓ

En conclusió, Manent propugnava un eclecticisme força rar que, juntament amb els cultismes, dificulta la comprensió del poema. Ara bé, és una mostra del seu domini del llenguatge, amb el qual és capaç de plasmar un Montserrat diferent, totalment pagà, amb una natura personificada, plena d'éssers fantàstics i surrealistes, i també sap, en fi, crear un poesia original amb una subtil i encisadora musicalitat.

2.2.2.5. DEDICATS A LA MUNTANYA

EL POEMA DE MONTSERRAT

El fragment que passarem a comentar forma part de l'obra *El poema de Montserrat* (1956), de l'autor català Josep Maria de Sagarra.

VIDA

- Josep Maria de Sagarra (1894 – 1961), poeta, novel·lista, dramaturg, periodista i traductor.

- Apassionat vivament per la natura, no va tardar a assolir una sòlida formació cultural.

Imatge 76: Josep Maria de Sagarra.

OBRA

- Es podria incloure dins del Noucentisme. Exactament, però, forma part de la penya literària de l'Ateneu Barcelonès.

- En les seves obres té molta cura del llenguatge.

- Les seves obres més destacades són:

  - ***Els ocells amics*** **(1922)**
  - ***Cançons de rem i de vela*** **(1923)**
  - ***El Cafè de la Marina*** **(1933)**

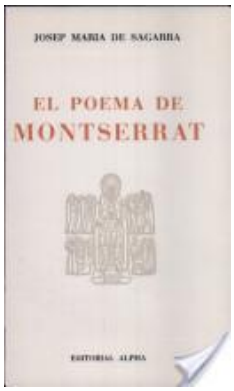

Imatge 77: Portada d'*El poema de Montserrat*.

Per què el meu cant aquest contrast precisa? 10 A′
Perquè un dia tornant jo de Ponent 10 B
després de respirar la tènue brisa 10 A′
d'un clarejar sanguinolent, 8 b
i a les parets de l'afectiva entranya 10 C′
un pur batec sentia iniciat, 10 D
vaig pensar això del riu i la muntanya 10 C′
quan vaig veure el massís de Montserrat. 10 D

I els meus ulls en filtraren l'harmonia 10 E′
i la brutal empenta de blavor 10 F
que estirat cel amunt el mantenia; 10 E′

per a mi Montserrat fou aquell dia 10 F′
una imprevista revelació. 10 -

Mes, per què? ¿Si del temps de criatura 10 G′
se'm presentà familiar, 8 h
en tota conjuntura, 6 g′
i tan d'acord amb la mesura 8 g′
de tots els símbols de la meva llar? 10 H

¿Si Montserrat, de cara o bé d'esquena, 10 I′
bo i decorant-me l'infantil camí, 10 J
no m'havia inspirat ni goig ni pena, 10 I′
ni m'havia pres hores de dormir? 10 J
I si nou atribut de més respecte 10 K′
la pedra no ostentava aquell moment, 10 L
i si era igual que abans, ¿per què, talment, 10 L
em produïa Montserrat l'efecte 10 K′
de cosa estranya i cosa sorprenent? 10 L

Perquè en aquell abans, encara 8 m′
el meu imprevisor deixar-me anar 10 N
no valorava la blancor del pa, 10 N
i ni havia enterrat el meu pare 10 M′
ni havia dut un fill a batejar; 10 N
ni havia contemplat els blats més rossos 10 O′
con encenalls pel fred, 6 p
ni els lliris blancs sota els ullals dels gossos. 10 O′

I és que Déu no permet 6 p
que puguin ser perfectament mirades 10 Q′

amb un ull conscient i transparent 9 L
les veritats alades, 6 Q′
fins després del sagrat ensenyament 10 L
que fan damunt el llom les garrotades. 10 Q′

És que Déu, perquè el cor pugui sentir 10 J
l'inefable perfum de certes coses, 10 Q′
primer sol avesar-lo a un son ben fi; 10 J
primer li ve de gust fer-li un coixí 10 J
més aviat d'espines que de roses; 10 Q′
i Déu, aquest coixí, me'l feia a mi. 10 J

A les nines esclaves 6 q′
d'un pretèrit esguard inconscient, 10 L
els va llevar les infecundes traves; 10 Q′
i Déu va dir-me clarament: 8 l
"Montserrat no és allò que tu miraves; 10 Q′
Montserrat és això que estàs veient". 10 L

Quant a la mètrica, el poema està format per vuit estrofes de versos decasíl·labs, tot i que alguns versos són octosíl·labs i hexasíl·labs. La rima és regular, tot i que molt variada (n'hi ha d'encadenada i de creuada), consonant i s'alterna la masculina amb la femenina.

Pel que fa a l'estructura, la composició es pot dividir en quatre parts:

- 1a part [dues primeres estrofes]: la primera estrofa és tot una pregunta retòrica ("Per què el meu cant aquest contrast precisa?"). El poeta, des de "ponent", va sentir una sensació agradable, "un pur batec", quan va veure "el massís de Montserrat". La resposta és desconeguda per als lectors, però no per a l'autor.

En la segona estrofa, l'autor esmenta les sensacions que va tenir quan va veure Montserrat: "i els meus ulls en filtraven l'harmonia". Segons ell, va ser un senyal diví, una manifestació o, com diu al poema "una imprevista revelació".

- 2a part [quatre versos següents]: la tercera estrofa torna a començar en una pregunta retòrica ("Mes, per què?"). El poeta no s'explica per quin motiu Montserrat se li presenta d'una forma estranya, desconeguda, ja que "del temps de criatura" se li "presentà familiar".

  Els adjectius emprats per definir Montserrat, en la quarta estrofa, són més aviat neutres i no desperten cap emoció per al lector: "no m'havia inspirat ni goig ni pena". Montserrat és per al poeta, a la vegada, "cosa estranya i cosa sorprenent", ja que mai abans "havia enterrat el meu pare" ni "havia dut un fill a batejar".

- 3a part [dues estrofes següents]: en les dues estrofes que segueixen, que són completament metafísiques i religioses, el poeta contesta a les interrogacions retòriques que s'havia fet a les primeres estrofes: l'home ha de seguir: l'ascetisme, un sacrifici constant per aconseguir la perfecció ètica o religiosa. Abans, però, cal rebutjar tots el vicis, els plaers lícits i s'ha d'imposar la mortificació corporal: "I és que Déu no permet / que puguin ser perfectament mirades / les veritats alades, / fins després del sagrat ensenyament / que fan damunt el llom les garrotades". És d'aquesta manera com al final el poeta podrà contemplar Montserrat.

  En la setena estrofa, el poeta parla de la divinitat, la qual ens posa a prova perquè les persones siguem capaces de desitjar les coses immaterials, i no pas les materials: "És que Déu, perquè el cor pugui sentir / l'inefable perfum de certes coses / primer sol avesar-lo a un son ben fi". Per aconseguir els nostres objectius hem de passar per un camí abrupte, feréstec, ple d'obstacles: "primer li ve de gust fer-li un coixí / més aviat d'espines que de roses". Aquests dos versos remeten a la corona que va portar Jesús durant la crucifixió, la qual era feta d'espines. Déu prefereix que la nostra vida estigui

plena d'obstacles, ja que així, al llarg del camí, anirem madurant i ens podrem aixecar tantes vegades com caiguem ("i Déu, aquest coixí, me'l feia a mi").

- 4a part [última estrofa]: En aquesta última estrofa, Déu li lleva els obstacles al poeta: "A les nines esclaves / els va llevar les infecundes traves". D'aquesta manera, Sagarra ja no viu el seu passat, sinó que està contemplant el seu present: "Montserrat no és allò que tu miraves; / Montserrat és això que estàs veient".

El tema del poema és la reflexió que el poeta fa de Montserrat: es pregunta per què l'ha atret i arriba a la conclusió que la muntanya té una essència especial, màgica i divina. I per arribar-hi, ha de superar un llarg i tortuós camí que Déu li ha posat perquè sigui més fàcil arribar a la meta (en aquest cas, contemplar Montserrat).

Pel que fa a la veu poètica, predomina la primera persona del singular, el jo líric del poeta: "sentia", "vaig pensar", "vaig veure", "se'm presentà", "m'havia inspirat"... En alguns versos apareix també la tercera persona del singular, per referir-se, sobretot, a Montserrat: "precisa", "filtraren", "mantenia", "fou"... Com indiquen els exemples següents, tots els temps verbals estan en passat o pretèrit, ja que el poeta parla d'una època passada, de quan era infant. N'apareixen alguns en present per referir-se al mateix temps en què ell escriu el poema: "permet", "puguin", "avesar-lo".

Els verbs, però, no són tan importants, ja que predominen especialment els noms i els adjectius: "cel", "Montserrat", "temps", "familiar", "infantil", "estranya".

L'estil de Sagarra fa un pont entre el llenguatge noucentista, que és molt culte, elevat i artificiós, i el model de llengua literària dels anys seixanta, que intentava reflectir la llengua oral de l'època. De totes maneres, l'estil de Sagarra no és antiretòric o senzill, sinó que utilitza els següents recursos expressius:

- Abundant adjectivació: "tènue brisa", "clarejar sanguinolent", "afectiva estranya", "pur batec"...

- Interrogacions retòriques: "Per què el meu cant aquest contrast precisa?", "¿per què, talment, / em produïa Montserrat l'efecte / de cosa estranya i cosa sorprenent?", "Mes, per què? ¿Si del temps de criatura / se'm presentà familiar, / en tota conjuntura [...]?", "¿Si Montserrat, de cara o bé d'esquena, / bo i decorant-me l'infantil camí [...]?"...

- Personificacions: "clarejar sanguinolent", "pur batec", "l'harmonia / i la brutal empenta de blavor", "nines esclaves", "pretèrit esguard inconscient", "infecundes traves".

- Antítesi: "de cara o bé d'esquena", "ni goig ni pena".

- Paral·lelismes: "cosa estranya i cosa sorprenent", "ni goig ni pena".

- Anàfora: "Montserrat no és allò que tu miraves; / Montserrat és això que estàs veient".

- Polisíndeton: "I els meus ulls en filtraren l'harmonia / i la brutal empenta de blavor", "I si nou atribut de més respecte / i si era igual que abans [...]", "ni havia enterrat el meu pare / ni havia dut un fill a batejar; / ni havia contemplat els blats més rossos".

- Metonímia: "veritats alades", "nines esclaves".

- Metàfora: "l'inefable perfum de certes coses", "Montserrat fou [...] / una imprevista revelació", "nines esclaves".

- Sinestèsia: "son ben fi".

CONCLUSIÓ

En conclusió, Sagarra és l'únic poeta que té una visió diferent de Montserrat: no parla de les seves llegendes ni tampoc de la Moreneta, sinó que veu la muntanya com un camí de purificació per assolir la perfecció i, així, poder contemplar coses també pures i perfectes, com la muntanya.

2.2.2.6. COMPARACIONS DE POEMES I CONCLUSIONS

Un cop estan analitzats tots aquells poemes que tracten sobre Montserrat, ja sigui de la Mare de Déu o d'algun aspecte relacionat amb la muntanya o el seu entorn, passarem a fer una comparació entre les diferents composicions per saber el que tenen en comú i en què es diferencien. En aquesta comparació es tindran en compte tres factors: el corrent literari dels autors, el contingut dels poemes i el seu estil.

En primer lloc, cal recordar a quina etapa pertanyen els autors: Jacint Verdaguer és romàntic, concretament forma part del període de la Renaixença; Apel·les Mestres s'inclou dins del naturalisme, tot i que es considera l'impulsor del modernisme i generacionalment pertany a la Renaixença; Joan Maragall és un autor plenament modernista; Josep Maria de Sagarra s'inclou dins del noucentisme, però es considera de l'última època d'aquest corrent, ja que comença a apartar-se'n; Marià Manent va tenir una formació noucentista, encara que va evolucionar cap al simbolisme i la poesia pura. Per tant, tots els autors pertanyen a corrents estètics diferents.

A continuació esmentarem les característiques principals de cada moviment i l'estil dels autors:

Els moviments innovadors, com el Romanticisme i el Modernisme, defensen el trencament de les normes establertes i opten per buscar nous camins en totes les manifestacions artístiques. Els dos corrents exalten la sensibilitat individual, sobretot en el cas del Romanticisme, ja que el poeta romàntic mostra en els poemes el seu món interior.

Els poetes romàntics i modernistes eren rebels. Pel que fa als primers, eren idealistes i apassionats. L'estètica dels romàntics i dels modernistes estava basada en la imaginació, l'espontaneïtat, la intuïció, la llibertat, l'originalitat i se sentien atrets pel misteri i l'espiritualitat. Els personatges solen estar marginats socialment, ja que se senten incompresos per la societat. Els llocs on es desenvolupen els fets són mons ideals, exòtics i fantàstics.

Els modernistes, però, van reaccionar en contra el moviment de la Renaixença, perquè el consideraven endarrerit i tradicionalista. Per tant, la Renaixença era un moviment conservador que intentava recuperar l'esplendor històrica de Catalunya, mentre que els modernistes volien mirar cap al futur.

Verdaguer va ser un sacerdot que va portar una vida mística, dedicada a la meditació i a la contemplació religiosa. A més a més, tenia un gran amor per la seva pàtria, Catalunya, per això va interessar-se per la literatura popular i va elogiar el passat històric català. Així, doncs, gran part de la seva obra lírica té un caràcter religiós i patriòtic, com és el cas de *Virolai*.

Sagarra, que fa una obra influït pel Noucentisme, s'intenta allunyar d'aquest corrent i fa de pont entre la tradició i la modernitat. Pel que fa a la seva poesia, és pràcticament descriptiva, denotativa d'experiències sensibles. És una barreja de tres elements que el van apassionar de petit: la poesia, la història i la biologia. També reflecteix el gust pels clàssics i la influència del Segle d'Or de la literatura castellana, pels romàntics espanyols, per Serafí Pitarra, pseudònim de Francesc Soler, màxim representant del teatre romàntic català, i per Verdaguer.

Igual que Maragall, l'actitud poètica sagarriana es basava en l'exaltació de la vida a través d'una gran alegria i del sofriment humà. Tot i que se'n va allunyar pel que fa a la recerca expressiva, especialment a nivell lèxic. Com els noucentistes, també s'allunyà de la sensibilitat romàntica, i utilitzà la ironia per allunyar-se de la realitat. En canvi, se sentí atret per la naturalesa, igual que Maragall, mentre que els noucentistes eren partidaris del món urbà, humanitzat.

Un altre autor que es posicionà en contra del Noucentisme va ser Apel·les Mestres. Cap al 1883 el seu naturalisme era més íntim: va limitar les moralines de les faules, va humanitzar la natura i va proposar el panteisme. L'autor, doncs, reflecteix la natura, però s'hi distancia i no apareix el seu jo líric. Igual que els modernistes, defensarà una concepció d'art total i valorarà la naturalesa. Pel que fa al llenguatge, és senzill i espontani.

Marià Manent també mostra característiques del Noucentisme, ja que es va formar en aquest moviment. Però altres obres seves són postnoucentistes per la seva perfecció formal i per l'acostament a Carner, el seu mestre.

La seva poesia és de tradició simbolista i s'endinsa en la negativitat i en el misteri de John Keats, un dels principals poetes britànics del romanticisme. De totes maneres, va ser partidari del tradicionalisme i de la lleugeresa.

A continuació, establirem les semblances i les diferències del contingut dels poemes:

Virolai, de Verdaguer conté molts elements religiosos, ja que està impregnat d'espiritualitat i culte a la Mare de Déu de Montserrat. Per contra, els tres poemes restants, *El Cavall Bernat*, de Mestres; *El poema de Montserrat*, de Sagarra; *Elfs a Montserrat*, de Manent; i *Joan Garí*, de Maragall, tenen un contingut més aviat pagà, ja que no hi apareix cap element marià, sinó que, en la majoria, s'explica una llegenda montserratina, excepte en *El poema de Montserrat* i *Elfs a Montserrat*.

En moltes ocasions, la Mare de Déu és el símbol dels catalans, ja que és la patrona de Catalunya (és el cas de *Virolai*).

Cal fer un petit matís pel que fa a *El poema de Montserrat* de Sagarra: en primer lloc, hi apareixen elements divins, tot i que el poeta els tracta des d'un punt de vista distanciat, indiferent o potser sorprenent; i, en segon lloc, dintre dels poemes pagans, en el de Sagarra sí que apareix el nom 'Montserrat', però no el de la Mare de Déu. Per tant, el seu poema no és totalment pagà.

Elfs a Montserrat és un cant a la naturalesa montserratina idealitzada. Hi apareixen tot d'espècies típiques de Montserrat, tan animals com vegetals, així com també éssers fantàstics (els elfs, per exemple), que són un clar exemple de la màgia que envolta la muntanya.

Quant a *El poema de Montserrat*, el tractarem a part, ja que mereix una especial consideració i diferenciació rotunda respecte dels altres poemes. El poeta comença a fer-se una sèrie de preguntes retòriques a la primera part i, a la segona, les respon. El més important és que es pregunta per què s'ha sentit atret per Montserrat, que li sembla "una cosa estranya i sorprenent" perquè, com ell mateix diu, cap mirada és suficientment perfecta per poder mirar alguna cosa de naturalesa perfecta, eterna o divina (suposadament es refereix a la Verge). I per aconseguir-ho, Sagarra conta la seva història molt subtilment, i diu que va haver de sofrir per poder arribar a purificar-se. En aquest cas potser fa referència, també, a la seva trajectòria personal i poètica. La seva poesia, com ja s'havia comentat, és totalment opaca, complexa i artificiosa, amb versos llargs i plens de metàfores, amb un aire misteriós i rar, gairebé tan rar com el poema *Elfs de Montserrat*, de Manent.

El Cavall Bernat i *Joan Garí* són poemes que tracten de les llegendes homònimes al títol. Els dos tenen un punt en comú: els protagonistes de cadascuna d'ells ha comès un pecat i, per consegüent, Déus els ha castigat convertint-los en roc (en el cas d'*El Cavall Bernat*) o obligant-los a realitzar altres treballs per alliberar-se del pes de la culpa: a *Joan Garí*, el frare està obligat a viure com una bèstia. Els protagonistes, en aquest cas, són bons per naturalesa, però altres forces externes els arrosseguen cap a la maldat, moltes vegades encarnada en una figura demoníaca.

També cal destacar altres similituds entre els dos poemes: tots ells, excepte *El Cavall Bernat*, tenen com a protagonista a éssers racionals; en tots els poemes els protagonistes estan predeterminats a complir el seu càstig, llevat d'alguna època concreta de l'any en què es desencanten durant poc temps, en el cas del Cavall Bernat, o bé al final són redimits per Déu perquè han fet cas a la seva paraula, com és el cas de fra Joan Garí. Però els altres se senten impotents i frustrats, com els frares encantats, ja que demanen clemència i perdó en va. Per tant, la temàtica principal d'aquests dos poemes és la típica i eterna lluita entre el bé i el mal.

Finalment, comentarem l'estil dels poemes:

Verdaguer utilitza un to molt grandiloqüent i introspectiu en els seus poemes, amb tot de paraules cultes, arcaiques i retòriques. A més a més, els seus poemes, juntament amb el de Manent i *El poema de Montserrat*, de Sagarra, són els únics escrits en versos d'art major. Tots els altres, doncs, estan escrits en art menor. I té una explicació lògica, ja que s'escriuen amb art major aquells poemes que tenen un to més transcendent, ja que parlen de temes sagrats i/o religiosos, mentre que s'escriuen amb art menor aquells poemes de caràcter més lleuger.

Sagarra, però, és antiretòric, tot i que els seus poemes estan plens d'artificis; però els cultismes i l'abundant adjectivació dificulten la comprensió del poema, més que els poemes de Verdaguer. Per contra, Mestres, Maragall i Manent empren un to més natural i senzill. Manent, a diferència dels altres dos, fa servir un lèxic més culte i complex per les nombroses metàfores i personificacions. Els poemes de Maragall i els de Mestres són similars en diversos aspectes: utilitzen versos d'art menor i la seva manera d'escriure es pot confondre fàcilment. És d'una certa lògica perquè els dos eren modernistes.

En general tots els poemes tenen un to positiu, encara que *El Pla dels Aucells* i *Elfs a Montserrat* tenen un to neutre, ja que no es mostren els sentiments dels poetes. En *El Poema de Montserrat* sí que es mostren els sentiments, però també són neutres, és a dir, no es considera que siguin ni positius ni negatius, sinó que són de sorpresa i estranyesa. Tots

els autors tendeixen a utilitzar la tercera persona, encara que en alguns poemes apareix la primera i segona persones, com a *Virolai*, o la primera persona del singular, com a *El poema de Montserrat*.

CONCLUSIÓ

Amb tot, podem concloure que els tres poemes essencialment religiós és el *Virolai*, mentre que la majoria són pagans: *Joan Garí*, *El Cavall Bernat*, *Elfs a Montserrat* i *El poema de Montserrat*, que també conté algun element espiritual.

Finalment, si concretem en cada autor, podem afirmar que Maragall i Mestres, ambdós modernistes, creen composicions més espontànies, mentre que tots els altres, que pertanyen a corrents caracteritzats per l'ordre, l'equilibri i la perfecció (és el cas de Sagarra, Manent i Verdaguer) fan poemes més acurats i complexos.

2.3. HISTORICOLITERÀRIA: EL SANT GREAL

Fins ara hem vist dos dels pilars del meu treball: el religiós, centrat en la Moreneta, i el literari, que es basa en la literatura popular i culta. L'altra branca del treball no deixa d'ésser important; al contrari, crec que és una de les més significatives i, a la vegada, la més críptica. Aquest cop Montserrat està relacionada amb una de les relíquies més preuades i més buscades per personatges iniciats en l'ocultisme i en l'esoterisme; però ningú mai, des de fa milers d'anys, l'ha pogut trobar. Molts creuen que pot ser un objecte material, però altres creuen que és una mena de filosofia o una realitat metafísica i espiritual: un camí interior en el qual un mateix es perd en si, de manera que es troba amb el seu esperit interior, l'entitat més pura i elevada. Els romàntics, com ara Schiller, ho identificaran amb l'esperit universal, que és la natura, la deïtat o l'ésser humà. Només quan l'home està aïllat del seu entorn, igual que Montserrat, es pot perdre en ell mateix o, el que és el mateix, en la naturalesa montserratina. Amb aquest individualisme que propugnaven

els romàntics l'home trobarà la felicitat, la pau i la llibertat espirituals que envolten Montserrat.

I, precisament, Montserrat és un lloc idíl·lic per a perdre's, ja que segons el pare Gerard Joana, un monjo i científic montserratí del segle XVIII, quan va visitar els passadissos subterranis de la muntanya, va notar l'existència d'un poderós corrent tel·lúric, una mena d'imant que atreu les persones i les carrega d'energia. D'ençà la troballa de la Moreneta, Montserrat s'ha considerat un lloc sagrat, però aquesta sacralitat es va accentuar més quan es va creure que en les seves entranyes podria estar el Sant Greal. Al llarg d'aquest apartat em dedicaré a respondre una sèrie de preguntes sobre aquesta relíquia.

2.3.1. QUÈ ÉS EL SANT GREAL? TRADICIONS GRIÀLIQUES

Etimològicament, la paraula Greal prové del llatí tardà 'gradalis' o 'gratalis', que deriva del llatí clàssic 'crater' ("got"). Segons el Nou Testament, el Sant Greal és una copa o calze de gran mida que Jesús utilitzà al Sant Sopar[81] per a instaurar l'Eucaristia.

Però també se li han donat tres interpretacions més:

1) Es creu que Josep d'Arimatea, un comerciant jueu adinerat que, segons la Bíblia, va ser qui va organitzar el Sant Sopar i va utilitzar el Sant Greal per recollir la sang de Jesús quan estava penjat a la creu, hauria guardat la relíquia amb la sang del Redemptor a

[81] El Sant Sopar va representar l'última nit en què Jesús de Natzaret es va reunir amb els seus dotze deixebles per a compartir el vi, que simbolitza la seva sang, i el pa, que és el seu cos, abans de la seva mort. Aquest dia correspon al Dijous Sant durant la Pasqua.

dins i se l'hauria endut fins a les Illes Britàniques. Posteriorment, la Sang Reial es va traslladar a França, on es va crear descendència; per això el mot Sant Greal es creu que prové de 'Sang Reial', el llinatge o descendència de Jesucrist, segons la qual Jesús s'hauria casat amb Maria Magdalena, a diferència del que sempre s'ha cregut, i aquesta hauria arribat embarassada, després de la mort de Jesús, a França, on hauria creat descendència. Els últims hereus del llinatge reial van ser els càtars, suposadament els últims que van custodiar el Sant Greal.

2) La que parla del Sant Greal com un camí cap a la perfecció personal.

Per tant, les tres tradicions griàliques possibles són: el Greal com una copa, com un llinatge o com un símbol. I per als qui creuen que és una copa, que són la majoria, existeixen dos corrents diferents:

1) Segons els anglesos, el Greal procedeix de les Illes Britàniques, l'antiga Britània del cicle artúric.

2) Els que defensen que prové de l'antic regne franc i les primeres fonts procedeixen de la regió francesa de la Xampanya.

Per una altra banda, el Greal no és una copa qualsevol, sinó que posseeix propietats màgiques: el rejoveniment, la immortalitat i la transformació espiritual.

Imatge 78: Jesucrist instituint l'Eucaristia. Segons la tradició bíblica, la copa que feu servir Jesús durant l'Últim Sopar és l'autèntic Greal. *Jesucristo durante la Última Cena con el Grial* (1570). DE JUANES, Juan.[82]

2.3.2. ORÍGENS HISTÒRICS I CORRENTS LITERARIS

Històricament ja es parlava del Greal en les antigues civilitzacions: l'egípcia, la grega, la jueva, la celta i la medieval. Però els primers documents que parlen del Sant Greal van aparèixer a l'antic regne franc l'últim quart del segle XII. A partir d'aquí, han aparegut dos grans corrents literaris que parlen sobre aquesta relíquia: el cicle artúric, que tracta dels cavallers de la Taula Rodona i de la seva recerca del Sant Greal, i el cicle del Greal, que narra només la història del sant calze des del temps de Josep d'Arimatea. Els relats grialics i artúrics comprenen de finals del segle XII fins a l'últim terç del segle XV, quan es va publicar l'última gran obra que parlava del Greal: *Mort del rei Artús* (1469), de Sir Thomas Malory.

2.3.3. ON ES TROBA?

[82] http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Juan_de_Juanes_002.jpg (Data de consulta: 19 de desembre de 2013).

Però el calze del Sant Sopar no era l'únic, ja que van començar a sorgir una infinitud de copes que pretenien ser l'autèntic Sant Greal i, a partir d'aquí, una eternitat d'hipòtesis sobre on podia estar custodiat. Les més destacades són les següents:

1) La primera referència del Greal data del segle VII i prové del diari d'un peregrí anomenat Arculf, el qual explica que, quan viatjà a Jerusalem, va veure la copa sagrada ("una copa de plata, en la qual podria cabre una pinta"[83], deixà apuntat) custodiada en el Sant Sepulcre de Jerusalem.

Imatge 79: El Sant Sepulcre de Jerusalem. *Iglesia del Santo Sepulcro*. Admin[84]

2) La segona opina que el calze, anomena't *Sacro catino* ("plat sagrat"), es troba a la catedral de Sant Llorenç (Gènova, Itàlia), ja que el van portar els croats, guerrers que lluitaven en les croades, al segle XII.

[83] http://perso.wanadoo.es/ricardo.cob/nov43.htm (Data de consulta: 19 de desembre de 2013).

[84] http://losviajeros.info/iglesia-del-santo-sepulcro.html (Data de consulta: 19 de desembre de 2013).

Imatge 80: Catedral de Sant Llorenç (Gènova). *La toma imposible de la Catedral de San Lorenzo de Génova*. MUNICIO, J. [85]

3) Una tercera tradició apunta que el calze es troba a la catedral de València. De fet, molts defensen que actualment només està allí i que va ser l'autèntic calze que va fer servir Jesús al Sant Sopar.

4) Segons altres tradicions, se li afegeix fins i tot un origen àrab i creuen que el calze s'anomena "de az-Zãhira", que procedeix de Medina az-Zãhira, traduït al català com 'la ciutat brillant'. Aquest terme remet a la ciutat palatina de Medina Azahara. Significa, doncs, que el calze procedeix d'algun lloc de l'Al-Àndalus.

Imatge 81: Ciutat de Medina Azahara (Còrdova). *Medina Azahara*. ROMEO, A.[86]

[85] http://www.panoramio.com/photo/62344001 (Data de consulta: 19 de desembre de 2013).

5) La tradició més acceptada és anglesa i exposa que Josep d'Arimatea va portar, primer, el Sant Greal a França i, després, a Anglaterra, on va estar amagat durant centenars d'anys a la catedral de Glastonbury. Posteriorment els càtars d'Occitània, suposadament descendents dels reis merovingis, el van custodiar al castell de Montsegur.

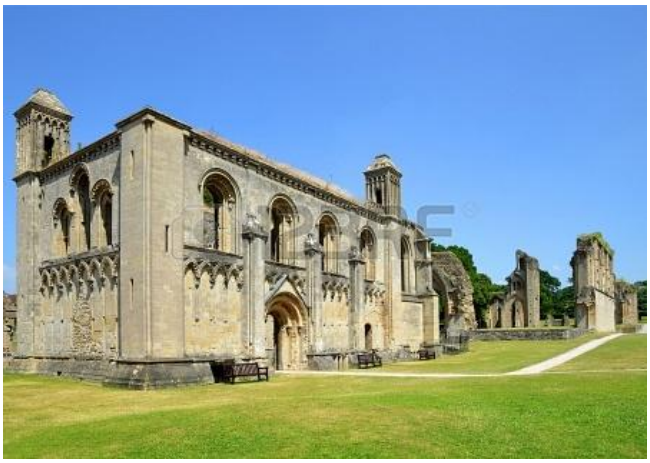

Imatge 82: Abadia de Santa Maria de Glastonbury. *Las históricas ruinas de la Abadía de Glastonbury, en Somerset, Inglaterra, Reino Unido*. VOLRAB, V.[87]

2.3.4. EL SANT GREAL EN LA LITERATURA

El Sant Greal, igual que Montserrat, ha estat un objecte d'inspiració per a molts autors de la literatura medieval. Només hi ha unes quatre o cinc històries medievals que es poden considerar les originals, que més tard comentarem: el *Perceval o el conte del Graal,* de Chrétien de Troyes, el *Parzival,* de Wolfram von Eschenbach i el *Perlesvaus o l'alt llibre del Graal*, d'autor anònim, que pertanyen al cicle artúric, i *Joseph d'Arimathie,* de Robert de Boron, que s'inclou dins del cicle del Greal. El *Perceval*, concretament, va ser la primera història que parlava del Sant Greal.

[86] http://www.aromeo.net/2004/04/medina-azahara/ (Data de consulta: 19 de desembre de 2013).

[87] http://es.123rf.com/photo_23413292_las-hista-ricas-ruinas-de-la-abada-a-de-glastonbury-en-somerset-inglaterra-reino-unido.html (Data de consulta: 19 de desembre de 2013).

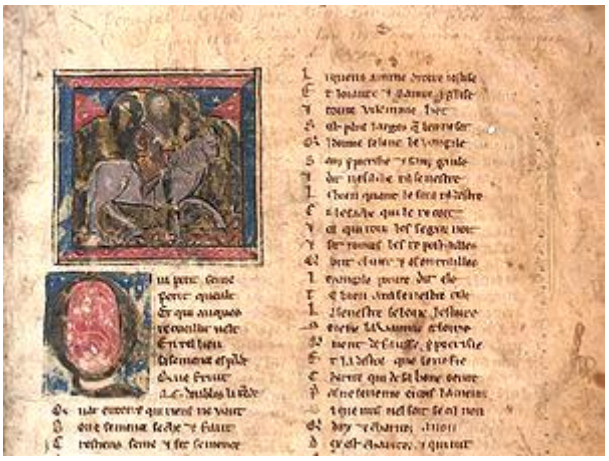

Imatge 83: Fragment del *Perceval*. *Sortida de Perceval* (manuscrit de Montpeller). Anònim[88]

Imatge 84: Portada del *Parzival*. *El cavaller Wolfram von Eschenbach. Miniatura del Còdex Mannesse (s. XIV)*. SPYRA, U. i EFFINGER, M.[89]

La seva importància, però, ha romàs amb el pas dels segles, com en el Romanticisme, amb autors com Wagner. A la literatura del segle XX també tenim obres que, si bé no se centren exclusivament amb el Sant Greal, en fan una referència més o menys explícita dins de

[88] http://es.wikipedia.org/wiki/Perceval_o_el_cuento_del_Grial (Data de consulta: 21 de desembre de 2013).

[89] http://digi.ub.uniheidelberg.de/de/bpd/glanzlichter/oberdeutsche/lauber/cpg339i.html (Data de consulta: 21 de desembre de 2013).

l'argument, com és el cas d'*Indiana Jones i l'última croada* (1989) o d'*El codi Da Vinci* (2003), de Dan Brown.

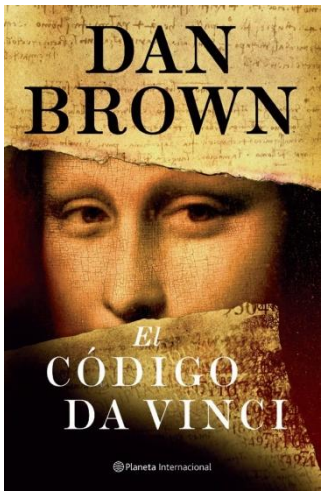

Imatge 85: Portada de la novel·la *El codi Da Vinci*. *Crítica: EL CÓDIGO DA VINCI (2006)*. MrSambo[90]

2.3.5. CONCLUSIONS I HIPÒTESIS

En conclusió, és impossible, almenys avui en dia, que una copa et pugui rejovenir, convertir-te en un immortal i transformar-te espiritualment. El problema és que encara, actualment, hi ha moltes persones que o bé tenen un nivell de cultura molt baix; o bé són excessivament esotèriques, fins al punt d'arribar a pertànyer en alguna secta; o bé tenen preocupacions existencials, com la mort. Per això s'aferren a alguna cosa que potser no existeix ni ha existit mai, el Sant Greal, de la mateixa manera que els creients s'aferren a un Déu que segurament no han vist mai, per a oblidar-se momentàniament de les preocupacions que els envaeixen i, així, tenir esperances que algun dia podran aconseguir aquella copa que els proporcionarà la vida eterna. I potser altres no hi creuen perquè tenen una altra filosofia de vida o perquè estan més segures d'elles mateixes.

Al meu parer, resulta més creïble que el Sant Greal sigui una mena d'ideal (la llibertat, la justícia, la igualtat, la solidaritat...) que no pas un objecte material amb propietats màgiques.

[90] http://cinemelodic.blogspot.com.es/2012/05/critica-el-codigo-da-vinci-2006.html (Data de consulta: 21de desembre de 2013).

2.3.6. NAZIS A LA RECERCA DEL SANT GREAL

Un dia normal i corrent, a classe, vaig comentar a una professora que un dels pilars en els quals se sostenia el meu treball era el Sant Greal. Em vaig endur una gran sorpresa quan em va explicar que, segons la llegenda, els nazis van anar a buscar el Sant Greal expressament a Montserrat, enduts per les ànsies de poder i de victòria. Em pensava que ho sabia tot, almenys el més bàsic, dels nazis, però encara faltava alguna cosa per indagar: per què una de les personalitats més destacades del Tercer Reich es pensava que el Sant Greal era a Montserrat i no a un altre lloc? Què el va empènyer a anar fins a la muntanya grialica per excel·lència: les ànsies de poder i de victòria, i l'orgull i la seva supèrbia, o alguna altra causa externa? Com va saber, aquest misteriós personatge, l'existència de Montserrat? I el que és més important, el que em va comentar la professora és una simple llegenda o va més enllà de ser un mite? Totes aquestes preguntes seran respostes al llarg d'aquesta part del treball, que m'atreviria a dir que és una de les més interessants i enigmàtiques.

2.3.6.1. QUI ERA HIMMLER?

Heinrich Himmler (Munic, 1900 – Lüneburg, 1945) fou una de les figures més maquiavèl·liques del Tercer Reich alemany. Va néixer en el si d'una família burgesa muniquesa i durant la seva infància va aprendre històries de la mitologia alemanya.

Himmler, ja més gran, es va sentir atret per les teories racistes i antisemites, per això demanà d'entrar a les forces d'assalt (les SA o *Sturmabteilung*). No obstant, el van rebutjar perquè no encaixava amb les idees que tenien de l'home ari.

Va fer feines al periòdic alemany *Volkischer Beobachter* ("L'Observador Popular"), mitjà de comunicació de les SS. Algú li va advertir a Hitler que Himmler feia una bona feina al diari, per la qual cosa li oferí el càrrec de 'cap suplent' de les SS.

El 1933, amb la pujada del partit nazi al poder, Hitler va eliminar les SA, que va ser substituïda per les SS o *Schutzstaffel* ("esquadra de protecció"), un cos d'elit que Hitler havia creat el 1923. El 1929 Himmler s'havia convertit en Reichführer de les SS.

El 1945, amb la derrota de Hitler, Himmler va ser arrestat per dos soldats anglesos a Lüneburg. Per a evitar que la seva identitat fos descoberta i ser jutjat a Nuremberg, va suïcidar-se amb cianur. De totes maneres, la seva mort ha portat a moltes controvèrsies, ja que alguns creuen que va ser assassinat.

Imatge 86: Himmler, el Reichsführer de les SS. *Himmler, uno de los fundadores de la Sociedad Thule*. Anònim[91]

2.3.6.2. IDEOLOGIA NAZI

Els nazis creien que Jesús podia tenir descendència, tal com s'explica al *Joseph d'Arimathie*, de Robert de Boron. Suposadament, es va casar amb Maria Magdalena, la qual, embarassada, es va refugiar al sud de França. Ella engendrà un fill de Jesús i, així, va crear descendència fins arribar als nobles occitans càtars, tal com ja s'havia explicat anteriorment.

Hitler tenia una teologia molt especial: pensava que Jesús era ari i que se li manifestava perquè eliminés els jueus i els catòlics, i fundés una nova era. Hitler volia eliminar definitivament l'Església Catòlica, perquè creia que ocultava que Jesús era ari. Ell seria el nou Messies i Rei, com si fos la reencarnació de Jesús de Natzaret. Aquest desig

[91] http://eslabonesperdidosdelsistema.wordpress.com/nuevo-orden-mundial/214-2/sociedad-thule/ (Data de consulta: 24 de desembre de 2013).

desenfrenat que sentia pel messianisme[92] el va plasmar a *Mein Kampf* ('La meva lluita'), un llibre que va escriure mentre va estar tancat a la presó i on es reflecteix la ideologia del nacionalsocialisme alemany. Va exposar-hi les següents paraules: "Jo em crec en el deure d'obrar en el sentit del Totpoderós Creador: en combatre els jueus compleixo la tasca del Senyor"[93].

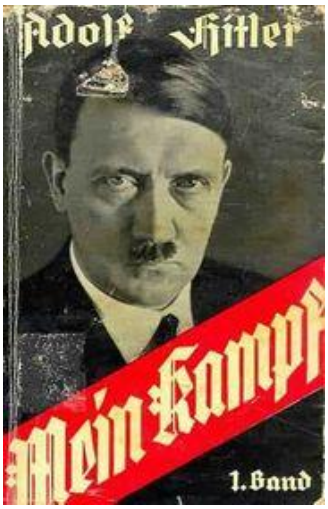

Imatge 87: Portada de *Mein Kampf*, la 'Bíblia dels nazis'. *I'm struggling!* SusanG[94]

En què es basava per saber que Jesús era ari? Doncs bé, segons la Bíblia, Jahvè[95] li digué a Rebeca[96]: "Dos nacions portes en el teu ventre, i una dominarà a l'altra: el més gran servirà el més petit" [97]. Per a Himmler, el major (Esaú) era jueu, mentre que el petit (Jacob) era ari,

[92] Actitud del qui es creu messies.

[93] http://www.guiaespiritualmente.com/misterios-de-la-ciencia/nazis-en-montserrat-buscando-el-santo-grial (Data de consulta: 21 de desembre de 2013).

[94] http://rationalwiki.org/wiki/Adolf_Hitler (Data de consulta: 21 de desembre de 2013).

[95] Nom emprat per designar a la divinitat suprema del judaisme.

[96] Matriarca bíblica i esposa del patriarca Isaac, amb el qual va tenir dos bessons: Esaú i Jacob, el qual va ser designat hereu.

[97] http://www.guiaespiritualmente.com/misterios-de-la-ciencia/nazis-en-montserrat-buscando-el-santo-grial (Data de consulta: 21 de desembre de 2013).

del qual descendiria Jesús i, posteriorment, Hitler. Així, doncs, l'objectiu del dictador era matar tots els descendents d'Esaú: els jueus.

Hitler tenia la certesa que el Sant Calze de Jesucrist li atorgaria el poder amb el qual convertiria Alemanya en un imperi que dominaria el món durant mil anys i aquesta supremacia recauria en la raça ària, la qual sotmetia totes les altres races considerades inferiors. És per això que va manar a diferents personalitats nazis, entre elles Himmler, que anessin a la recerca del Sant Greal.

2.3.6.3. ESOTERISME

Himmler va renegar el catolicisme i es va passar al paganisme, adorant al Déu Wotan[98]. La seva follia el va portar a fer rituals pagans durant les nits dels solsticis i els equinoccis, on els SS exalçaven els aris amb rius de sang i bacanals.

Himmler va convertir les SS en el cos d'elit del Tercer Reich alemany. Eren un cos d'intel·ligència militar organitzada a l'estil dels Cavallers Templaris, els que suposadament eren els cavallers del Greal, segons el *Parzival* de Wolfram von Eschenbach. Himmler, doncs, es creia el Perceval del cicle artúric que havia d'anar a la recerca del Sant Greal.

[98] Divinitat principal de la mitologia nòrdica. És el déu de la saviesa, de la guerra i de la mort. En menor mesura, és considerat el déu de la màgia, de la poesia, de la profecia, de la victòria i de la caça. També rep el nom d'Odin.

Imatge 88: Cavallers de l'Orde del Temple. *Caballeros templarios*. Isaac[99]

L'any 1935, quan Himmler ja s'havia convertit en un dels homes més poderosos de l'Alemanya nazi, va fundar la Ahnenerbe, anomenada en català Societat dels Estudis per a la Història Antiga de l'Esperit o Herència dels Ancestres. Era una secció ocultista de les SS nazis constituïda per dirigents i ideòlegs del Partit Obrer Nacionalsocialista Alemany (NSDAP) amb l'objectiu de realitzar i divulgar investigacions amb fins educatius per a donar suport a la ideologia nazi.

A l'interior d'aquesta institució es van formar diversos departaments per investigar els antecedents històrics de la raça alemanya, recuperar les tradicions nacionals i difondre la cultura tradicional germànica entre la població. Un altre departament, possiblement el més conegut, estava destinat a l'arqueologia, amb l'objectiu de realitzar diverses expedicions per trobar relíquies o talismans poderosos, com el Greal o l'Arca de l'Aliança[100].

2.3.6.4. LA SOCIETAT THULE

Amb l'ascens del partit nazi, una societat ocultista anomenada Thule Gesellschaft, que s'havia fundat el 1918, partidària de la filosofia oriental i dels ritus, va batejar Hitler com a messies alemany. Els documents indiquen que els membres de la lògia van practicar moltes tortures, assassinats i violacions seguint rituals de la màgia astrològica. Les víctimes van ser jueus i comunistes que desapareixien de forma estranya.

Els membres de la Societat Thule creien que el Greal era l'anomenada "Pedra Maragda", que, suposadament, era el principal adornament de la corona de Llucifer. Aquesta pedra va desprendre's de la corona de l'àngel quan aquest va caure del cel, segons el *Parzival* de

[99] http://www.leyendasdeterror.net/la-leyenda-de-los-caballeros-templarios/ (Data de consulta: 21 de desembre de 2013).

[100] Objecte sagrat de la tradició jueva que apareix a la Bíblia, segons la qual contenia els Deu Manaments, escrites per Déu i entregades a Moisès al Mont Sinaí; la vara d'Aaron; i un bol ple de mannà, aliment que Déu va enviar al poble hebreu durant la travessia del desert. Segons les Sagrades Escriptures, Déu va ordenar a Moisés construir una arca com a símbol de l'Aliança entre ell i el poble d'Israel.

Wolfram. Però Himmler sospitava que aquest llinatge era la 'Sang Real', és a dir, la sang de Jesucrist, tal com explicava el *Joseph d'Arimathie* de Robert de Boron. Precisament, un dels objectius de Himmler era trobar documents per corroborar si el Greal era un llinatge i no pas un objecte preciós.

2.3.6.5. PER QUÈ MONTSERRAT?

Els romàntics alemanys, com ara Goethe, van defensar que el Greal podria estar a l'abadia montserratina. Goethe, a l'inici de 1816, va escriure en els versos de *Geheimnisse*: "El lector imaginarà d'ésser conduït vers un Montserrat ideal"[101]. Cap al final de la seva vida va afegir: "Enlloc no trobarà l'home la felicitat i la pau sinó en el seu propi Montserrat"[102]. Wagner, que va fer servir per al *Parsifal* un decorat que simulava les muntanyes de Montserrat, pensava el mateix que el seu coetani.

El *Parsifal* s'havia estrenat a Barcelona el 1913. En aquell temps, un grup de wagnerians (els seguidors de Wagner) van donar un especial èmfasi al primers versos del poema: "Al cel hi ha un castell i el seu nom és Montsalvat"[103]. Aquest grup d'intel·lectuals i artistes romàntics va identificar Montsalvat amb Montserrat, la muntanya màgica del Greal.

Himmler, que era un apassionat de la lectura literària romàntica, va unir aquestes tres hipòtesis: estava convençut que els romàntics catalans no s'equivocaven. D'aquesta manera, Himmler es va dirigir a Montserrat.

[101] http://www.forosegundaguerra.com/viewtopic.php?f=3&t=246&start=15 (Data de consulta: 22 de desembre de 2013).

[102] http://www.forosegundaguerra.com/viewtopic.php?f=3&t=246&start=15 (Data de consulta: 22 de desembre de 2013).

[103] http://www.elhistoriador.es/hitlergrial.htm (Data de consulta: 22 de desembre de 2013).

2.3.6.6. HIMMLER VISITA MONTSERRAT

Himmler estava convençut que en el monestir benedictí trobaria les pistes per buscar el famós Greal, així que el 23 d'octubre de 1940 es va dirigir des de Barcelona fins al monestir de Montserrat, acompanyat per diverses autoritats franquistes i per vint-i-cinc oficials alemanys. Precisament, en aquell mateix dia Franco i Hitler es van entrevistar a Hendaia per a negociar l'entrada d'Espanya en la Segona Guerra Mundial, al costat de les potències de l'Eix. Per tant, Himmler no va viatjar expressament a Espanya, ja que havia d'organitzar la trobada dels dos líders feixistes.

No obstant, quan Himmler va arribar, l'estada va ser problemàtica: els responsables del monestir, l'abat Antoni Maria Marcet i el seu coadjutor, el pare Aureli Maria Escarré, es van negar a rebre'l, ja que es mostrava arrogant i insultant cap a l'Església Catòlica, i van al·legar que no parlaven alemany.

Però es van veure obligats igualment a rebre la seva incòmoda visita, en un moment en què la situació del país era caòtica: la dictadura de Franco s'havia imposat feia divuit mesos; el setembre de 1939 havia esclatat la Segona Guerra Mundial, amb victòries ràpides de les potències de l'Eix; i feia poc que el president de la Generalitat de Catalunya, Lluís Companys, havia estat afusellat al castell de Montjuïc.

Al final fou el pare Andreu Ripol, un jove monjo que sabia alemany, qui va encarregar-se d'atendre als temuts nazis, tot i que primer es va produir un moment de gran tensió quan s'havia negat a guiar Himmler pels passadissos subterranis de la muntanya.

Imatge 89: Salutació del pare Andreu Ripol i Himmler. *Himmler a Montserrat*. Anònim[104]

Un cop el pare Ripol i Himmler es van saludar amb la mà, van iniciar la visita per la basílica, la biblioteca, el museu i, finalment, van pujar dalt de la muntanya amb el telefèric de Sant Jeroni. Quan estaven a la biblioteca, Himmler va exigir a Ripol la documentació sobre *Parzival* de Wolfram i el Sant Greal, però el pare Ripol li va contestar que tota la documentació de l'arxiu s'havia cremat durant la Guerra del Francès (1808 – 1814), i que mai hi havia hagut documents sobre que el sant calze es trobés a Montserrat. Himmler no estava convençut i digué: "Com que no? Vostès han de tenir documentació per força. A Alemanya tothom sap que el Sant Greal és a Montserrat!"[105] Més aviat Himmler no volia trobar una copa, sinó documents que corroboressin que el Greal era un llinatge i no pas un objecte sant; el llinatge no era ni més ni menys que aquella 'Sang Reial' que ja havia comentat a l'inici de l'apartat. I hom es podria preguntar, per què els interessava saber-ho? Precisament perquè el *Parzival* de Wolfram atacava l'Església de Roma, a la qual els nazis volien suplantar per la seva pròpia religió.

[104] http://muntanyademontserrat.blogspot.com.es/2013/02/para-relatar-parte-de-la-historia-del.html (Data de consulta: 10 de desembre de 2013):

[105] http://www.religionenlibertad.com/articulo.asp?idarticulo=23100 (Data de consulta: 22 de desembre de 2013).

En el telefèric de Sant Jeroni es va viure el moment més tens: Himmler va dir que era el perseguidor de l'Església Catòlica Alemanya i va insultar les comunitats benedictines d'Alemanya. Llavors, Ripol i Himmler van començar a discutir en alemany. Òbviament, el pare Ripol va refutar tots els arguments que el cap de les Gestapo havia exposat contra l'Església. Després de la discussió van baixar del telefèric, ja que havien arribat al cim de Montserrat, allí on suposadament havia d'estar el Sant Greal. Però Himmler es va frustrar en no veure el que buscava, i allí va acabar la visita.

A més a més, es va produir un altre incident, quan Himmler ja havia marxat de Montserrat: li van robar el seu maletí negre a la suite de l'hotel Ritz, en la qual s'allotjava durant la seva estada a Barcelona. Tot i que la policia de Barcelona es va mobilitzar per començar la recerca, la cartera mai no es va trobar. Segons els rumors, el maletí contenia documents d'Otto Rahn relacionats amb el Greal i plànols de les rutes de les coves, passadissos i grutes que hi havia sota l'Abadia, on estaven senyalats els punts on podia estar el calze.

2.4. UFOLÒGICA: ELS OVNIS

Un altra llegenda, si bé més actual i poc coneguda, és la que parla d'aparicions d'ovnis a Montserrat.

En primer lloc, haurem de definir el concepte "Ovni", un terme relativament nou i força abstracte que designa una realitat existent per a alguns i inexistent per als més escèptics. Potser parlar d'ovnis i d'extraterrestres queda molt provocatiu i contrasta molt amb les altres vessants del treball, que contenen algun element sagrat. No obstant, aquesta última vessant serveix per mostrar l'evolució ideològica de la població i, així, establir un paral·lelisme entre els devots, que adoren la imatge mariana, i aquells que practiquen l'ateisme i se senten millor contemplant el cel, les estrelles i estan ben atents per veure un suposat "plat volador".

En segon lloc, haurem de fer un pas enrere en el temps per situar-nos en l'època en què va sorgir per primera vegada el concepte "ovni", i també posarem alguns exemples d'aparicions d'ovnis a escala mundial.

En tercer i últim lloc, parlarem de la suposada onada d'ovnis a Montserrat: la situarem en el temps i parlarem d'un home que s'encarrega de fer xerrades un determinat dia de cada més en una zona propera a la muntanya de Montserrat. Aquest personatge tan singular, pràcticament només conegut per aquells que van a les seves reunions nocturnes, va tenir una experiència totalment paranormal que desvetllarem més endavant.

2.4.1. CONCEPTE

S'entén per ufologia la disciplina que estudia les qüestions relatives als UFO (sigla anglesa d'OVNI, és a dir, objecte volador no identificat). Els ovnis són suposades sondes automàtiques tripulades per organismes vius o extraterrestres, éssers intel·ligents que hom suposa que habiten altres mons i apareixen a la terra tripulant alguna mena de nau espacial. Però en termes generals, un Ovni és un objecte volador, real o aparent, que no es pot identificar amb exactitud per qui l'observa, ni tampoc el seu origen, fins i tot després d'ésser investigat.

Imatge 90: Pintura d'un hipotètic Ovni. *Ovni*. Anònim[106]

2.4.2. GÈNESI DEL FENOMEN OVNI

No es pot datar amb precisió quan comença la història Ovni, ja que els diferents autors no es poden d'acord. Alguns creuen que es remunta a la Prehistòria, a l'inici de la humanitat, i continua fins als nostres dies. Per exemple, segons Jacques Fabrice Vallée (n. 1939), ufòleg francès, existeixen mites sobre éssers fantàstics, com ara les nimfes, els follets o les fades, que raptaven persones per portar-les a llocs imaginaris. Altres escriptors, com el suís Erich von Däniken, l'italià Peter Kolosimo o l'azerbaidjanès Zecharia Sitchin, defensen la hipòtesi dels antics astronautes (o hipòtesi del paleocontacte), segons la qual els extraterrestres han visitat la Terra des de l'Antiguitat i van permetre el desenvolupament de la cultura i la religió de les civilitzacions antigues, com l'egípcia, la precolombina o la sumeri.

Però el que explica Vallée i els altres autors no està sustentat amb proves empíriques, per la qual cosa són arguments *ad ignorantiam*[107]. Si avancem una mica més en la línia del temps, a l'Edat mitjana sorgeix un altre problema: l'elevat índex d'analfabetisme, per la

[106] http://www.ojodepez-fanzine.net/in-manutenzione/?p=2022 (Data de consulta: 2 de gener de 2014).

[107] És una fal·làcia lògica que intenta demostrar una conclusió a partir de la ignorància sobre la seva falsedat.

qual cosa només es van poder enregistrar set casos Ovni. I si ens situem ara a l'Edat Moderna, concretament al segle XVI, hi ha dos fenòmens celestes: el de Nuremberg (Alemanya) i el de Basilea (Suïssa), que van ser representats en un pamflet per Hans Glaser i Samuel Coccius, respectivament. El primer pamflet va ser escrit el 1566, però s'explicava un fenomen que havia tingut lloc a Nuremberg el 14 d'abril de 1561, en el moment de sortir el sol, quan esferes de color roig, blau i negre "van començar a barallar-se entre si"[108] durant una hora. Després van caure ardent a la Terra i poc a poc van començar a desaparèixer. El segon pamflet explica un altre fenomen ocorregut el 1566, també a la sortida del sol, quan moltes esferes de color negre van enfrontar-se les unes amb les altres, "tornant-se de color roig i després es van consumir i dissoldre"[109]. Tots aquests fenòmens, però, no deixen de ser hipòtesis i possiblement efectes òptics.

Imatge 91: Pamflet que il·lustra el fenomen de Nuremberg. *Fenómeno celeste en Núremberg de 1561*. Hans Glaser, 1566[110]

[108] http://es.wikipedia.org/wiki/Fen%C3%B3meno_celeste_en_N%C3%BAremberg_de_1561 (Data de consulta: 22 de desembre de 2013).

[109] http://es.wikipedia.org/wiki/Fen%C3%B3meno_celeste_en_Basilea_de_1566 (Data de consulta: 22 de desembre de 2013).

[110] http://es.wikipedia.org/wiki/Objeto_volador_no_identificado (Data de consulta: 2 de gener de 2013).

Deixant de banda els ovnis antics, ens hem de situar al segle XX, quan Kenneth Arnold (1915 – 1984), empresari nord-americà aficionat a volar, va veure, el 24 de juny de 1947, cap a les tres de la tarda, nou objectes en formació, inusuals, molt brillants, plans, similars a un ala delta, que volaven amb una gran velocitat sobre Mount Rainier (Washington, EEUU). Arnold els va anomenar «plats voladors rebotant sobre l'aigua». D'aquí va sorgir el nom de 'plats voladors' o 'platillos voladores' (en castellà). A partir d'aquell dia, les Forces Aèries dels Estats Units (USAF) van proposar per a aquells objectes volants el nom d'ovnis. A més a més, el fenomen Ovni es va començar a difondre massivament pels mitjans de comunicació.

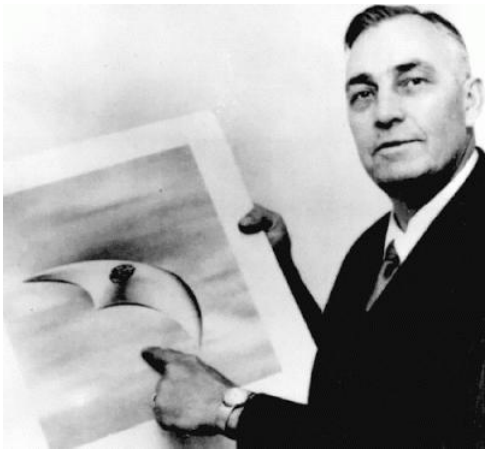

Imatge 92: Kenneth Arnold mostra una foto de l'Ovni que va veure. *Kenneth Arnold posando junto a un dibuho del supuesto Ovni que observó*. TAIRA, P.[111]

2.4.3. OVNIS A LA VISTA DURANT LA GUERRA FREDA

La Guerra Freda va significar una cursa desenfrenada espacial i armamentística per parts de les dues superpotències enemigues: els EUA i l'URSS. Per això molta gent, en plena Guerra Freda, creia que els ovnis eren objectes o armes de les potències enemigues. A més a més, en temps de la Segona Guerra Mundial, l'Alemanya d'Adolf Hitler ja disposava d'avions de caça potents que els aliats no van poder esbrinar de què es tractava.

[111] http://expedienteoculto.blogspot.com.es/2012/06/el-ovni-de-kenneth-arnold-fue-un-avion.html (Data de consulta: 2 de gener de 2014).

L'any 1967, Ted Bloecher, un jove investigador, va publicar uns estudis que havia realitzat sobre el fenomen Ovni. Entre el 15 de juny i el 15 de juliol d'aquell any, als Estats Units es van produir unes 853 observacions, sobretot durant el dia, que freqüentaven els estats de Califòrnia i de Washington. A més a més, durant aquelles dates es van registrar 600 casos més a la resta del món.

2.4.4. EVOLUCIÓ DEL FENOMEN OVNI

El fenomen Ovni ha tingut daltabaixos. El més espectacular va tenir lloc als anys vuitanta, coincidint amb el final de la Guerra Freda. Quan ja feia quaranta anys que va començar l'onada, el fenomen va entrar en decadència. No obstant, a partir de 1987 la llegenda va tornar a néixer de manera extraordinària, especialment als EUA. En aquell moment fins i tot es parlava d'abduccions i de "visites de dormitori[112]". A partir de la tardor de 1989, any en què va caure el mur de Berlín, tota Europa va ser víctima de visites extraterrestres, sobretot en el cas de Bèlgica. Cinc anys després, el 1994, l'onada Ovni torna a ser mundial i a partir del 23 de novembre de 1995 arriba al punt culminant, fins al 1996. Però ja arribant a final de segle, el fenomen Ovni experimenta un daltabaix notable, perquè els mitjans de comunicació lleven importància al tema.

2.4.5. EXEMPLES DEL FENOMEN OVNI

El fenomen ovni ha estat internacional i ha estat especialment intens al continent europeu i americà, on persones de carn i ossos han estat testimonis de l'aparició d'un ovni o d'un extraterrestre.

En aquest apartat, doncs, deixaré constància d'alguns dels millors casos de la història d'aparicions paranormals, dividits per continents.

[112] Hi ha testimonis que afirmen que, mentre dormien, van ser raptats a la seva habitació per extraterrestres, que els van portar fins a la nau extraterrestres per a examinar-los. També afirmen que no es poden moure i que són aixecats fins a la nau sense la intervenció de cap agent físic conegut.

Amèrica del Nord

El 7 de gener de 1948, a la Base Aèria de Fort Knox, Kentucky (EEUU), un pilot, heroi en la Segona Guerra Mundial, va ser la primera víctima dels "plats voladors". Cap al migdia d'aquell any, milers de persones van observar un immens objecte que sobrevolava l'estat. El pilot es va dirigir cap a l'ovni i va morir en la persecució.

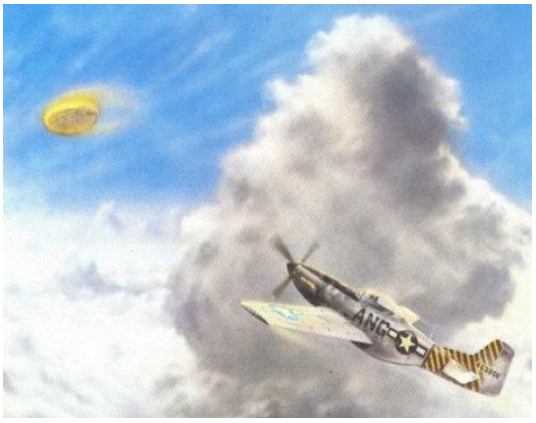

Imatge 93: Ovni emetent una llum de color groc, vist pel pilot. *Recreación de las maniobras del Capitán Thomas Mantell*. Anònim[113]

[113] http://www.soloseneluniverso.com.ar/Caso_Thomas_Mantell.html (Data de consulta: 2 de gener de 2013).

Amèrica del Sud

Una altra víctima va ser Arcesio Bermúdez, a Anolaima (Colòmbia), el 4 de juliol de 1969. Arcesio va morir després de trobar-se amb un ovni i un dels seus tripulants, com a conseqüència d'una potentíssima emissió de rajos gamma. És un dels capítols més dramàtics i millor documentats de la història de la ufologia.

Espanya

L'11 de novembre de 1979, a Manises (València), es va produir un fenomen mundialment conegut com «Incident de Manises». Un pilot d'un *Supercaravelle* de la companyia TAE va decidir suspendre un vol a l'aeroport de Manises (València), després que els radars militars haguessin detectat dues llums roges que els perseguien. L'objecte també va observar-se des de terra i durant més d'una hora a la base Aèria de Los Llanos (Albacete).

Diario de Mallorca/16 Noviembre 1979

A las dos y media de la madrugada del domingo, en el "Puig d'es Comte"

Un mecánico de Sóller fotografió el "ovni"

Imatge 94: Notícia publicada al Diari de Mallorca el 16 de novembre de 1979, informant sobre l'albirament d'un Ovni. Es pot observar un artefacte circular esblanqueït a la fotografia que representa l'hipotètic Ovni.[114]

Papua Nova Guinea

Del 26 al 28 de juny de 1959, a Papua (Nova Guinea), els ovnis van fer tres visites a un missioner, William Bruce Gill, que estava en un campament de cooperació el 26 de juny cap a les 18:45 hores, juntament amb 37 persones. De sobte, va observar un objecte brillant que descendia damunt de la missió. Segons el que va explicar el reverend Gill, era un objecte circular, amb una base ampla de la qual sortien quatre "potes" i de vegades emetia una faç de llum blava que enfocava el cel. A la cúpula d'aquell enigmàtic objecte van aparèixer quatre "homes", que hi van romandre durant 15 minuts.

[114] http://franrecio.com/ufologia/incidente_ovni_manises.html (Data de consulta: 25 de desembre de 2013).

Teheran

A Teheran (Iran), el 19 de setembre de 1976, cap a les 12.30 hores, diversos ciutadans iranians van observar sobre l'àrea de Shemiran un estranys objectes en el cel que alguns van descriure com ocells i altres com helicòpters. Una hora després, un *F-4* Phantom de la base aèria de Shahrokhi va enlairar-se cap al nord de la capital iraniana per a intentar veure l'artefacte. Però quan l'avió es va aproximar, els instruments i les comunicacions li van fallar, de manera que l'avió va haver de tornar a la seva base.

Un altre caça va intentar aproximar-se al misteriós objecte, al qual en un informe de la CIA se'l descriu com un artefacte que emetia llums molt brillants de diversos colors: roig, verd, blau i taronja.

Imatge 95: Ovni que emetia llums multicolor observat a Teheran el 1976. *Teheran UFO incident Dog Fight Evidence*. Anònim[115]

[115] http://www.impactoovni.com/2011/09/el-incidente-ovni-de-teheran-iran-de.html (Data de consulta: 2 de gener de 2014).

Melbourne

A Melbourne (Austràlia), el 21 d'octubre de 1978, un pilot de 20 anys, Frederick Valentich, pilotava una avioneta *Cessna* a primera hora de la nit en el moment que informava al Servei Aeri de Melbourne l'observació d'un estrany objecte amb quatre llums que sobrevolava a gran velocitat la seva avioneta.

Pocs minuts després, el motor de l'avioneta va començar a fallar. L'ovni continuava sobrevolant l'avioneta de Frederick, el qual estava convençut que no era una aeronau. Després es va perdre la comunicació. Van estar quatre dies buscant l'avioneta i a Valentich, però no es van trobar.

2.4.6. LUÍS JOSÉ GRÍFOL, UN HOME SINGULAR

El 29 d'agost de 1983 es va publicar un reportatge al diari *El País* que es titula *Los contactos ovnis de Luís José Grífol*, on s'explica la vida de José Luís Grífol i la seva gran afició.

Lluís Josep Grífol Gutiérrez és professor mercantil i diplomat en comerç exterior i informàtica. És aficionat a observar el cel nocturn i li agraden els temes relacionats amb el misteri, especialment la ufologia.

El 1977 Grífol va tenir una sensació estranya mentre intentava conciliar el son: va començar a sentir un formigueig per tot el cos. Llavors, va decidir sortir al balcó i va veure unes llums misterioses que van desaparèixer ràpidament per l'horitzó. Pocs dies després es

va tornar a manifestar aquella sensació de formigueig i va tornar a veure aquelles llums. Grífol va establir una relació entre aquesta sensació i les llums albirades en el cel.

A partir de 1977 va començar a tenir premonicions, visions i contactes telepàtics i físics amb extraterrestres: *"tenia somnis en els quals s'anunciava quan i on tendiren lloc aquestes aparicions, que sempre van ser confirmades per la premsa"*.

A partir d'aquell dia, Grífol va sentir una especial atracció per la muntanya de Montserrat, on va tenir contactes amb ovnis. Grífol té la certesa que els ovnis són inofensius i, simplement, són àngels que ens envolten i ens protegeixen, i són *"els nostres immediats superiors"*. Són energies que es poden materialitzar en qualsevol cosa, mostren una gran seguritat a l'hora de parlar i parlen en tots els idiomes. Segons ell, encara que no siguem conscients, podem estar mantenint contactes extraterrestres.

Grífol també creu que *la humanidad no ha producido genios, sino que éstos han sido personas directamente inspiradas por los extraterrestres. "Los llamados genios no son más que mediums de los seres superiores. Einstein ya dijo que «los platillos voladores existen». El pueblo que los tripula está integrado por seres humanos emigrados de la Tierra hace 20.000 años"*.

Finalment, afegeix que *"pronto vamos a tener la oportunidad de presenciar un importante incremento de la aparición de ovnis"*, ja que, segons Grífol, els ovnis ens volen advertir que *"estem a punt de provocar una catàstrofe nuclear i ells faran tot el possible per impedir-ho"*, però els humans som els que hem d'actuar primerament.[116]

[116] http://elpais.com/diario/1983/08/29/ultima/430956006_850215.html (Data de consulta: 22 de desembre de 2013).

Imatge 96: Fotografia de Luís José Grífol a l'obscuritat, durant un dia 11 qualsevol. KERIZ, A.[117]

2.4.7. CAN MASSANA

Ja fa 31 anys, d'ençà que Grífol va començar a fer xerrades, que la muntanya de Montserrat està inclosa dins de la història de la ufologia.

Curiosament, la data que Grífol va assenyalar per a l'observació d'ovnis va ser el dia 11 de cada mes a les onze de la nit a Can Massana, una esplanada que hi ha a prop d'una masia de nom homònim, a la Carretera de Montserrat. Els qui hi van a veure ovnis l'anomenen *l'Esplanada dels Albiraments*. El 13 d'agost de 1980 s'hi va fer la primera reunió.

[117] http://www.vice.com/es/read/fui-a-cazar-ovnis-en-montserrat (Data de consulta: 2 de gener de 2014).

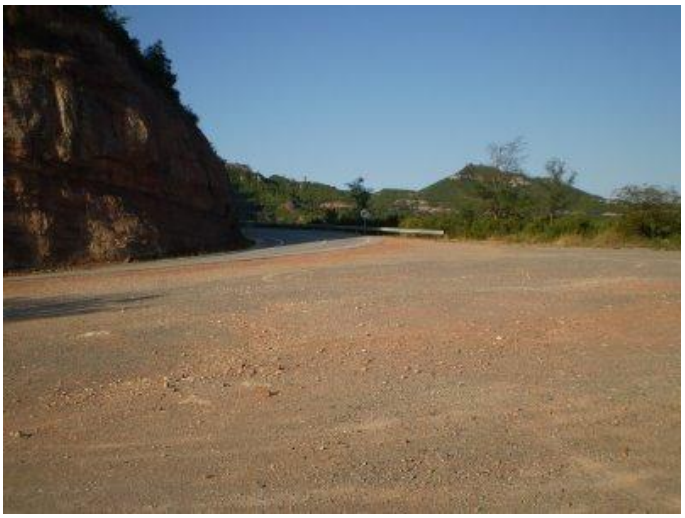

Imatge 97: "L'Esplanada dels Albiraments" Ovni. *Explanada de los avistamientos de los ONCES en Montserrat*. TATJÉ, M. L.[118]

A la muntanya es reuneix desenes i fins i tot centenars de persones de tota classe: periodistes, investigadors, aficionats, curiosos... Però els contactes són millors quan ell està tot sol o amb un grup reduït de persones, i no pas amb molta gent, sobretot si n'hi ha que pretenen burlar-se'n o menysprear-lo.

En les seves reunions, primer sol fer una xerrada, sobretot als que hi van per primera vegada, i explica les experiències personals i els casos del fenomen Ovni. I és que Grífol no només és un esotèric, sinó que és una persona honrada, que realitza les xerrades sense cap ànim de lucre, a diferència d'altres ufòlegs que, en general, es beneficien amb diners.

Grífol distingeix dos tipus de fenòmens: per una banda, un fenomen físic, les suposades naus espacials, que ell anomena 'supermàquines' i, per una altra banda, aquelles llums que va veure per primera vegada l'estiu de 1977. Segons Grífol, aquestes llums intenten donar una resposta a les preguntes que ell i tots el que l'acompanyen formulen en veu alta. Alguns creuen que només són meteorits; altres creuen que és més que això, ja que aquests cossos adopten moltes formes (per exemple, es converteixen en fletxes).

[118] http://manueluisonces.blogspot.com.es/2008_08_01_archive.html (Data de consulta: 2 de gener de 2014).

2.4.8. ENTREVISTA AL SENYOR GRÍFOL

He tingut la sort de trobar blocs a Internet on hi ha una entrevista feta a Grífol. A continuació reproduiré les preguntes i les respostes més rellevants:

1) Per què Montserrat? Per què els dies 11?

Va elegir Montserrat, un lloc elevat, solitari i proper a ell, perquè creia que era la muntanya que reunia les condicions idònies per veure els ovnis que s'havien manifestat en els seus somnis i premonicions. Sobretot diu que va elegir Montserrat perquè poc després de néixer, el 1944, va anar en romeria fins a la muntanya.

Grífol va elegir el dia 11 per diversos motius. En primer lloc, perquè l'11 de novembre del 1979 i 1980 va tenir lloc una doble manifestació ovni: la primera a Manises (València), que ja havia explicat en els exemples del fenomen Ovni, i l'any següent cinc ovnis van perseguir cinc avions en territori català, balear i aragonès. Curiosament, aquests fets coincideixen amb la firma de l'armistici de la Primera Guerra Mundial (11 de novembre del 1918). Grífol va creure que per a no perdre el contacte amb "Ells", nom amb què anomena els ovnis, havia d'anar-hi en una data concreta i que sigui difícil d'oblidar pels apassionats de la ufologia: el dia 11 de cada mes a les 11 de la nit.

Ara bé, no és necessari anar només els dies 11, ja que els ovnis es poden veure en qualsevol moment.

2) De totes les experiències amb ells, quines t'han impactat o sorprès més?

Creu que la més impactant és la manifestació ovni de l'11 de novembre del 2007, que va ser televisada al programa de TV1 (la Televisió Estatal) *España Directo*. Amb les seves maniobres, aquell ovni va dibuixar el nombre 11 al cel. Després van gravar-lo perseguint amb zig-zag a un avió.

3) Després de més de 30 anys intentant demostrar l'existència d'ovnis, com et sents i que creus que queda pendent per a fer?

Se sent molt satisfet, especialment per haver conegut tantes persones. Grífol està convençut que els extraterrestres d'avui en dia són manifestacions dels antics déus pagans i d'àngels bíblics, és a dir, éssers d'altres dimensions que han forjat les religioses del món, i no fan servir cap intermediari, sinó que ells mateixos estableixen un contacte directe amb les persones. Segons Grífol, 'Ells' són els que decidiran que falta per fer.

'Ells', els Extraterrestres en majúscula, ja que segons Grífol mereixen un respecte, coneixen on estan els nostres difunts i estableixen un camí al 'més enllà'. La gent que realment creu en els ovnis mira al cel perquè estan cansats de les vanitats, de les coses materials, i volen sentir-se plens d'una transcendència espiritual.

4) Com són 'Ells'? Com és la seva tecnologia? Què els impulsa a venir a la Terra i com ho fan?

Grífol afirma que són energies pures o àngels. Els ovnis fan servir una tecnologia intergalàctica, d'una altra dimensió: la *magneto-hidrodinàmica*. Afegeix que es poden materialitzar i *desmaterialitzar*, i quan es materialitzen poden adoptar la nostra aparença. Fins i tot els pots tenir al costat i no saber-ho.

5) Per què no hi ha proves científiques de la seva existència?

Ell diu que sí que n'hi ha, justificant que cada dues hores s'enregistra un Ovni als radars terrestres. Explica que li van ensenyar les llibretes del Control Aeri de l'Aeroport de Barcelona, en les quals apareix la paraula 'Ovni' moltes vegades.

6) Coneix altres muntanyes al món similars a Montserrat? Quina funció tenen?

Sí, la muntanya de Hessdalen, a Noruega. Creu que tenen una gran força tel·lúrica de la qual emana una potent energia.

7) Com s'ha d'estar preparat per a veure'ls?

Segons Grífol, hem de ser bons i ens hem d'allunyar dels desitjos materials. També hem de tenir un equilibri interior, sense témer per res ni per ningú. Mereixerem establir un contacte amb 'Ells' segons el nostre coneixement o bagatge espiritual.

8) Hi ha moltes històries misterioses sobre Montserrat i una d'elles apunta que s'hi troba el Sant Greal? Què n'opina? Què és per a vostè el Sant Greal?

Grífol afirma que pot ser una cosa material (un objecte), una cosa immaterial (un símbol) o les dues coses a la vegada. Afegeix que 'Ells' saben que el Sant Greal està a Montserrat i que Montserrat només la poden veure els iniciats en temes esotèrics i ocultistes, com és el cas de Heinrich Himmler que, segons Grífol, precisament va anar a Montserrat amb l'esperança que ell, un iniciat i reencarnat en la divinitat, podria trobar el Sant Greal.[119]

2.4.9. ONADA OVNI A MONTSERRAT

11 de novembre de 2007

Es van observar dos objectes volant enmig de dos avions. Al programa *España Directo*, de TV1, la Televisió Estatal, van emetre un programa especial on es va gravar aquest fenomen.

[119] http://www.enlabusquedaradio.com/2013/06/entrevista-luis-jose-grifol.html (Data de consulta: 24 de desembre de 2013).

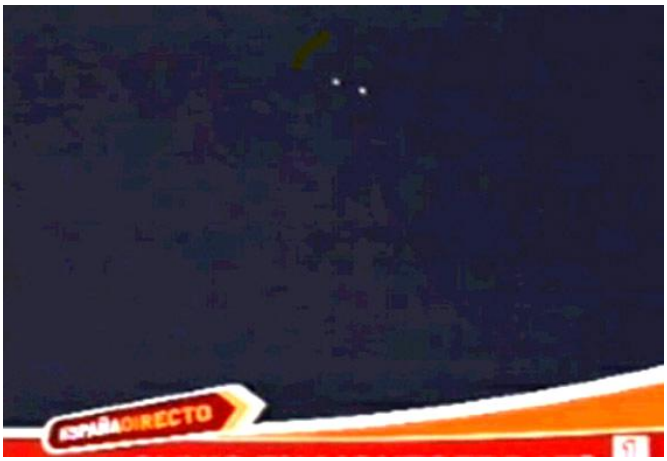

Imatge 98: A la fotografia s'observen dos punts lluminosos al cel. *El día 11-11-2007 las cámaras de televisión española, programa "España Directo" fueron testigos de un enigmático avistamiento*. Reporters TV1[120]

11 de juny de 2008

Les càmeres de *Telecinco* van gravar tres artefactes lluminosos fent maniobres "impossibles" al cel. Cap a les 12:30 de la nit va aparèixer una altra feix de llum que va desaparèixer a l'instant. Ja no es van veure més ovnis durant la resta del 2008.

[120] http://franrecio.com/ufologia/dia_11_ovnis_montserrat.html (Data de consulta: 2 de gener de 2014).

Imatge 60: S'observen tres artefactes lluminosos al cel i s'emet al programa d'*Ana Rosa*. *Grabación de los reporteros de TV5*. Reporters TV1[121]

11 de setembre de 2009

Un dimecres, coincidint amb la Diada de Catalunya, es van veure traçats lluminosos d'una gran magnitud que anaven en totes les direccions: de nord a sud i d'est a oest.

[121] http://franrecio.com/dias_11_montserrat/11_6_2008_las_camaras_de_tv5_captan_tres_esferas_luminosas_sobre_montserrat.html (Data de consulta: 2 de gener de 2014).

11 d'abril de 2011

Aquell dia, a les 12:15 hores, aproximadament, es va aparèixer un objecte esfèric gegantí, com si fos una estrella fugaç, de color metàl·lic; va sortir veloçment de la muntanya, més o menys des d'on està el monestir, seguint una direcció rectilínia ascendent, deixant una estela de fum similar a la que deixen els avions.

11 de juliol de 2012

Al capvespre, un ovni platejat i refulgent, d'aspecte metàl·lic, va sobrevolar l'Abadia de Montserrat. Va descendir a la seva dreta, concretament a la capella de San Miquel. Poc després va desaparèixer dins d'un núvol, damunt de Monistrol. També van veure que una potent llum circular de color blanc es dirigia cap al nord-oest, darrere d'un avió. Després, aquell artefacte es va dirigir cap al nord i va emetre potents descàrregues.

11 d'agost de 2012

Van veure una llum potent que anava des de l'oest fins a Can Maçana i després feia el recorregut invers, és a dir, des de Can Maçana fins a l'oest, amagant-se darrere de la muntanya. Aquella nit es van veure uns nou ovnis.

Imatge 99: Nou ovnis travessant el cel en totes direccions. GRÍFOL, J. L.[122]

11 de setembre del 2012

Des de feia una hora que estaven allí, ningú havia vist encara cap llum al cel. Una noia jove, al final de la reunió, va se l'única que va veure una feix de llum blava i blanca sobrevolant la muntanya, a la seva esquerra. Van veure un total de sis ovnis en una hora i deu minuts.

[122] http://franrecio.com/dias_11_montserrat/11_agosto_2012_montserrat.html (Data de consulta: 7 de gener de 2014).

Imatge 100: Al cel hi ha fins a 6 traçats lluminosos que es dirigeixen majoritàriament cap a la muntanya de Montserrat. GRÍFOL, L. J.[123]

11 de juny de 2013

Es van observar un seguit d'ovnis que es desplaçaven, com de costum, en diverses direccions, fins i tot oposades. Tots estaven convençuts que no es tractava d'avions ni de satèl·lits artificials, ja que aquests artefactes sempre segueixen una direcció concreta. Però per a corroborar-ho definitivament, aquella nit Grífol va proposar a tots els que estaven allí presents de demanar mentalment a "Ells" que incrementessin la intensitat de la llum que desprenien. I, efectivament, "Ells" van començar a augmentar la seva llum, que era d'un color platejat, durant gairebé tres segons.

[123] http://www.dogmacero.org/montserrat-enclave-ovni-crnica-del-11092012-2/ (Data de consulta: 25 de desembre de 2013).

Imatge 61: Tres feixos de llum es dirigeixen en diferents direccions en línia descendent, cap a la muntanya montserratina. GRÍFOL, L. J.[124]

11 d'octubre de 2013

Un divendres es tornava a repetir el fenomen: una llum blanca es dirigia de la muntanya de Montserrat fins a Manresa, al nord. Aquella feix de llum va realitzar daltabaixos similars a una serra, els quals ens recorda a l'etimologia de Montserrat ('Mont serrat').

[124] http://franrecio.com/dias_11_montserrat/11_junio_2013_montserrat.html (Data de consulta: 3 de gener de 2014).

2.4.10. SABIES QUE...?

1) Normalment els ovnis se solen observar en llocs clau o especials, on hi ha conflictes i, per tant, on regna la pau i la justícia.

2) Fins i tot a les reunions hi van els més petits i gent d'una edat avançada.

3) Cadascú té una opinió: alguns creuen que són extraterrestres, altres creuen que són aparicions marianes, altres creuen que és una farsa...

4) El més curiós és que de tantes persones que hi ha reunides, només són capaços de veure els vnis molt poques, de les quals no els veuen de forma total, sinó parcial.

5) Segons Grífol, una prova contundent que realment existeixen ovnis és el fet que molts governs ho amaguen perquè tenen por que s'estengui el pànic.

6) Molts dels ovnis s'observen quan es plantegen temes transcendents. Per exemple, quan es parla de l'amenaça de les armes de destrucció massiva, dels conflictes nuclears o de l'excés del materialisme. A continuació mostro un exemple extret d'un bloc:

Primer avistamiento: Un trazo luminoso. Hora: 12:00 (confirmación de la peligrosidad y amenaza de las armas de destrucción masiva).

Segundo avistamiento: Otro trazo luminoso es visto surcar los cielos de Montserrat. Hora: 12:08 (confirmación de que en ocasiones los avistamientos son advertencias a los gobernantes sobre un posible conflicto nuclear).

Tercer avistamiento: Un tercer trazo luminoso surca los cielos de Montserrat. Hora: 12:20 (como confirmación ante el exceso de celo por lo material).[125]

[125] http://franrecio.com/ufologia/montserrat_11_4_anos_de_cronica.html (Data de consulta: 25 de desembre de 2013).

7) Hi ha persones que tenen contactes telepàtics amb "Ells" i s'anomenen 'iniciats'.

8) Els ovnis es manifesten igual que els àngels, però volen que els anomenéssim extraterrestres, éssers d'una altra dimensió o energies pures.

9) Grífol creu que 'Ells', també anomenats 'Els de Dalt', són responsables de les aparicions marines: els successos de Lourdes van començar, curiosament, l'11 de febrer de 1858, un dia 11. Creu que l'aparició de la Moreneta és, en realitat, una aparició Ovni.

2.4.11. CONCLUSIONS I HIPÒTESIS

En conclusió, Grífol creu que per a unir-nos amb els extraterrestres, que ell considera déus, només hem d'emprendre una via ascètica: hem de ser bons i no ens hem de preocupar per les coses materials i, així, aconseguirem la pau espiritual. Crec que Grífol ha volgut crear una religió nova, una religió paral·lela i alternativa a totes les altres. Però no es pot tractar d'una religió perquè el tema ovni és totalment pagà, si no profà, sinó que és una filosofia de vida que intenta buscar una mena de resposta en el cosmos, que regna enmig del caos de la societat actual.

Per una banda, la majoria d'albiraments sempre es produeixen de la mateixa manera: llums que fan moviments ràpids, traçats lumínics que desapareixen ràpidament i es mouen en totes les direccions... Aquestes llums també presenten un patró de característiques similars: són llums potents de color blanc o blau, els ovnis són artefactes esfèrics, de vegades semblen estrelles fugaces, són d'un color metàl·lic, solen deixar una estela de fum, com la que deixen els avions, i formen figures peculiars al cel (de fletxa o de serra, per exemple). A més a més, les llums sempre solen aparèixer quan es parla d'algun tema de gran transcendència relacionat, per exemple, amb les guerres, un tema pel qual s'interessen els ovnis.

Per una altra banda, el més curiós és que dels centenars de persones que es reuneixen a Can Massana, només unes quantes puguin veure els ovnis.

3. ANÀLISI D'ENQUESTES

En la segona part del meu treball de recerca compararé les dades extretes de les enquestes realitzades a tres pobles (Monistrol de Montserrat, el Bruc i Collbató) del Parc Natural de la muntanya de Montserrat, els 5 de juliol i el 13 de setembre de 2013.

Aquestes enquestes em són útils per a conèixer quin concepte tenen els vilatans de Montserrat i per a saber si posseeixen molts de coneixement literaris i històrics, a més de saber si són escèptics o no en el tema dels ovnis. Un cop tingui els resultats analitzats, intentaré determinar, tot i que amb no massa precisió, pel poc nombre d'enquestes realitzades (un total de 58), si es tracta d'un poble amb coneixements sòlids sobre la muntanya que l'envolta o si bé resten al marge d'aquest poder atractiu.

A l'hora de fer les enquestes m'he basat en el poble i en l'edat, aquesta última només en algunes preguntes, i considero que no és necessari fer distincions de sexe i de professió, ja que són inapreciables. Ara bé, la professió em serà útil, però només en casos puntuals.

A més de fer enquestes, també volia fer una entrevista al pare abat de Montserrat, el senyor Josep Maria Soler i, malgrat les meves insistències, no va ser possible fer-li-ho.

3.1. MONISTROL DE MONTSERRAT

En primer lloc, exposaré els resultats de Monistrol de Montserrat, on vaig realitzar 14 enquestes. Abans, però, cal aclarir que no totes les persones eren nascudes a Monistrol, sinó que n'hi havia que eren d'altres llocs d'Espanya o d'algun poble proper a Monistrol:

A la primera pregunta, essencialment subjectiva, preguntava pel concepte de Montserrat. Molts van contestar que és una muntanya, altres van dir que és la seva casa, altres van respondre que és un símbol d'identitat catalana, altres deien que és un lloc de pregària... Només una persona es va atrevir a dir que no és "res", ja que tot el capital es concentra en els serveis que la muntanya ofereix, mentre que als establiments del poble hi ha molt poca feina.

A més a més, també vaig preguntar què els inspirava: cinc persones em van contestar que els inspirava tranquil·litat, dos persones em van contestar que els inspirava pau i llibertat, i altres em van respondre que els inspirava força, ganes de fer esport, ganes de pregar i els despertava un sentiment d'unió catalanista. Com he comentat abans, només hi va haver una única persona que tenia una concepció negativa de la muntanya pel fet que tenia una botiga (en aquest cas he de fer referència a la seva professió per entendre el seu punt de vista) en la qual no tenia massa negoci i, per tant, no li inspirava res agradable.

L'altra pregunta era si havien pujat mai a la muntanya i, lògicament, tots em van dir que sí. A mesura que anava fent aquesta pregunta em vaig adonar que es tractava d'una pregunta retòrica, però jo vaig decidir formular-la sempre per si es donava un cas remot d'algú que no hi havia pujat.

A la segona pregunta demanava que expliquessin alguna anècdota o llegenda que coneguessin sobre Montserrat. Onze persones n'esmenten alguna, de les quals cal destacar la del Timbaler del Bruc, la de la Moreneta, la del Sant Greal, la de la Roca Foradada, la del llac subterrani i la dels ovnis. Ara bé, cap dels enquestats la va explicar i, si ho va fer, amb detalls mínims. Una de les persones enquestades fa referència a un anècdota referent a la seva filla que, quan tenia sis anys, va córrer durant una hora i escaig des de Sant Jeroni fins Sant Joan. Una altra persona de l'accident que el tren cremallera va tenir el 1957. I una altra fa referència a la pèrdua d'uns caminants per les entranyes de la muntanya. Només quatre persones em van donar una resposta negativa, d'entre les quals cal destacar, per la seva edat, dues de 87 i 89 anys, i les altres d'entre 50 i 60 anys.

La tercera pregunta era si coneixien alguna obra de la literatura popular que s'hagi inspirat en Montserrat i que l'esmentessin. La majoria (10 persones) no coneixia cap obra i 4 persones sí, una de les quals fa referència a les obres verdaguerianes. En aquesta pregunta no he donat importància a l'edat perquè no influïa en la resposta.

La quarta pregunta era més específica: volia saber si coneixien la llegenda de la Moreneta i que, a més a més, me l'expliquessin. Només tres persones no la coneixen, entre les quals hi ha les de 87 i 89 anys i una de 23 anys. Les altres onze persones la coneixen.

La cinquena pregunta era si havien sentit a parlar mai de visites d'ovnis a Montserrat i, en cas que la resposta fos afirmativa, que em diguessin quan es van aparèixer. Onze persones em van contestar afirmativament, de les quals cinc coincidien en el dia i mes: l'11 de cada mes. Altres respostes eren el 15 d'agost, el mes de setembre o entre el 20 i el 30 de cada mes.

La sisena pregunta està relacionada amb l'anterior, però és totalment subjectiva: els preguntava si creien en els ovnis o en els extraterrestres i que em justifiquessin per què. Set persones no hi creuen, tres hi creuen i quatre vacil·laven. Els que em van dir que no m'ho van justificar argumentant que no n'havien vist mai, i moltes vegades em recordaven la típica frase "si no ho veig no m'ho crec". També els vaig preguntar si n'havien vist mai algun, i que em diguessin el dia i el lloc. Només una persona em va dir quan i on l'havia vist ("fa anys, a Cap de Bou[126], vaig veure unes llums i una mena de *plats voladors* pel cel").

A la setena part, preguntava si sabien què és el Sant Greal i que, si ho sabien, em diguessin alguna obra que s'hagués inspirat en aquesta relíquia. Deu persones tenien una lleugera idea del que és: la majoria em van contestar que és una copa o calze. Tres persones em van contestar que no era un calze: una em va dir que era "alguna cosa d'un valor incalculable que posseïa l'Església i que aprecien els devots"; una altra em va contestar que és una "llegenda de bojos", que el Sant Greal "està a la muntanya" i que "ningú es posa d'acord per a saber on està realment"; i l'última em va respondre que és "un llibre de Montserrat que el van trobar dalt de la muntanya". Només quatre persones, dues de 65 anys i les altres de 87 i 89 anys, no sabien què és el Sant Greal. En aquest cas he fet referència a l'edat perquè és un factor que influeix, sobretot en les preguntes objectives. Per tant, les persones que tenen més de seixanta anys no saben el concepte del Greal perquè no han tingut oportunitat d'informar-s'hi o potser és un tema que no els interessa.

[126] És una urbanització de Monistrol.

Només dues persones coneixien alguna obra inspirada en el Sant Greal, d'entre les quals cal destacar les pel·lícules d'*Indiana Jones* i el *Codi Da Vinci*.

A la vuitena part preguntava si sabien qui va ser Himmler i que m'ho expliquessin. Nou persones van confondre Himmler amb Hitler per la similitud ortogràfica dels noms. Dues tenien uns 20 anys, les altres dues gairebé 90 anys, dues més en tenien 65, una altra 60, una 36 i l'altra 53. En aquest cas les que tenien un mínim de 60 anys i les que en tenien quasi 90, no van tenir l'oportunitat de formar-se sòlidament, per això no sabien qui va ser Himmler. Pel que fa a les de 20, sembla que tampoc van estudiar-ho o potser no se'n recorden. En les de 36 i 53 anys no crec que tingués res a veure la professió perquè moltes de les persones que sabien qui era Himmler no tenien cap carrera universitària o cap càrrec important. Per tant, em disposo a criticar el tòpic que diu que algú amb una carrera universitària, per exemple, té més coneixements. Les cinc restants sabien qui era (tots van dir, més o menys, que era la mà dreta de Himmler).

A la novena part preguntava si havien sentit a parlar mai de la visita de Himmler a Montserrat i, en cas que la resposta fos afirmativa, que, si ho sabien, em diguessin el dia, el mes i l'any. A més a més, els demanava que m'expliquessin alguna anècdota sobre la seva visita. Onze persones no n'havien sentit a parlar mai, d'entre les quals torno a destacar el grup de les que tenien un mínim de 60 anys, les de quasi 90, les de 20, la de 36 i dues d'uns 53 anys. Si sabem que Himmler va visitar Montserrat el 1939, les dues persones de gairebé 90 anys tenien entre 13 i 15 anys quan Himmler va venir, massa innocents per saber la seva arribada, quan Espanya estava intentant sobreviure a una cruent guerra civil que arribava a la seva fi. I potser les més joves, les de vint anys, són ara massa lluny d'aquell 1939 i, segurament, preocupades en altres assumptes, intentant deixar enrere una època tradicionalista. Les altres, les del grup dels seixanta, cinquanta i trenta anys no ho devien saber per temes més personals, i no crec que fos pel tema de l'educació. Les que em van contestar afirmativament van ser tres persones (una em va contestar que va venir cap als anys 40 i l'altra en temps de la Guerra Mundial), però no sabien cap anècdota de l'arribada de Himmler.

A la desena vaig preguntar si sabien qui és Luís José Grífol. Nou persones no sabien qui és. Les dues restants sabien qui era: ufòleg que fa reunions l'11 de cada mes.

Finalment, a la onzena part demanava que justifiquessin per què Montserrat és una muntanya màgica. Una altra pregunta, doncs, subjectiva, que va generar una gran diversitat d'opinions, d'entre les quals cal destacar algunes respostes que coincideixen: dues persones van contestar que quan fan un viatge llarg i estan cansades tenen una gran alegria en veure la muntanya, ja que saben que estan a casa; dues persones van dir que et proporciona tranquil·litat; tres persones van respondre que és un imant, una atracció per a molta gent; i per a dues persones és un símbol des que eren petites. Tres persones no mostren cap admiració per la muntanya, una de les quals és la botiguera que criticava Montserrat.

3.2. COLLBATÓ

La propera parada és Collbató, on vaig fer més enquestes la primera vegada que la segona. En total vaig realitzar 18 enquestes. També cal tenir en compte, igual que en el cas de Monistrol, que hi havia gent que no havia nascut allí, però hi vivia.

A la primera pregunta les respostes sempre són molt diverses: em van respondre que és "un patrimoni de Catalunya", que és "un lloc en el qual hi tinc estimació i és un símbol de misticisme i alegria", que és "un símbol des de petita", que és "un centre que sempre he vist"... Quatre persones coincideixen en la resposta: és "una muntanya". A dues persones no els inspira res.

A la segona pregunta, catorze persones van esmentar alguna llegenda o anècdota sobre Montserrat. Tres persones expliquen la llegenda del Mansuet i la del Timbaler del Bruc l'expliquen quatre persones amb pocs detalls. Quatre persones expliquen anècdotes i llegendes diferents: una explica que cap als anys vuitanta, Pau II va visitar Montserrat quan feia 25 anys que era Papa, i tothom va anar a veure'l. També explica que el 1994, algú va calar foc a la muntanya i van morir tres nois a les Coves del Salnitre, a Collbató; una altra persona fa referència a la llegenda de la Moreneta; una altra esmenta la llegenda de la Font

Seca... Tan sols quatre persones no expliquen cap llegenda ni anècdota i, aquest cop, ni l'edat ni la professió tenen res a veure.

A la tercera pregunta, onze persones no coneixien cap obra de la literatura popular que s'hagués inspirat en Montserrat. De les altres set, només quatre n'esmenten alguna: les obres de Verdaguer, com el *Virolai*; les obres de Joan Martí Cantó, que va escriure els *Cancioneros de Montserrat*; el conte infantil *Els quatre bandolers a Montserrat*; i l'última persona esmenta la llegenda del Mansuet).

A la quarta pregunta, onze persones coneixen la llegenda de la Moreneta i l'expliquen succintament: la immensa majoria diuen que va ser trobada per pastors i que, en realitat, no era negra per diverses raons: perquè es va cremar, perquè estava bruta i per la fum dels ciris o bé de cigarretes. Una de les onze persones va donar bastants de detalls cronològics: "Després de la mort de Jesucrist, Sant Lucas va fer una imatge de la Verge Maria i Sant Josep Pastor la va portar per Europa en el seu peregrinatge. Durant la invasió sarraïna, cap al 700 dC, el bisbe de Barcelona la va amagar en una cova, i temps després uns pastors de Monistrol o d'Olesa de Montserrat van veure unes llums que sortien de dintre de la cova: era la Mare de Déu". Quatre persones em van respondre afirmativament, però no la van explicar, i tres persones d'entre seixanta i vuitanta anys, no la coneixien. No crec que sigui rellevant l'edat, perquè d'entre les onze que van saber-la respondre, n'hi havia força d'edat avançada.

A la cinquena pregunta, tretze persones van contestar que han sentit a parlar de visites d'ovnis a la muntanya. Algunes coincideixen en què s'apareixen el dia 11 i altres van respondre diferent: una em va dir que a les tres o quatre del matí acampen en un lloc específic de la muntanya, una altra els va veure quan tenia 24 anys, una altra va dir que fa un any es van reunir per observar ovnis i una altra va dir que al Bruc uns joves van anar a veure el cel nocturn per contemplar els suposats "plats voladors"; quatre persones només em van respondre afirmativament, però no em van dir quan es van aparèixer a la muntanya. Cinc persones no havien sentit a parlar mai de visites extraterrestres.

A la sisena pregunta, el grau d'escepticisme seria absolut si no es donés el cas que tan sols una persona va dir que creia en els ovnis, ja que quan tenia uns vint anys va veure un ovni

al cel nocturn, quan es dirigia de Collbató a Barcelona. Les setze persones restants van contestar negativament, bona part de les quals argumenten que no hi creuen perquè mai abans n'han vist, mostrant, doncs, una actitud totalment empírica. Curiosament, tot i que una de les enquestades havia respost negativament, quan tenia 9 anys, coincidint amb el dia 11, va veure quatre focus al cel. Es dóna un últim cas d'una persona que va mostrar una actitud relativista, ja que va contestar que pot cabre la possibilitat que existeixin.

A la setena pregunta, onze persones sabien que és el Sant Greal. Sis persones van contestar que és un calze o una copa (algunes afegeixen més detalls: la copa amb la qual es combrega a l'església, es tracta del calze del Sant Sopar, és la copa de Terra Santa, és el calze de Jesucrist). Cinc persones van contestar de manera diferent: una persona va dir que es tracta d'una filosofia de vida, alguna cosa immaterial, i no pas un objecte com tradicionalment s'ha cregut; dues apunten que és la sang de crist; l'última diu que és la vida eterna, buscada pels cavallers de les croades. Les set persones restants no sabien què és el Sant Greal, tres de les quals tenien entre seixanta i noranta anys.

A més d'això, també preguntava si coneixien alguna obra que s'inspirés en el Sant Greal: set persones van anomenar alguna obra, d'entre les quals destaquen les pel·lícules d'*Indiana Jones* (com ara *Indiana Jones a la recerca de l'arca perduda*) i el *Codi Da Vinci*. Una d'aquestes esmenta que la capella de Rosslyn, que es troba a prop d'Edimburg (Escòcia), que apareix al *Codi Da Vinci* com una de les claus per trobar el Sant Greal. Una altra esmenta el *Parsifal* de Wagner.

A la vuitena pregunta, només cinc persones sabien qui era Himmler: la majoria coincideixen en què era el lloctinent de Hitler i una sola persona va contestar que era el buscador del Sant Greal a Montserrat. Les altres tretze no sabien qui era. En aquesta pregunta tampoc s'ha considerat l'edat ni la professió, tot i que sigui una pregunta més objectiva.

A la novena pregunta, cinc persones havien sentit parlar de la visita de Himmler a Montserrat, mentre que les altres tretze no. De les que havien respost afirmativament, quatre van contestar que va venir entre els anys trenta i quaranta del segle XX.

A la desena pregunta, setze persones de les divuit no sabien qui és Luís José Grífol. Les altres dos van contestar que és un ufòleg.

A l'onzena i última pregunta, les respostes, com sempre, són molt diverses: cinc persones creuen que és màgica pels aspectes religiosos (per la Moreneta, per les capelles i el convent, pels frares, per les misses). Les altres tretze aporten raons molt diverses: "perquè aporta moltes històries per les pèrdues i els accidents mortals que hi ha hagut", "perquè es mereix més respecte del que li donen"... Cinc de les tretze creuen que no és màgica "però sí que és molt bonica la seva naturalesa i, a més a més, és la primera muntanya en el món, tot i que n'hi ha una de molt semblant", "és sagrada perquè ho diu la gent, però jo sóc atea i no crec que ho sigui", "no crec que sigui sagrada"... En aquesta pregunta, tot i que és subjectiva, l'edat ha influenciat força en les respostes, perquè les cinc persones que creuen que no és màgica són les d'entre cinquanta i setanta-cinc anys, més escèptiques i incrèdules en aquest tema.

3.3. EL BRUC

L'última parada és El Bruc, on vaig poder 26 enquestes, el màxim nombre respecte als altres dos pobles. D'aquesta manera era més fàcil enquestar la gent, mentre que als altres dos pobles havíem d'anar casa per casa i no resultava tan còmode ni fàcil.

A la primera pregunta, vuit dels vint-i-sis van contestar que és una muntanya, sis van contestar que ho és tot i dos van respondre que és un parc natural. Les altres respostes són molt diverses: "és un lloc on es pot gaudir i passar l'estona", "és un lloc molt simbòlic", "és el que veig cada matí", "és una llegenda, creença o talismà"...

A vuit persones els inspira tranquil·litat, a quatre persones els inspira pau i a les altres moltes coses més: amor, divinitat, el sentiment de Catalunya, ganes de fer coses, harmonia, curiositat, família, naturalesa, benestar, vida, perseverança, paciència, elegància, confiança, llibertat, seguretat, passejar, fer excursions, fe... És obvi, doncs, que si tenen la muntanya al costat i la veuen tots els dies i, a més a més, els inspira coses tan bones i meravelloses, hi hagin pujat (i no tan sols una vegada, sinó que més d'una).

A la segona pregunta, les respostes estan equilibrades: tretze persones no coneixen cap llegenda ni esmenten cap anècdota. De les tretze restants, quatre esmenten la del Timbaler del Bruc, tres esmenten la de la Moreneta trobada i les altres n'expliquen de diferents: una explica la dels Pallers de Pedra; una altra em va explicar una anècdota: abans el monestir era un clan, una mena de secta amb normes molt rígides, tan estrictes que aquell que descobria els secrets que s'ocultaven dins i ho explicava a algú altre, desapareixia; altres esmenten la del Cavall Bernat, la de Fra Garí, la dels ovnis, que abans la muntanya era un volcà i que es va calar foc el 2008... De les persones que no sabien cap llegenda, la majoria eren d'una certa edat (les úniques quatre que tenien uns vuitanta anys i altres d'uns seixanta anys).

Dotze persones de vint-i-sis coneixen alguna obra de la literatura popular inspirada en la muntanya. Cinc d'aquestes esmenten l'obra de mossèn Cinto Verdaguer (el *Virolai*, per exemple), una altra persona esmenta l'obra de l'abat Muntades, una altra fa referència a enciclopèdies i a llibres sobre muntanyisme... Les altres catorze no coneixen cap obra.

A la quarta pregunta, disset persones coneixen la llegenda de la Moreneta, tot i que la majoria l'explica de manera molt breu, sempre contestant la típica resposta: va ser una Mare de Déu trobada per uns pastors a la Santa Cova. Altres afegeixen que en un principi no era negre, però els ciris van fer enfosquir la talla. Altres persones comenten versions diferents de les que consten en el meu treball. Per exemple, que "se li va aparèixer a una noia a la Santa Cova", que "uns soldats es van aturar quan la Verge era portada en processó i, llavors, ella també es va parar i li van construir una església", "va estar amagada en temps de guerra, a Can Jorba i Vinya Nova", "quan van trobar la Verge, li van fer construir una capella al segle XI". Les altres nou persones no la coneixen, ja que formaven part del grup de persones de vuitanta anys i algunes de cinquanta i seixanta i escaig.

A la cinquena pregunta, la majoria (dinou enquestats de vint-i-sis) han sentit a parlar alguna vegada de visites d'ovnis a la muntanya, d'entre les quals vuit coincideixen amb la resposta: s'apareixen l'11 de cada mes; altres contesten respostes diverses: "els dimecres a unes determinades zones", "cada dia i cada nit", "fa bastant de temps", "fa vint anys que ve gent a veure-ho", "des de petita ho he sentit ha dir", "vaig veure unes llums a Can

Maçana", "cada mes s'apareixen a Collbató", "es fan trobades els dimarts o els dimecres". Les altres set persones no coneixen el tema ufològic. L'edat torna a ser un factor important en el cas dels enquestats que tenen uns vuitanta anys.

A la sisena pregunta, set dels enquestats creuen en els ovnis per diferents motius: "perquè l'univers és infinit", "perquè no podem estar sols", "perquè sóc esotèric i, per tant, crec en els poders sobrenaturals", "perquè Grífol fa reunions". Les altres divuit persones no creuen en els ovnis, també per diverses raons: "perquè no hi ha evidències", "perquè no ho he vist i, per tant, no m'ho crec", "perquè és una bestiesa", "perquè és surrealista", "perquè no m'inspira creure-hi", "perquè sóc científica i escèptica". Només una es mostra escèptica, ja que no sap si existeixen o no.

Dels vint-i-sis enquestats, només tres persones han vist alguna cosa estranya al cel que podia ser un "Ovni": "Un dia, a les set del matí, vaig veure una cosa estranya al cel, que semblava un globus enorme i tenia foc baix. Va marxar de seguida. En realitat es tractava d'una nau nodrissa[127]".

A la setena pregunta, disset persones saben què és el Sant Greal: d'aquests, tretze sostenen que és el calze de la Santa Cena (alguns afegeixen més detalls, com ara "és el calze de la vida eterna", "els Templers el buscaven i el de san Juan de la Peña és el vertader", "es va trobar a l'Edat mitjana", "el calze es va perdre i diuen que estava a Montserrat") i els altres quatre fan definicions diferents: una diu que és una caixa que guarda els deu manaments i les altres tres creuen que és la Sang Real o la sang de Jesucrist; una va contestar que la volien els nazis i una altra va dir que els càtars segueixen els successors de Jesús i Maria Magdalena, que van tenir fills, mentre que la tradició sempre ho ha negat. Les altres nou persones no saben què és. En aquesta pregunta l'edat té bastant a veure, sobretot en les persones de vuitanta anys.

Sis persones citen les pel·lícules d'*Indiana Jones*. Altres sis esmenten el *Codi Da Vinci*. També cal destacar-ne d'altres que fins ara no havien citat, com ara la novel·la històrica *Peó de Rei*, de Pedro Jesús Fernández, *La cena secreta*, de Javier Sierra, les obres del cicle

[127] Nau que serveix per proveir de combustible a altres naus.

artúric i els cavallers de la Taula Rodona o bé el *Parsifal* wagnerià. Les catorze persones restants no coneixien cap obra.

A la vuitena pregunta, només nou persones sabien qui va ser Himmler, tot i que no em van donar massa detalls. En general, van contestar que era el lloctinent de Hitler i n'hi ha que van dir que va venir a Montserrat a buscar el Sant Greal. Les disset restants no ho sabien.

Curiosament a l'altra pregunta també són nou les persones que han sentit a parlar de la visita de Himmler a Montserrat (la majoria diuen que va venir cap als anys quaranta). Les altres disset, per tant, no n'havien sentit a parlar mai.

A la desena pregunta, vint-i-tres persones no saben qui és José Luís Grífol, mentre que les tres restants sí (l'ufòleg i empresari que fa les xerrades sobre ovnis l'11 de cada mes).

Finalment, excepte dues persones, les altres vint-i-quatre creuen que Montserrat és una muntanya màgica i fins i tot sagrada perquè "és una muntanya diferent i li han donat aquesta representació especial", "ho és per ella mateixa", "té alguna cosa especial i té molta energia: això la fa ser única", "et fa inspirar", "és el símbol de Catalunya, és emblemàtica i atreu molta gent", "té una reverència", "li tinc un afecte especial pel fet que és la nostra muntanya", "és com una mena de l'home del temps que em preveu el temps que farà pel color de la pedra", "és bonica"...

3.4. COMPARACIONS D'ENQUESTES

Aparentment, em semblava que els bruquetans i bruquetanes posseïen més coneixements generals de la muntanya, però després d'analitzar les dades es compleix el típic tòpic de "les aparences enganyen", almenys en algunes preguntes. Deixant de banda la primera, la sisena i l'última preguntes, que són completament subjectives, començaré amb la segona, en la qual un 78,57% dels monistrolencs van explicar alguna anècdota o llegenda, seguits d'un 77,80% per part dels collbatonins. Els bruquetans es posicionen a l'últim lloc de la fila en un 50% dels que sabien alguna llegenda o anècdota.

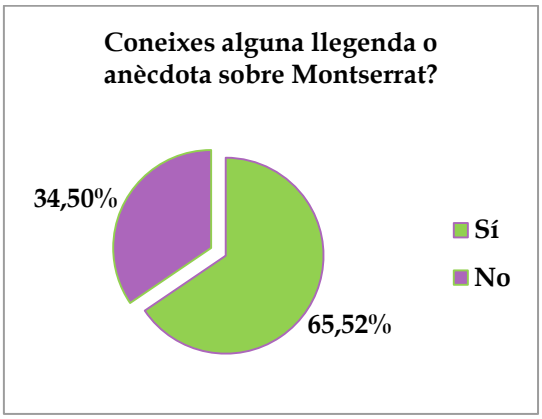

Gràfic 1: Una bona part de la població en coneix, però una part significativa no. Elaboració pròpia.

A la tercera pregunta, un 46,15% dels bruquetans coneixen alguna obra de la literatura popular inspirada en Montserrat, seguits d'un 38,90% dels collbatonins i d'un 28,57% dels monistrolencs.

Gràfic 2: Més de la meitat d'enquestats en coneixen, però hi ha una part important que no. Elaboració pròpia.

A la quarta pregunta, un 78,57% de monistrolencs coneixien la llegenda de la Moreneta; a continuació els segueixen els bruquetans, amb un 65,38% i els collbatonins amb un 61,11%.

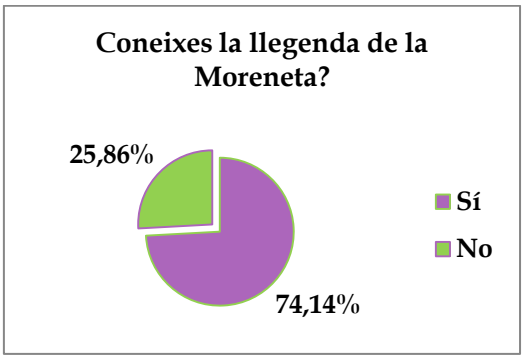

Gràfic 3: Molta gent coneix la llegenda, però significativament, gairebé un 26% no la sap. Elaboració pròpia.

A la cinquena pregunta, els monistrolencs encapçalen la llista amb un 78,57% de persones que han sentit a parlar de visites extraterrestres a la muntanya; els segueixen els bruquetans, amb un 73,08% i els collbatonins amb un 72,22%.

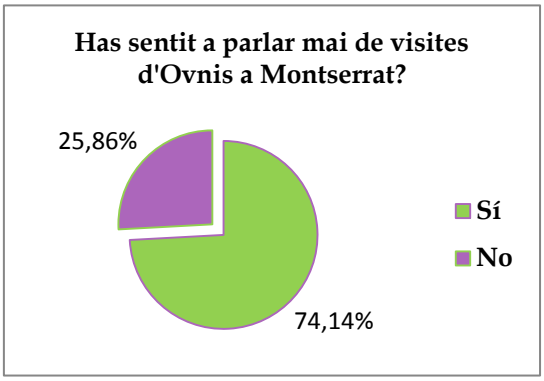

Gràfic 4: S'obtenen els mateixos resultats que a la pregunta anterior. La muntanya és gran, però els pobles petits, de manera que tothom ho acaba sabent, i encara més si el tema Ovni és internacional i controvertit. Elaboració pròpia.

Seguint el mateix tema, un 45,45% dels monistrolencs coincidia en què s'apareixen el dia onze de cada mes, seguits d'un 42,11% dels bruquetans i d'un 23,08% dels collbatonins.

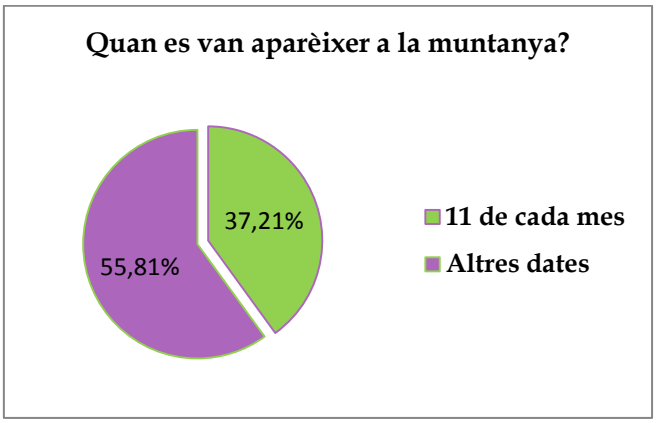

Gràfic 5: Una mica més de la meitat coincideixen en què s'apareixen l'11 de cada mes, però els altres apunten altres dates molt diverses. Elaboració pròpia.

Sembla ser que els més escèptics en el tema ufològic són els collbatonins, ja que un 88,88% dels enquestats no hi creu, seguits d'un 69,23% de bruquetans i un 50% dels monistrolencs, dels quals una part significativa, comparat amb els altres dos pobles, eren relativistes (un 28,57%).

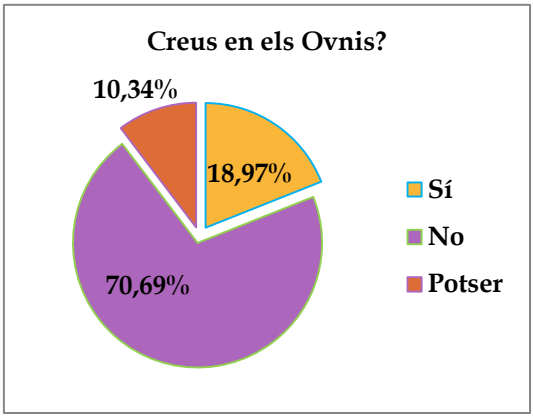

Gràfic 6: L'escepticisme de la població és més que evident, tot i que el 'Sí' és força significatiu. Els relativistes escassegen, però encara n'hi ha algun. Elaboració pròpia.

La pregunta que seguia aquesta era si n'havien vist mai algun, però gairebé ningú n'havia vist cap (els monistrolencs sumen un 33,33%, mentre que els bruquetans no arriben al 12% i els collbatonins no arriben al 6%.

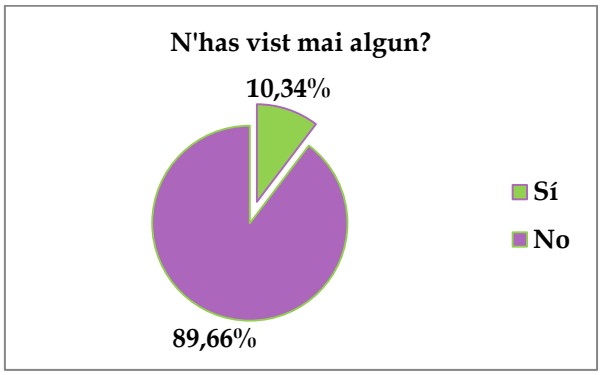

Gràfic 7: Gairebé un 90% no n'ha vist cap, una xifra considerable, i molts pocs són els esotèrics o receptibles amb el tema. Elaboració pròpia.

A la setena pregunta, un 71,43% dels monistrolencs sabien què és el Sant Greal; els segueixen els bruquetans amb un 65,38% i els collbatonins amb un 61,11%.

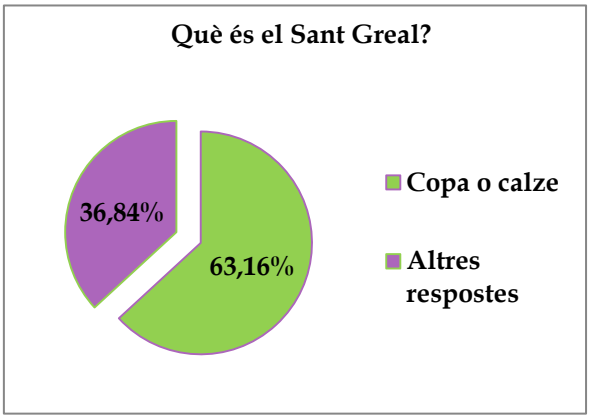

Gràfic 8: Hi ha força persones que creuen que és una copa, però n'hi ha que el conceben com un símbol, una filosofia, un llinatge o algun altre objecte. Elaboració pròpia.

Pel que fa al coneixement d'obres inspirades en el Sant Greal, encapçalen la llista els bruquetans amb un 46,15%, seguits dels collbatonins amb un 38,90% i dels monistrolencs amb un 14,29%.

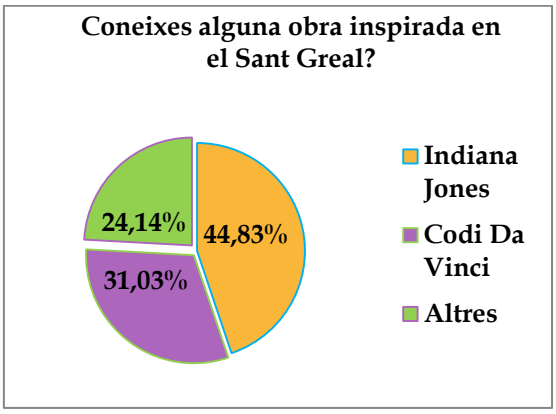

Gràfic 9: Força persones coneixen les pel·lícules d'*Indiana Jones*, tot i que la majoria esmenten llibres. Elaboració pròpia.

A la vuitena pregunta, 35,71% dels monistrolencs saben qui era Himmler, seguits d'un 34,62% dels bruquetans i d'un 27,8% dels collbatonins.

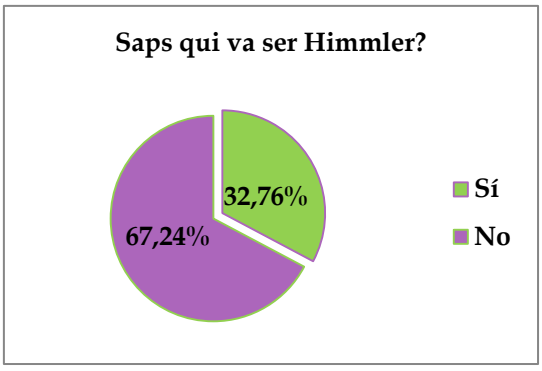

Gràfic 10: Una gran part no saben qui va ser Himmler, que van confondre innumerables vegades amb Hitler. Elaboració pròpia.

A la novena pregunta, un 34,62% dels bruquetans han sentit a parlar de la visita de Himmler a Montserrat; a continuació venen els collbatonins amb un 27,8% i els monistrolencs amb un 21,43%.

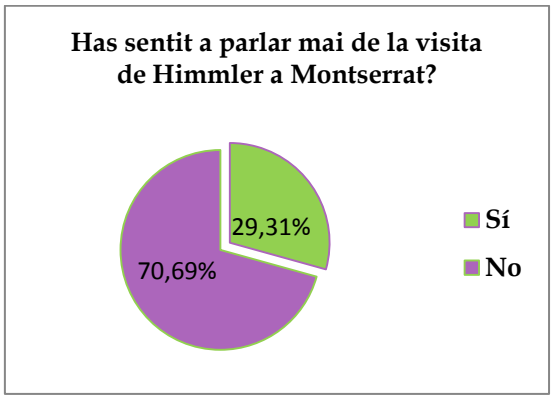

Gràfic 11: Molta gent no ha sentit a parlar mai de la seva visita i, la veritat, és molt estrany, perquè un nazi no visita Montserrat tots els dies. Elaboració pròpia.

A la desena pregunta, un 35,71% dels monistrolencs saben qui és Luis José Grífol, els segueixen amb una gran diferència els bruquetans amb un 11,54% i els collbatonins amb un 11,11%, entre els quals la diferència és mínima.

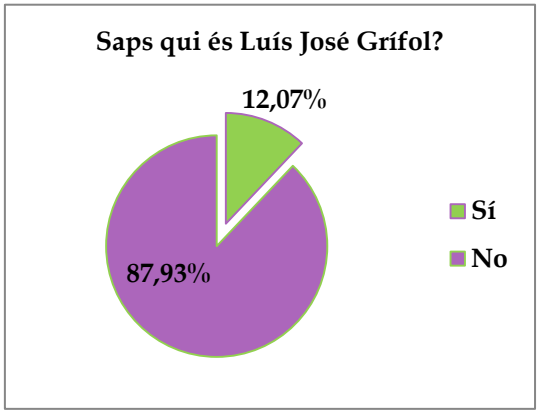

Gràfic 12: Molt poca gent coneix qui és Luís José Grífol, però sí que estan assabentats que es fan reunions a Montserrat per observar ovnis. Elaboració pròpia.

A continuació, comentaré, en termes generals, les preguntes més subjectives: la primera, la sisena i l'última, i també explicaré alguns detalls d'altres preguntes. Pel que fa a la primera pregunta, moltes persones van contestar, sobretot, que és una muntanya o bé un símbol del catalanisme, i la majoria deien que els inspirava tranquil·litat o pau. A la segona pregunta, la majoria sempre sol explicar una llegenda relacionada amb el seu poble. Per exemple, els del Bruc expliquen la llegenda del Timbaler del Bruc i els de Collbató, la del Mansuet,

mentre que a Monistrol les respostes són més heterogènies. Les més esmentades són la de Moreneta, la de fra Joan Garí, la del Timbaler del Bruc i la del Mansuet. A la tercera pregunta, poques persones em van esmentar alguna obra de la literatura popular, però dels que sí que ho van fer, fan referència, especialment, a les obres verdaguerianes. Pel que respecta a la vuitena, com ja havia comentat, molta gent va confondre Himmler amb Hitler. Quant a l'última pregunta, és difícil establir quina era la resposta més repetida, però gairebé tots creuen que Montserrat és una muntanya màgica (i, alguns, creuen que també és sagrada) perquè quan han fet un viatge molt llarg i a la tornada veuen la muntanya, saben que estan a casa seva i que Montserrat els protegeix. També creuen que és màgica perquè en el cor de la basílica hi ha la Moreneta, per la qual cosa Montserrat es converteix en un centre d'espiritualitat.

A Monistrol, 2 dels enquestats tenen uns 20 anys, 7 són adults (entre 30 i 55 anys) i 3 tenen 60 anys o més i 2 tenen més de vuitanta anys. En aquest poble, el grup dels de 20 anys i dels de vuitanta i escaig són els que saben menys coses de Montserrat. En general, les preguntes menys contestades han estat la set, la vuit, la nou i la deu.

A Collbató, un dels enquestats té uns 20 anys, 7 són adults, 9 tenen entre 60 i 80 anys i un té uns 90 anys. Les dues persones que menys preguntes em van contestar van ser la de 20 i la de 90. Pel que fa als altres dos grups, el grup dels que tenien entre 60 i 80 anys, van contestar força preguntes, exceptuant algunes que no en van saber moltes. El grup dels adults, en general, van saber contestar algunes preguntes, encara que algunes no sabien la vuit, la nou i la deu.

Al Bruc, 2 dels enquestats tenen 17 anys, 13 són adults, 6 tenen seixanta anys i escaig i 5 tenen uns vuitanta anys o més. En aquest cas, el grup dels de 80 anys o més, igual que a Monistrol, eren els que menys coneixements tenien, seguits del grup dels 60 anys i escaig, d'entre els quals hi ha un cas especial, en el qual he de considerar rellevant la seva professió: un enquestat de 75 anys, ja jubilat, que havia treballat d'enginyer tècnic, va contestar molt bé i molt detalladament totes les preguntes, excepte la José Luís Grífol. Entre els més joves, un enquestat de disset anys es considerava un autèntic esotèric, apassionat del tema ufològic, mentre que l'altre no va saber contestar les preguntes set,

vuit, nou i deu. Del grup dels adults, bastants no sabien les preguntes vuit, nou i deu, però, en general, totes les altres sí.

3.5. CONCLUSIONS

En conclusió, els monistrolencs sumen el major percentatge en gairebé totes les preguntes (obviant la sisena, que tractava dels ovnis) i, precisament, em va fer la impressió que eren els que menys coneixements sobre la muntanya posseïen, mentre que els bruquetans són els que saben més obres de la literatura popular inspirades en Montserrat, més obres que parlen sobre el Sant Greal i també són més els que han sentit a parlar de la visita de Himmler a la muntanya. Per contra, en cap pregunta els collbatonins encapçalen el rànquing, però sí que ocupen el segon lloc en quatre preguntes i en les cinc restants se situen en l'últim lloc. Per una altra banda, en general, força gent dels tres pobles no sap les preguntes vuit, nou i deu. Per tant, els monistrolencs són menys enquestats i els que posseeixen més coneixements de Montserrat.

També cal afegir que no vaig tenir l'oportunitat de fer tantes enquestes, sobretot a Monistrol i a Collbató; el meu objectiu era fer-ne entre 100 i 150, per la qual cosa els resultats no són molt precisos i tendeixo a generalitzar.

CONCLUSIONS I RECOMANACIONS

Després de fer un viatge per la llarga història de Montserrat, puc afirmar que en aquest treball he après moltes coses sobre la muntanya que abans no sabia. Si alguna vegada he pensat en Montserrat, m'ha passat pel cap la idea d'una muntanya amb una morfologia singular i d'un habitatge per a la seva patrona, la Moreneta, de la qual coneixia vanament la seva llegenda. I és que com deia a la introducció, tot i que Montserrat sigui visitada per milions de turistes durant l'any, no es poden saber tots els misteris que amaga la muntanya si abans no es fa una recerca acurada, gràcies a la qual he pogut complir el meu propòsit: tenir una visió general i gairebé completa de Montserrat.

Per una altra banda, els objectius que havia plantejat a l'inici del treball els he aconseguit tots:

1) Saber les característiques bàsiques de la muntanya (localització exacta, l'orogènesi, la flora i la fauna, els pobles més importants que l'envolten, el seu patrimoni...) importants per a tenir una base abans de començar la recerca. També era necessari que hi fes una

visita no només per a realitzar enquestes, sinó per a conèixer de primera mà la muntanya i el santuari, i l'entorn que l'envolta. És cert que encara falta molta més informació sobre la muntanya i hagués pogut saber moltes més coses, però només he posat les més rellevants i necessàries per entendre una mica millor el meu estudi.

2) Conèixer els quatre vessants més importants que giren al voltant de la muntanya: el literari, que inclou les diverses llegendes i rondalles de caire popular, així com també els poemes, que són literatura culta; el religiós, que tracta sobre la Mare de Déu de Montserrat; l'historicoliterari, que se centra en el Sant Greal; i, finalment, l'ufològic, que fa referència als ovnis. A la vegada, també m'havia proposat establir una relació entre els tres vessants, tot i que aparentment no tinguin cap vincle.

Pel que fa a les llegendes sempre se centren en algun element real i, després, afegeixen elements sobrenaturals, surrealistes o fantàstics. En aquest cas, totes les llegendes tenen un punt en comú: fan referència a topònims, personatges o elements vinculats a Montserrat que, de vegades, són reals, però altres són totalment inventats. Quant a les rondalles, igual que les llegendes, també intenten donar una explicació a fets verídics i/o versemblants, però ho fan d'una manera original i enginyosa; per exemple, posant com a figura a Déu Omnipotent.

En termes generals, les llegendes, al meu entendre, es podrien dividir en dues: les que són inversemblants, és a dir, que narren fets que difícilment haguessin pogut passar; i les versemblants, aquelles que narren fets que no són històrics però que haguessin pogut succeir. I afegeixo una tercera categoria, en la qual s'inclourien les llegendes eclèctiques, aquelles que contenen elements versemblants i altres d'inversemblants. En la primera categoria podrien estar les llegendes del Cavall Bernat, de la roca Foradada de Montserrat, del Cap de Mort, de l'avenc dels Pouetons, del pla dels Ocells, dels Frares Encantats, del gegant Encantat, de Montserrat i els àngels i de les Encantades.

En la segona categoria s'inclouen les llegendes versemblants, que podria ser la del gran riu subterrani de Montserrat.

En la tercera categoria s'integren les llegendes que contenen elements i/o personatges versemblants i també els que són inversemblants, com la de Fra Joan Garí, la del Mal Caçador, la del Timbaler del Bruc i la del Mansuet.

Si concretem en la llegenda de la Moreneta és, al meu parer, una història molt simple i verídica, ja que, com ella, han estat trobades moltes marededéus, però, a la vegada, una història a la qual han afegit una sèrie d'elements meravellosos i sobrenaturals (les llums i els càntics celestials, per exemple) per a fer-la més atractiva, més grandiloqüent o més màgica. Posem per cas, doncs, que va ser una Mare de Déu com una altra, que va ser, possiblement, amagada de les guerres en una cova, i que temps després es va trobar i es va col·locar al cambril del santuari de Montserrat. I pel que fa a la seva morenor, la Verge en un principi era blanca, igual que moltes de les actuals marededéus negres, però amb els segles, a causa de factors químics i mediambientals (les pluges, la humitat, la fum dels encens o dels ciris...), el blanc de plom de la imatge es va anar oxidant i per això s'ha acabat enfosquint. Al final, després de tantes restauracions que va sofrir, es va optar per pintar-la d'un color marró fosc, tirant a negre.

A continuació abordaré la literatura culta: els poemes. En primer lloc, tots els autors que componen poemes vinculats a Montserrat són del segle XIX, quan va sorgir el moviment nacionalista, reivindicant l'autonomia per a Catalunya, un petita nació que té una llengua, una cultura, unes tradicions i un passat històric propis. Com no podia ser altrament, el 1881, tot just quan el catalanisme estava fervent, es va aprofitar per proclamar la Moreneta Patrona de Catalunya. I així va ser com molt poetes romàntics, com mossèn Cinto Verdaguer i Víctor Balaguer van compondre poemes elogiant la Verge de Montserrat.

En general, els poemes m'han servit per saber quina concepció tenien de Montserrat els poetes cultes i fins a quin punt Montserrat arriba a ser important. També puc afirmar que els poemes que he comentat, tot i que són molt diversos, tots es vehiculen a Montserrat perquè volen trobar-hi un sentit a la seva vida, ja sigui espiritual, ja sigui devocional.

Dins de la vessant historicoliterària, possiblement el Sant Greal és la llegenda més insòlita, obscura, críptica i complexa de totes.

En primer lloc, hi ha persones que creuen que el Sant Greal és un objecte tangible, normalment presentat en forma de copa o calze. Altres, però, ho interpreten com alguna cosa impalpable (un llinatge relatiu a Jesús o un camí cap a la perfecció). Segons el meu parer, aquells que creuen que és un objecte real són materialistes, és a dir, que s'aferren massa als interessos materials. Ara bé, els que creuen que és un llinatge, com és el cas dels nazis, potser no són materialistes, però sí que busquen interessos: el poder, el messianisme, el control suprem del món, etc. Els que s'allunyen del pragmatisme són aquells que volen perfeccionar el seu esperit. I aquest camí cap a la pau espiritual, que potser és una al·legoria de la vida, com tots sabem, no és gens fàcil, ja que per a aconseguir l'excel·lència hem d'equivocar-nos moltes vegades per poder-nos aixecar novament.

En segon lloc, hi ha moltes tradicions que apunten els llocs on pot estar, i aquests llocs són infinits i ningú es posa d'acord: per a cadascú es troba en un lloc diferent, i és impracticable que una mateixa copa es trobi a la vegada en diversos llocs. A més a més, el recorregut que ha seguit el suposat Greal ja és en si confós, i no es pot determinar amb exactitud quin recorregut va fer ni qui el custodia, si és que algú el custodiï, actualment. De fet, potser la mateixa Església, aprofitant la seva esplendor durant l'Edat mitjana, va manipular els documents per evitar que els buscadors del Greal l'acabessin trobant.

En tercer lloc, Himmler, també pensant-se que era Perceval, el buscador del Sant Greal en les llegendes artúriques, va anar a Montserrat als anys quaranta del segle XX, però allí no va trobar el que buscava. L'intent dels nazis havia fracassat i el seu regne (el Tercer Reich Alemany) va sucumbir en la ignorància i en la decadència.

Finalment, la llegenda més surrealista, llunàtica o inversemblant de totes és, sens dubte, segons el meu parer, la dels ovnis. Potser penso així perquè pertanyo a una societat cada vegada més pragmàtica i escèptica.

Grífol i tots els que van a contemplar el cel nocturn creuen que els ovnis són Déus que ens volen advertir que les catàstrofes provocades pels éssers humans són a causa del nostre

desig desenfrenat pel materialisme, que ens porta a cometre injustícies, com ara les guerres. I ara em passa pel cap una pregunta: per què el fenomen ovni va començar en moments de conflicte? Alguns, els més escèptics, pensarien que els ovnis no eren plats voladors, sinó artefactes que les potències enemigues feien servir per a defensar-se de possibles atacs. Altres, com el senyor Grífol, creurien que eren realment ovnis que es van aparèixer per a advertir de les injustícies de la guerra. Ell, igual com aquells que es perden en Montserrat o aquells que observen el Sant Greal, vol omplir-se, contemplant el cel, de força espiritual, que potser és la que més ens falta avui en dia a les persones que ens sentim insegures de nosaltres mateixes i que només pensem en coses que no hi són, però que han de venir, com ara la mort.

La pregunta més important és: existeixen els ovnis? Personalment, sóc partidària que existeixi vida en altres sistemes planetaris, però no ho puc afirmar, ja que ni tampoc els científics ho saben. Per una altra banda, crec que les llums que Grífol veu en el cel no són ovnis o Déus, sinó cometes o altres cossos celestes. De fet, cadascú que cregui en els ovnis tindrà una concepció diferent: alguns creuran que són energies, altres que són àngels, altres que són divinitats, altres que són objectes físics que volen, o, com pensa Grífol, que són energies vingudes d'altres dimensions.

3) Esbrinar la importància de Montserrat, no només a nivell nacional, sinó a nivell continental o, fins i tot, internacional. I també saber per què Montserrat ha atret persones de tarannà tan divers: monjos, romeus, reis, poetes, nazis, esotèrics...

Actualment els qui s'interessen per Montserrat només són els turistes i els esotèrics, tot i que continua sent un focus d'atracció igualment important. El més evident és l'evolució de la concepció que la gent té de la muntanya: primer, com passa en tots els centres religiosos, Montserrat era un lloc pagà, on encara no s'havia establit cap santuari, sinó que hi havia, segons la llegenda, un temple dedicat a Venus; després, al segle IX (alta edat mitjana), ja s'estableixen homes sants que viuen en solitari i, quan ja es troba la imatge mariana, es construeix el santuari i arriba una comunitat de monjos que encara està vigent actualment. A partir d'aquí Montserrat serà visitada per romeus i reis que retran culte a la Moreneta.

Més o menys, aquesta concepció religiosa s'ha mantingut fins als nostres dies, potser més intensa o potser menys, però la societat sí que ha evolucionat, i d'opinions cap a Montserrat n'hi ha moltes: els que practiquen l'ateisme, per exemple, profanen el nom de Montserrat, com és el cas de Himmler, però aquest no era ateu, sinó que estava en contra de l'Església Catòlica; altres creuen que s'ha convertit en un centre de negocis i exageradament turístic; altres s'allunyen de la muntanya i gaudeixen contemplant el cel, com si allí hi hagués un altre 'Montserrat', com deia Wagner al seu *Parsifal*: "Al cel hi ha un castell i el seu nom és Montsalvat"; i altres són tan escèptics o utilitaristes que no s'interessen en absolut pel tema.

Però de Montserrat també hi ha bones opinions i hi ha gent que hi va per la seva morfologia, pel seu encant, per les seves coves, per la seva força tel·lúrica que et carrega d'energia, per a escalar i caminar, per a contemplar la basílica i la Moreneta, perquè es troba en territori català i, concretament, a la província de Barcelona, la ciutat comtal, perquè el clima és ideal per a gaudir-hi, i per molts més motius que hauríem de preguntar a cadascun dels dos milions de turistes que la visiten.

Per tant, la seva importància s'ha mantingut, sobretot la religiosa, però amb subtils canvis, ja que la gent en els nostres dies té altres maneres d'apropar-se a Montserrat: observant ovnis o només fent turisme.

4) Comparar els coneixements sobre Montserrat que tenen tres pobles veïns (Monistrol de Montserrat, Collbató i El Bruc) i saber quin dels tres pobles té un grau de coneixements més elevat.

La veritat és que em sorprèn i, a la vegada, em decep que els habitants propers a Montserrat no sàpiguen (o no vulguin saber), en general, moltes coses de la seva muntanya quan, en teoria, haurien d'estar-ne ben informats. I el més greu és que, significativament, encara hi hagi un 25% de persones que no coneixen la llegenda de la seva patrona. En general, les preguntes teòriques sobre el Sant Greal, Himmler i José Luís Grífol van ser catastròfiques. Finalment, en aquestes enquestes encara es reflecteix millor la concepció de

Montserrat: per a molt poques persones és un centre espiritual, bàsicament, per a la gent gran, mentre que a moltes els proporciona pau i tranquil·litat.

Els temes que he abordat en el meu treball són complexos i molt imprecisos, i les conclusions no han estat molt exactes, per la qual cosa també he volgut fer diverses hipòtesis:

1) La Moreneta, el Sant Greal i els ovnis tenen un punt en comú: s'apareixen en una llum fulgurant, ja que eren objectes pagans en un principi, però que després es van cristianitzar.

2) Montserrat, per als romàntics, podria ser el Sant Greal, un camí cap a la perfecció espiritual, una recerca interior que proporciona la tranquil·litat i la pau anímiques, el mateix benestar que desperta a molts habitants veïns de la muntanya que, fins i tot, n'hi ha que es van a perdre expressament i mai més s'han tornat a trobar.

3) De la mateixa manera que Plató proposava un camí de purificació per arribar a la idea de bé en si, que és la més perfecta de totes les idees que existeixen, el Greal també és un camí de la foscor de dins de la cova cap a la llum que prové del sol, que és, metafòricament, la idea de bé en si (o el Greal, per a altres).

4) José Luís Grífol em recorda als càtars, els "Purs", que tenien creences dualistes, igual que Grífol. Per als càtars el bé era Déu (els ovnis, per a Grífol) i el mal era el Dimoni (les coses materials, per a Grífol). Aquest dualisme també el trobem en algunes llegendes, en les quals un home sant és corromput pel Diable; al Sant Greal, que pot ser una copa, és a dir, un objecte tangible, però a la vegada també es concep com un símbol, una cosa immaterial; i a Montserrat en si, ja que té una cara bona o lluminosa i una altra cara dolenta o fosca.

5) Segons el meu parer, Grífol vol seguir una filosofia de vida similar a la dels estoics, els quals defensaven una vida tranquil·la en el camp, allunyada de les vanitats mundanes i propera a una natura idealitzada, amb l'objectiu d'aconseguir la impertorbabilitat de l'ànima.

6) De tantes persones que es reuneixen a Can Massana, molt poques pot veure els ovnis. Significa, doncs, que igual que han d'estar preparats per a veure'ls, de la mateixa manera que els més purs eren els únics que podien tocar el Greal?

7) Grífol transmuta la religió oficial per la seva pròpia religió i/o filosofia de vida, centrada en energies còsmiques i no pas en una devoció cap a una imatge. Ell vol carregar-se de l'energia de l'univers i potser vol ser l'esperit universal que propugnaven els romàntics. Però com passa amb el Sant Greal, mai ningú es posarà d'acord en establir amb exactitud la naturalesa dels ovnis, ja que la ciència topa amb un obstacle: la metafísica.

En resum, puc dir que he quedat molt satisfeta del meu treball de recerca, que reconec que és bastant extens, ja que la part literària, de la qual tinc més coneixements, és la que requereix més temps. La vessant ufològica, comparada en les altres parts, és molt més breu perquè en tractar-se d'un tema força recent, no disposava de tanta informació, per això em proposo un dia anar a Can Massana i comprovar en primera persona si en realitat les aparicions d'ovnis són reals o no.

Un altre tema que es podria investigar en un altre treball de recerca són les anomenades "Desaparicions de Montserrat": s'han donat casos de desaparicions freqüents i de morts a la muntanya (els cadàvers moltes vegades encara no s'han trobat mai). Però aquest cop no es tracta d'una llegenda, sinó que és una realitat.

Em proposo anar a Montserrat més endavant, aquest cop amb més temps i tranquil·litat, per a passar el dia amb família o bé per a fer alguna activitat, com anar a visitar les Coves del

Salnitre. Perquè de Montserrat, encara que ara ja conegui moltes més coses, segurament no conec ni arribaré a conèixer mai el que amaga en el lloc més recòndit del seu cor.

LLISTA DE REFERÈNCIES

BIBLIOGRAFIA

ALIER, R. *Guía universal de la ópera II: de Mussorgski a Zandonai*. Barcelona: Ed. Robinbook, 2001. Pàgs. 471 – 474, 514 – 517. (Col. Ma Non Troppo. Vol. II).

AMADES, J. *Folklore de Catalunya. Rondallística*. Barcelona: Ed. Selecta, 1982. Pàgs. 1163, 1164, 1177. (Col. Biblioteca Perenne. Vol. I).

AMADES, J. *Les millors llegendes populars*. Barcelona: Ed. La Butxaca, 2009. Pàgs. 14 – 21 i 52. (Col. LB).

AMADES, J. *Llegendes de coves, roques, mar i estanys catalans*. Barcelona: Ed. El Farell, 2001. Pàgs. 18 – 20, 22 – 25, 27, 31, 32, 37 – 40, 42, 43, 45, 46, 61, 62, 88. (Col. Popular Llegendes).

AMADES, J. *Llegendes i tradicions de Montserrat*. Barcelona: Ed. Selecta, 1959. Pàgs. 41, 57, 63 – 66, 67, 76, 86.

BOFILL I FERRO, J.; COMAS, A. *Un segle de poesia catalana*. Barcelona: Ed. Destino, 1968. Pàgs.40, 41, 47, 239, 250. (Vol. I).

BOFILL I FERRO, J.; COMAS, A. Segona edició *Un segle de poesia catalana*. Barcelona: Ed. Destino, 1981. Pàgs. 110, 111, 158 i 159. (Vol. II).

CARDEÑOSA, B. *50 años de ovnis: Las mejores evidencias*. Madrid: Ed. América Ibérica, 1997. Pàgs. 7 – 11, 15 – 19, 33, 40, 41, 48 – 52, 54, 55, 56, 63, 64, 70, 71, 77 – 83, 155, 157, 158, 159, 161, 164, 165, 166, 168, 169, 177, 178, 182. (Col. AÑO/CERO).

CARVAJAL, R.; JUAN, X. de; BOLÓS, C.; I.D.E.M.; PORTELL, J.; BASTART, J.; MARTORELL, E.; JIMÉNEZ, L.; CABANA, M. *Parcs naturals de Catalunya. Muntanya de Montserrat*. Barcelona: Ed. Primera Plana, 2007. Pàgs. 15, 20, 21, 22, 25, 29, 31, 35.

ESCHENBACH, W. *Parzival*. Madrid: Ed. Siruela, 1999. Pàgs. 10, 123 – 146, 215 – 246, 368 – 386. (Col. Biblioteca Medieval).

FINESTRES, J.; SOLTÉ, Q.; RAGUER, H. *1940. Nazis a Montserrat*. *Sàpiens*. Barcelona: Volum I. Gener 2003, número 3. Pàgs. 3, 5, 22 – 27.

GARRIGA, C. *Les nostres llegendes*. Barcelona: Ed. Moby Dick, 1984. Pàgs. 37, 38, 41, 43 – 46, 48.

LÓPEZ GARCÍA, J. R.; FORTUNY, J.; MARTÍ, S. *Els cavallers de la Taula Rodona*. Barcelona: Ed. Teide, 2007.

PRATS, J. de Déu. *Llegendes històriques de Barcelona*. Barcelona: Ed. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2009. Pàgs. 202 – 208. (Col. Contes i Llegendes).

TROYES, Chrétien de. *El conte del Graal*. Barcelona: Ed. Quaderns Crema, 1989. Pàgs. 75 – 91, 125 – 128 (Col. Biblioteca Mínima).

VERGÉS, O. *Llegendes de la muntanya de Montserrat*. Barcelona: Ed. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2009. Pàgs. 5, 6, 13 – 18, 23, 24, 26, 27, 33, 34, 39 – 53, 57 – 59, 61 – 64, 69, 70, 72 – 78. (Col. Contes i Llegendes).

XAVIER ALTÉS, F.; CAMPS, J.; LAPLANA, J. de; i PAGÈS, M. *La imatge de la Mare de Déu de Montserrat*. Barcelona: Ed. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2003. Pàgs. 11 – 18, 47 – 50, 63 – 93, 117 – 118, 153 – 154. (Col. Biblioteca Abat Oliba Sèrie Il·lustrada).

WEBGRAFIA

http://www20.gencat.cat/portal/site/patronatmontserrat/menuitem.8be8491fc055048ce8940efcb0c0e1a0/?vgnextoid=813dd8db6d29f110VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD (Data de consulta: 15 de juliol de 2013).

http://www.abadiamontserrat.net/(S(tbw05wmjymmpqvq4yvh4quev))/Default.aspx (Data de consulta: 7 de juny de 2013).

http://www.abc.es/20120609/archivo/abci-ahnenerbe-ocultista-espana-201206081210.html (Data de consulta: 7 de juny de 2013).

http://ampaelvinyetcontes.blogspot.com.es/2012/09/la-llegenda-del-timbaler-del-bruc.html (Data de consulta: 16 de juny de 2013).

http://apliense.xtec.cat/prestatgeria/e3004581_1056/llibre/index.php?section=16&page=1 (Data de consulta: 21 de juny de 2013).

http://blocs.gracianet.cat/lelefant_trompeta/2012/06/11/els-origens-de-la-llegenda-del-cavall-bernat/ (Data de consulta: 15 de juny de 2013).

http://books.google.es/books?id=j0Y8LysCI0C&pg=PT88&lpg=PT88&dq=7+de+enero+de+1948+Base+A%C3%A9rea+de+Fort+Knox,+Kentucky+OVNI&source=bl&ots=Z4PLREalQI&sig=K0TziNKyzB4CH0_rx1EiDM4-i7A&hl=es&sa=X&ei=JGvFUp7mM4bJ0QXE6YHgDw&ved=0CDsQ6AEwAg#v=onepage&q=7%20de%20enero%20de%201948%20Base%20A%C3%A9rea%20de%20Fort%20Knox%2C%20Kentucky%20OVNI&f=false (Data de consulta: 3 de gener de 2013).

http://books.google.es/books?id=l2ZtbjwYAC&pg=PA62&lpg=PA62&dq=Pae+Ramir+Rodamilans&source=bl&ots=razEQxz2TJ&sig=V87kfQmgg5FDaooyuVq0UotThs&hl=ca&sa=X&ei=p8fvUYzLIOmN7AbXq4HwCg&ved=0CCQ6AEwAA#v=onepage&q=Pare%20Ramir%20Rodamilans&f=false (Data de consulta: 7 de juny de 2013).

http://www.bruc.cat/el-bruc/el-municipi.html (Data de consulta: 9 de novembre de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Abadia_de_Montecassino (Data de consulta: 30 de juny de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Abat_Oliba (Data de consulta: 27 de juliol de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Alfons_el_Magn%C3%A0nim (Data de consulta: 19 de juny de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Alfons_X_el_Savi (Data de consulta: 29 de juny de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Alfred_Rosenberg (Data de consulta: 10 de juny de 2013).
http://ca.wikipedia.org/wiki/Apel%C2%B7les_Mestres_i_O%C3%B1%C3%B3s (Data de consulta: 21 de juny de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Arca_de_l'Alian%C3%A7a (Data de consulta: 7 de juny de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Batalla_del_Bruc (Data de consulta: 15 de juny de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Berenguer_Ramon_I (Data de consulta: 27 de juliol de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Bernat_de_Rocafort (Data de consulta: 6 de desembre de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Bernat_II_de_Vilamar%C3%AD (Data de consulta: 21 de juny de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Carlemany (Data de consulta: 29 de juny de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Coves_del_Salnitre (Data de consulta: 17 de juny de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Dona_d'aigua#Caracter.C3.ADstiques_de_les_dones_d.27aigua (Data de consulta: 18 de juny de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/El_codi_Da_Vinci (Data de consulta: 9 de juny de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Esa%C3%BA (Data de consulta: 15 d'agost de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Felip_d'Als%C3%A0cia (Data de consulta: 7 de juliol de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Fra_Joan_Gar%C3%AD (Data de consulta: 15 de juny de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Funicular_de_la_Santa_Cova (Data de consulta: 5 de gener de 2014).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Funicular_de_Sant_Joan (Data de consulta: 5 de gener de 2014).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Incident_OVNI_de_Roswell (Data de consulta: 30 de juliol de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Invasi%C3%B3_musulmana (Data de consulta: 10 de novembre de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Jaca (Data de consulta: 13 d'agost de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Jacint_Verdaguer (Data de consulta: 7 de juny de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Jaume_el_Conqueridor (Data de consulta: 29 de juny de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Joan_Maragall_i_Gorina (Data de consulta: 15 de juny de 2013).

https://ca.wikipedia.org/wiki/Josep_Maria_de_Sagarra_i_de_Castellarnau (Data de consulta: 14 de juny de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Josep_Rodoreda_i_Santig%C3%B3s (Data de consulta: 7 de juny de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Llenguadoc (Data de consulta: 8 d'agost de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Marc_de_Vilalba (Data de consulta: 29 de juny de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Marganell (Data de consulta: 5 de juliol de 2013).

https://ca.wikipedia.org/wiki/Mare_de_D%C3%A9u_de_Montserrat (Data de consulta: 7 de juny de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Mareded%C3%A9u_trobada (Data de consulta: 7 de juny de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Mart%C3%AD_l'Hum%C3%A0 (Data de consulta: 19 de juny de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Mass%C3%ADs_del_Montseny (Data de consulta: 24 de juliol de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Monestir_de_Montserrat (Data de consulta: 7 de juny de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Monistrol_de_Montserrat (Data de consulta: 7 de juny de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Montserrat (Data de consulta: 7 de juny de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Orde_del_Temple (Data de consulta: 7 de juny de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Parsifal (Data de consulta: 20 d'agost de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Parsifal#Argument (Data de consulta: 21 de juny de 2013).

http://es.wikipedia.org/wiki/Parzival (Data de consulta: 21 de juny de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Pedra_filosofal (Data de consulta: 8 de juny de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Pon%C3%A7_Pilat (Data de consulta: 8 de juny de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Sanedr%C3%AD (Data de consulta: 20 de desembre de 2013).

https://ca.wikipedia.org/wiki/Sant_Greal (Data de consulta: 7 de juny de 2013). http://ca.wikipedia.org/wiki/Sant_Jeroni_(Montserrat) (Data de consulta: 24 de juliol de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Sant_Pau_de_Riu-sec (Data de consulta: 9 de novembre de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Sebasti%C3%A0_Juan_Arb%C3%B3#Novel.C2.B7la (Data de consulta: 19 de juny de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Silvestre_I#Culte (Data de consulta: 7 d'agost de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Societat_Thule (Data de consulta: 10 de juny de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Teutons (Data de consulta: 20 de juny de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Timbaler_del_Bruc (Data de consulta: 16 de juny de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Tristany_i_Isolda (Data de consulta: 29 de juny de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/V%C3%ADctor_Balaguer_i_Cirera (Data de consulta: 21 de juny de 2013).

http://ca.wikipedia.org/wiki/Virolai (Data de consulta: 7 de juny de 2013).

http://www.clubplaneta.com.mx/el_santo_grial.htm (Data de consulta: 8 de juny de 2013).

http://www.collbato.cat/ca/turisme/oficina-de-turisme.htm (Data de consulta: 5 de juliol de 2013).

http://www.cuatro.com/cuarto_milenio/ovnis/3013522/

http://www.curiositat.cat/2011/06/05/la-llegenda-dels-frares-encantats/ (Data de consulta: 17 de juny de 2013).

http://www.edu3.cat/Edu3tv/Fitxa?p_id=24454 (consultat el 16 / 6 / 13)

http://elpais.com/diario/1983/08/29/ultima/430956006_850215.html (Data de consulta: 25 de desembre de 2013).

http://www.endrets.cat/text/694/don-jaume-en-sant-jeroni.html (Data de consulta: 24 de juliol de 2013).

http://enigma900.blogspot.com.es/2007/03/visitantes-de-dormitorio.html (Data de consulta: 11 de juny de 2013).

http://www.enlabusquedaradio.com/2013/06/entrevista-luis-jose-grifol.html (Data de consulta: 25 de desembre de 2013).

http://www.escriptors.cat/autors/balaguerv/obra.php (Data de consulta: 21 de juny de 2013).

http://www.escriptors.cat/autors/balaguerv/pagina.php?id_sec=2287 (Data de consulta: 21 de juny de 2013).

http://www.escriptors.cat/autors/manentm/obra.php (Data de consulta: 21 de juny de 2013).

http://www.escriptors.cat/autors/manentm/pagina.php?id_sec=2572 (Data de consulta: 21 de juny de 2013).

http://www.escriptors.cat/autors/maragallj/pagina.php?id_sec=2070 (Data de consulta: 14 de juny de 2013).

http://www.escriptors.cat/autors/mestresa/pagina.php?id_sec=2645 (Data de consulta: 21 de juny de 2013).

http://www.escriptors.cat/autors/sagarrajm/obra.php (Data de consulta: 15 de juny de 2013).

http://www.escriptors.cat/autors/verdaguerj/pagina.php?id_sec=2340 (Data de consulta: 11 de juny de 2013).

https://es.wikipedia.org/wiki/%C3%9Altima_Cena (Data de consulta: 11 de juny de 2013).

http://es.wikipedia.org/wiki/Ahnenerbe (Data de consulta: 11 de juny de 2013).

http://es.wikipedia.org/wiki/Ari%C3%A8ge (Data de consulta: 14 d'agost de 2013).

http://es.wikipedia.org/wiki/Caballeros_templarios#Antecedentes (Data de consulta: 11 de juny de 2013).

http://es.wikipedia.org/wiki/Cesarea (Data de consulta: 11 de juny de 2013).

https://es.wikipedia.org/wiki/Chr%C3%A9tien_de_Troyes (Data de consulta: 11 de juny de 2013).

http://es.wikipedia.org/wiki/Cruzados (Data de consulta: 11 de juny de 2013). http://es.wikipedia.org/wiki/Dinast%C3%ADa_merovingia (Data de consulta: 11 de juny de 2013).

https://es.wikipedia.org/wiki/El_c%C3%B3digo_Da_Vinci_(pel%C3%ADcul) (Data de consulta: 19 de juliol de 2013).

http://es.wikipedia.org/wiki/Fen%C3%B3meno_celeste_en_N%C3%BAremberg_de_1561 (Data de consulta: 24 de desembre de 2013).

https://es.wikipedia.org/wiki/Grial (Data de consulta: 11 de juny de 2013).

http://es.wikipedia.org/wiki/Heinrich_Himmler (Data de consulta: 11 de juny de 2013).

https://es.wikipedia.org/wiki/Jos%C3%A9_de_Arimatea (Data de consulta: 11 de juny de 2013).

http://es.wikipedia.org/wiki/Karl_Wolff (Data de consulta: 22 de desembre de 2013):

http://es.wikipedia.org/wiki/Kenneth_Arnold (Data de consulta: 11 de juny de 2013).

http://es.wikipedia.org/wiki/Languedoc (Data de consulta: 11 de juny de 2013).

http://es.wikipedia.org/wiki/Meroveo (Data de consulta: 11 de juny de 2013).

http://es.wikipedia.org/wiki/Mi_lucha (Data de consulta: 13 de novembre de 2013).

http://es.wikipedia.org/wiki/Od%C3%ADn (Data de consulta: 19 de juny de 2013).

https://es.wikipedia.org/wiki/Otto_Rahn (Data de consulta: 11 de juny de 2013).

http://es.wikipedia.org/wiki/Palacio_de_la_Aljafer%C3%ADa (Data de consulta: 19 de juny de 2013).

http://es.wikipedia.org/wiki/Pareidolia (Data de consulta: 11 de juny de 2013).

http://es.wikipedia.org/wiki/Perceval (Data de consulta: 11 de juny de 2013).

http://es.wikipedia.org/wiki/Platillo_volador (Data de consulta: 11 de juny de 2013).

http://es.wikipedia.org/wiki/Proyecto_Libro_Azul#Conclusiones_oficiales_del_Proyecto_Libro_Azul (Data de consulta: 11 de juny de 2013).

http://es.wikipedia.org/wiki/Rebeca_(personaje_b%C3%ADblico) (Data de consulta: 19 de juny de 2013).

http://es.wikipedia.org/wiki/Robert_de_Boron (Data de consulta: 11 de juny de 2013).

http://es.wikipedia.org/wiki/Rudolf_Hess (Data de consulta: 11 de juny de 2013).

https://es.wikipedia.org/wiki/Santo_Sepulcro (Data de consulta: 11 de juny de 2013).

http://es.wikipedia.org/wiki/Teor%C3%ADa_de_los_antiguos_astronautas (Data de consulta: 24 de desembre de 2013).

http://es.wikipedia.org/wiki/V%C3%ADctor_Balaguer (Data de consulta: 21 de juny de 2013).

https://es.wikipedia.org/wiki/Wolfram_von_Eschenbach (Data de consulta: 11 de juny de 2013).

http://es.wikipedia.org/wiki/Yahveh (Data de consulta: 19 de juny de 2013).

http://franrecio.com/dias_11_montserrat/11_9_2009_diada.html (Data de consulta: 25 de desembre de 2013).

http://franrecio.com/ufologia/11_abril_2011_objeto_brillante_montserrat.html (Data de consulta: 25 de desembre de 2013).

http://franrecio.com/ufologia/montserrat_11_4_anos_de_cronica.html (Data de consulta: 25 de desembre de 2013).

http://franrecio.com/dias_11_montserrat/11_junio_2013_montserrat.html (Data de consulta: 3 de gener de 2014).

http://franrecio.com/dias_11_montserrat/11_sep-octnov_2013_montserrat.html (Data de consulta: 25 de desembre de 2013).

http://www.guiaespiritualmente.com/misterios-de-la-ciencia/nazis-en-montserrat-buscando-el-santo-grial (Data de consulta: 18 de juny de 2013).

http://html.rincondelvago.com/poesia-catalana-del-segle-xx.html (Data de consulta: 25 de juny de 2013).

http://iniciacionamontserrat.es/2013/05/22/la-montana-sagrada-de-catalunya/ (Data de consulta: 22 de desembre de 2013).

http://iniciacionamontserrat.es/2013/05/22/la-montana-sagrada-de-catalunya/ (Data de consulta: 25 de desembre de 2013).

http://lletra.uoc.edu/ca/autor/maria-manent/detall (Data de consulta: 25 de juny de 2013).

http://miquelturo.lacoctelera.net/categoria/mestres-jacint-verdaguer (Data de consulta: 18 de juny de 2013).

http://miquelturo.lacoctelera.net/post/2007/06/05/1890-montserrat-joan-maragall- (Data de consulta: 15 de juny de 2013).

http://miquelturo.lacoctelera.net/post/2007/06/08/cavall (Data de consulta: 9 d'agost de 2013).

http://miquelturo.lacoctelera.net/post/2007/06/08/els-frares-encantats-apel-les-mestres- (Data de consulta: 8 d'agost de 2013).

http://www.mitele.es/programas-tv/cuarto-milenio/temporada-2/programa-68/ (Data de consulta: 8 de desembre de 2013).

http://www.mitele.es/programas-tv/cuarto-milenio/temporada-5/programa-199/ (Data de consulta: 8 de desembre de 2013).

http://www.monistroldemontserrat.cat/default.php?idcanal=2&idcategory=73 (Data de consulta: 11 de juny de 2013).

http://www.montserrat.es/ (Data de consulta: 5 de juliol de 2013).

http://www.montserratvisita.com/ca/espiritualitat/mare-de-deu (Data de consulta: 12 de juny de 2013).

http://multimedia.opusdei.org/pdf/es/preguntas/48.pdf (Data de consulta: 10 de juny de 2013).

http://www.muntanyamontserrat.cat/?id=55 (Data de consulta: 11 de juny de 2013).

http://www.nowtilus.com/descargas/Frontera/FragmentoPromoGRIALSECRETOMEROVINGIOS.pdf (Data de consulta: 21 de desembre de 2013).
http://www.nowtilus.com/descargas/Frontera/FragmentoPromoGRIALSECRETOMEROVINGIOS.pdf (Data de consulta: 19 de desembre de 2013)

http://www.ordendeltemple.net/Publicaciones/index.php?option=com_content&view=article&id=522:historia-de-santo-grial&catid=22:temas-sobre-el-temple-y-el-medioevo (Data de consulta: 12 de juny de 2013).

http://perso.wanadoo.es/lipmic/Poecat/balaguer.htm#A_la_Verge_de_Montserrat (Data de consulta: 21 de juny de 2013).

http://perso.wanadoo.es/ricardo.cob/nov43.htm (Data de consulta: 12 de juny de 2013).

http://perso.wanadoo.es/ricardo.cob/secre_davinci.htm (Data de consulta: 12 de juny de 2013).

http://www.poblesdecatalunya.cat/element.php?e=4380 (Data de consulta: 12 de setembre de 2013).

http://www.poblesdecatalunya.cat/element.php?e=4382 (Data de consulta: 3 de desembre de 2013).

http://www.poemasyrelatos.net/poemas/a/109_ala_mara_maragall.php?Autor=562 (Data de consulta: 18 de juny de 2013).

http://perso.wanadoo.es/ricardo.cob/nov43.htm (Data de consulta: 19 de desembre de 2013)

http://somosdivinamentehumanos.blogspot.com.es/2012/04/el-caliz-de-piedra-el-grial-en-la.html (Data de consulta: 23 de desembre de 2013).

http://www.viasona.cat/grup/miquel-pujado/maragall-paraula-viva/joan-gari (Data de consulta: 15 de juny de 2013).

http://www.visat.cat/historia-traduccio-literaria/cat/traductor/220/josep-maria-de-sagarra.html (Data de consulta: 15 de juny de 2013).

http://www.wagnermania.com/dramas/Parsifal/espanol.asp (Data de consulta: 8 de setembre de 2013).